

Mamuşa

Evlad-i fatihan diyarı

TOPLUM BİLİM KÜLTÜR SANAT DERGİSİ

Yıl 6 - Sayı 19 - İLKBAHAR- 2026- Mamuşa - Kosova

Mamuşa'dan Kosova Meclisi'ne
2 Milletvekili

Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Günü
kaydedildi

KFOR Komutanı Tümgeneral
Özkan Ulutaş Mamuşa'da

Türkçe Eğitim Varlığımızın Temel Taşı

Kosova'da Türkçe Eğitimli Daha Nice Yıllara...

Editör`den Mamuşa Benliğine Kavuşuyor

Son genel seçimlerde iki milletvekili çıkarmayı başarması Mamuşa halkının giderek benliğine kavuşmaya başladığını gösteriyor. Doğrusunu söylemek gerekirse olması gereken de budur.

Osmanlı'nın çekilişinden bu yana önce Krallık, ardından da Tito Yugoslavya'sı dönemlerinde olduğu gibi yüz yıllardan beri başkalarının teriyle yaşamayı alışkanlık haline getirmiş olan asalak çevrelerce ikinci sınıf vatandaş muamelesine maruz bırakılmaktan bir türlü kurtulamayan Mamuşa halkı, 27 yıl önce özgürlüğüne kavuşan yeni Kosova'da bile üniversite mezunu işsiz gençlerin Parti kanalıyla merkezdeki bakanlıklar, Kosova Radyo ve Televizyonu gibi/devlet daireleriyle kamu iletişim kurumlarında istihdam edilmeleri konusunda kendisine reva görülen kumsızlıkları savuşturma yolundaki mücadelede gecikmeyle de olsa artık payına düşeni koparma söz konusu olduğunda yeterli beceriye kavuştuğunu ortaya koymaya başlamıştır.

Ancak sözlerimize önünde kat etmesi gereken daha uzun ve zorlu bir yolun bulunduğunu da eklemeyen geçemeyeceğiz. Böyle olsa bile, maddi ve manevi güce, geçen yıllar içerisinde aralarında mastır, doktor unvanına sahip eğitilmiş kadrolara da sahip olan Mamuşa halkının en zor dönemlerde bile ödün vermediği milli ve dini değerlere birlik ve beraberlik içerisinde sınımsız sarılmış bir halde, her kesim insanını kucaklayarak, liyakat, doğruluk, hak ve hukuka saygıyla yoluna devam etmesi halinde daha güzel günlere ulaşacağından kuşku duyulmamalıdır.

Krallık Yugoslavya'sında şehirli tefeci ağalar tarafından sömürülmeleri yetmiyormuş gibi, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan Tito Yugoslavya'sındaki komünist yönetim tarafından da devlet daireleri ile fabrikalarda işe alınmadıkları gibi gasp edilen arazileri üzerinde kurulan kamu çiftliklerinden dahi dışlanarak kendilerine reva görülen bir avuç toprağı işleyerek yaşamaya mahkum edilen cefakar Mamuşa halkının son yıllarda onurlu bir yaşama kavuşma yolundaki mücadelede her bakımdan örnek bir topluluk olma yolunda övülmeye layık başarılarına ulaştığı artık Türk dünyasında bile sıkça dile getirilmektedir.

Türklüğün Balkanlardaki uç kalesi durumundaki Mamuşa'dan 2016 yılında beldenin göbeğinde dikilip Türkiye dışında tek anıt olma özelliğine sahip Çanakale Şehitleri Anıtı'nın ardından geçenlerde K. Makedonya'daki komünist yönetim tarafından idam edilenlerin anılarına yapılan Yücelciler Anıtı'yla birlikte Türklük uğruna can vermiş bir şehitler yuvasına dönüşme özelliğiyle de adından giderek övgüyle söz edildiği görülüyor. Bu gerçeği geçenlerde Mamuşa'daki Yücelciler Şehitleri Anıtı'nın açılış töreninde yaptığı konuşmada Yücelciler Anıtı'nın ilk defa K. Makedonya'nın başkenti Üsküp'teki Tefeyüz İlkokulu'nda dikildiğine değinen Türkiye'nin Priştine Büyükelçisi S. Tunç Angılı'nın "Bence ikincisinin de anayasal olarak Balkanların tek Türk Belediyesi olan Mamuşa'daki Anadolu İlkokulu bahçesinde yapılması çok özel ve anlamlı..." şeklindeki sözleri de ortaya koysa gerek.

Reşit Hanadan

YAZI VE ESERLERİYLE BU SAYIDA:

• **Kahramanoğlu Mehmet Bey kimdir?**
8. sayfada

Suat Özer

Cengiz Yalçınkaya

• **İstiklal Marşı 105 Yaşında**
12. sayfada

Dr. Altay Suroy

• **Mamuşa Ağzında Dünden Bugüne
Kullanılan Kelimeler /3/**
25. sayfada

Prof. Dr. Asım Tanış

Dr. Altay Suroy

• **Mamuşa Ağzında Dünden Bugüne
Kullanılan Kelimeler /3/**
25. sayfada

Bahtiyar Sipahioğlu

Günce Akpamuk

• **Prizrenli Şair Aşık Çelebi Üzerine**
30. sayfada

Prof. Dr. İrfan Morina

Refki Taç

• **Gültekin Serbest'in Resimlerle
Dokunan Tarih ve Hayal Gücü**

40. sayfada

Dr. Taner Güçlütürk

Salih Okumuş

• **Kapıcık**
43. sayfada

Yayın Yönetmeni:

*Reşit Hanadan

Yayın Danışmanı:

*Prof. Dr. İrfan Morina

*Yazı Kurulu:

*Prof. Dr. İrfan Morina

*Refki Taç

*Türker Mazrek

*Erol Morina

*Buyar Mazrek

*Reşit Hanadan

*Nazmi Morina

Türkiye Temsilcisi (Bursa):

Cemali Tunalıgil

Son okuma: Müveddet Bujari

Yazışma adresi: Mamuşa Dergisi
Mamuşa Belediyesi, 20540
Mamuşa-Kosova

E- mail adresi:

mamusadergisi@gmail.com

Gönderilen yazılar yayınlansın veya yayınlansın iade edilmez. Yazılarda sergilenen görüşlerin sorumluluğu yazarlarına aittir

Mizanpaj ve Kapak Tasarım:

Esra Bütüç Osi
Kapak Resmi: Buyar Mazrek
Logo: Nuri Morina

Mamuşa Dergisi, Mamuşa Belediyesi Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Müdürlüğü tarafından hazırlanıp yayınlanır.

KFOR Komutanı Ulutaş'tan Belediye'ye Ziyaret

Kosova'da barışı ve güvenliği korumakla görevli Uluslararası Barış Gücü-KFOR'un Türk kökenli Komutanı Tümgeneral Özkan Ulutaş geçenlerde Mamuşa'ya yaptığı ziyaret çerçevesinde kendisini makamında kabul eden Belediye Başkanı A. Krasniç ile görüştü. Bölgedeki barış, istikrar ve güvenlik durumunun görüşüldüğü toplantıda Belediye Başkanı üst düzey değerli konuya Mamuşa'nın yanı sıra belediye'deki çalışmalar hakkında da bilgilendirmede bulundu.

Krasniç TDBB Yönetim Kurulu Toplantısında

Türk Dünyası Belediyeler Birliği TDBB'nin Gaziantep - Şahinbey Belediyesi ev sahipliğinde 28-30 Ocak tarihlerinde düzenlenen Genel Kurulu toplantısına katılan A. Krasniç Türk Dünyası Belediyeleri Arasında Dayanışma, İşbirliği Ve Ortak Proje Kültürü Güçlendirilmesi konusu üzerinde yapıcı görüşmelerde bulundu. Burada AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Kürşat Zorlu'yla görüşme fırsatı bulan A. Krasniç muhatabıyla sohbeti esnasında Kosovalıların Türkiye vatandaşlığına alınmalarına dair beklentileri konusunu da gündeme getirdi.

Krasniç İçme Suyu Projesi İçin Yakova'da

Mamuşa Belediye Başkanı A. Krasniç uzun bir sürden beri yürütülmekte olan Mamuşa İçme Suyu Projesi çalışmalarını görüşmek amacıyla Yakova'da bulunan "Radoniç" İçme Suyu Şirketi'ni ziyaret etti. Söz konusu Şirket Müdürü Fadil Berisha ile yapılan görüşmede İçme Suyu Projesi'nin bir an önce tamamlanmasına yönelik olarak yapılması gereken çalışmalar üzerinde duruldu.

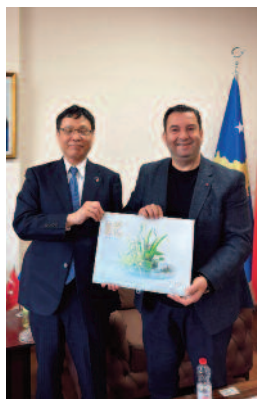
UNMIK Prizren ve İpek Ofisi Şefi Mamuşa'da

BM Kosova Geçici Misyonu-UNMIK'in Prizren ve İpek Bölgeleri Ofisi şefi Lino Sciarra geçenlerde Mamuşa'ya yaptığı ziyareti esnasında Belediye Başkanı A. Krasniç ile görüştü. Mamuşa beldesi, halkı ve belediye hakkında bilgilendirmede bulunan A. Krasniç bölgede yaşayanlar arasında toplumsal uyumun sağlanması konusunda UNMIK tarafından sağlanan katkı için üst düzey konusuna teşekkürlerini ifade ederken belediye olarak kendileriyle ilerideki dönemde de yapıcı işbirliğine hazır olduklarını belirtti.

Japonya'nın Priştine Büyükelçisi Mamuşa'da

Geçenlerde Mamuşa'yı ziyaret eden Japonya Priştine Büyükelçisi Hiroyasu Tanigaki'yi makamında kabul eden Belediye Başkanı A. Krasniç konusunu Mamuşa beldesi ve halkı, belediye'deki çalışmalar hakkında bilgilendirdi. Yeni işbirliği çalışmalarının ele alındığı görüşme esnasında A. Krasniç Büyükelçi'ye Mamuşa'daki Aile Genel Sağlık Merkezi'ne geçenlerde Japonya Büyükelçiliği tarafından bağışlanan röntgen cihazı için teşekkürlerini de belirtti.

Krasniç İslamic Relief Of Kosova'yı Ziyaret Etti

Geçenlerde İslamic Relief Of Kosova'nın Priştine'deki merkezine bir ziyarette bulunan Mamuşa Belediye Başkanı A. Krasniç söz konusu kuruluşun Müdürü Dr. Muhammed Soliman ile ortak projeler konusunda önemli bir görüşme gerçekleştirdi. Mamuşa'ya yönelik sosyal yardım, gençlik projeleri, eğitim ve istihdam konularının ele alındığı görüşmede A. Krasniç kendisine Mamuşa'nın gelişmesine yönelik yardımların devam edeceğini söyleyen İslamic Relief Of Kosova Müdürü Soliman'a teşekkürlerini belirtti.

'99 Kosova Savaşı Şehitleri Yad Edildiler

1999 Kosova Savaşı'nda yaşamlarını yitiren Mamuşalı şehitler kanlı olayın 27. yıl dönümünde Mamuşa "Anadolu" İlkokulu'nda gerçekleştirilen anma töreninde anıldıktan sonra kabirleri başında ruhlarına okunan Kur'an-ı Kerim tilaveti ve yapılan dualarla da yad edildiler. Şehitler için düzenlenen anma törenine Belediye Başkanı A. Krasniç, şehit yakınları, din görevlileri, belediye çalışanları ve vatandaşlar katıldı.

"Anadolu" İlkokulu'nda Bağımsızlık Günü Kutlaması

17 Şubat Bağımsızlık Günü Kosova'nın her yerinde olduğu gibi Kosova, Türk ve Arnavutluk bayraklarıyla donatılan Mamuşa'da da coşkuyla kutlandı. Bağımsızlık Günü dolayısıyla "Anadolu" İlkokulu'nda gerçekleştirilen kutlama çerçevesinde öğrenciler tarafından sergilenen kültür-sanat programı öğrenci, öğretmen, ebeveyn ve diğer konuklar tarafından beğeniyle izlendi.

Kosova milletvekilleri F. Taçi ile E. Mazrek'in de katıldığı kutlamada Belediye Başkanı A. Krasniç'in günün anlamı ve önemi hakkında yaptığı konuşmasıyla birlikte Türk ve Arnavut öğrencileri tarafından hazırlanan program çerçevesinde okunan bağımsızlık konulu şiirler ve sergilenen halk oyunları kutlama törenine ayrı bir renk kattı.

Mamuşalı Şehit Ersan Mazrek Kabri Başında Anıldı

Kosova Savaşı esnasında Prizren yakınlarında Sırp güçlerine karşı sürdürülen mücadele esnasında şehit düşen Mamuşalı UÇK savaşçısı Ersan Mazrek, şehit düştüğü yerde anısına dikilen anıtı başında Mamuşa Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç ile Mamuşalı Kosova milletvekilleri Fatma Taçi ve Ergül Mazrek tarafından anıldı.

“Yücel” Şehitleri’ne Mamuşa’da Anıt

2. Dünya Savaşı ardından kurulan Sosyalist Yugoslavya'nın ilk yıllarında Makedonya'daki baskıcı şoven komünist yönetim tarafından uyduruk yargılamalar sonucu kurşuna dizilerek şehit edilen “Yücel”cilerin anılarını yaşatmak amacıyla Mamuşa “Anadolu” ilkokulu avlusuna dikilen anıtın açılışı görkemli bir törenle gerçekleştirildi.

Açılış törenine Mamuşa Belediye Başkanı A. Krasniç, Türkiye Cumhuriyeti Priştine Büyükelçisi Sabri T. Angılı, KDTP Genel Başkanı F. Damka, Kosova Türk milletvekilleri F. Taçi, ile E. Mazrek, TDK Başkanı Osman Mert, İHH Yönetim Kurulu Üyesi Osman Atalay, öğretmen ve öğrenciler, belediye çalışanları, din görevlileri, bu anlamlı açılışa katılmak için Kosova'nın çeşitli kentleriyle birlikte Kuzey Makedonya'dan gelen çok sayıda konunun yanı sıra Mamuşalı vatandaşlar da katıldı.

T.C. Priştine Büyükelçisi S. T. Angılı Yücel şehitlerinin anısına dikilen Anıt'ın açılışı esnasında yaptığı konuşmada diğerleri arasında Yücel şehitlerinin anılarını yaşatmak için yapılan bu anıtın Balkanlarda tek anayasal Türk belediyesi olan Mamuşa'da açılmasının son derece özel ve anlamlı bir olay olduğunu belirtti.

Çanakkale Şehitlerine Mamuşa’da Anma Töreni

18 Mart Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Günü Türkiye ile KKTC'nin yanı sıra Türklerin yaşadığı diğer ülkelerde de törenlerle kaydedildi. 18 Mart Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Günü dolayısıyla Mamuşa'daki Çanakkale Şehitleri Anıtı'nda düzenlenen törende şehitler şanlı zaferin 111. yıl dönümünde bir kez daha saygı, sevgi ve minnetle yad edildiler.

Anma törenine Belediye Başkanı A. Krasniç, Kosova Türk milletvekilleri F. Taçi ile E. Mazrek, KDTP Genel Başkanı F. Damka, T.C. Prizren Başkonsolosu Fatih Topçu, Kosova'da görevli TSK Mamuşa İVİT Evi mensupları, Mamuşa belediye yöneticisi ve çalışanları, öğretmen, din görevlileri, beldede görevli polis memurları, öğrenci ve vatandaşlar katıldı.

İstiklal Marşı, saygı duruşu ve anıta çelenklerin koyulmasıyla başlayan anma töreninin devamında şehitler ruhlarına okunan Kur'an-ı Kerim tilaveti, edilen duaların yanı sıra günün önemi ve anlamına dair yapılan konuşmalarla yad edildiler.

Çanakkale Zaferi'nin 111. Yıl dönümü kutlamaları ve Şehitleri Anma Günü dolayısıyla Mamuşa'nın yanı sıra Kosova'da Türklerin yaşadığı diğer köy ve kentlerde de gerçekleştirilen etkinlikler çerçevesinde günün anlamı ve öneminin dile getirildiği programlar düzenlendi.

Mamuşa “Anadolu” ilkokulu öğrencileri tarafından hazırlanan Çanakkale Zaferi'yle ilgili piyese de izleyicilerin beğenilerini topladı.

28 Aralık 2025 Kosova Genel Seçimleri ardından

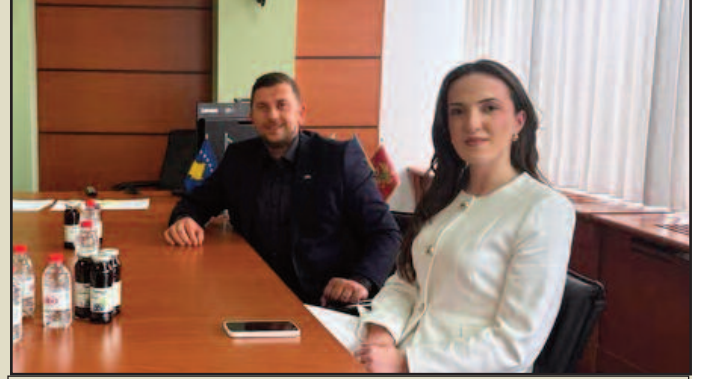
Kosovalı Türklerin hak ve hukukları Mamuşalı milletvekillerine emanet

Geride kalan parlamento seçimlerinde aldıkları oylarla milletvekili seçilmeyi başaran Fatma Taçi ile Ergül Mazrek Kosova Meclisi'nde bir sonraki seçime kadar Kosovalı Türkleri temsil edecekler

Oy kullanımı ve sayımı esnasındaki hile, oy satın alma ve oy hırsızlığı olaylarıyla skandal boyutlara ulaşan 28 Aralık 2025 Parlamento seçimleri rakip partiler arasındaki rekabetler bir yana aynı partiye mensup milletvekili adaylarının dahi birbirlerinin oylarına göz dikmeleriyle de gündemde yerini korudu. Karşılıklı suçlama ve ağlaşılar üzerine açılan araştırmalar sonucu ortaya çıkarılan hileler yüzünden belediye seçim komisyonu üyesi yüzlerce görevli göz altına alındı. Oldukça çekişmeli ve gergin geçen seçim süreci boyunca Prizren Belediyesi başta olmak üzere ülke genelinde hilenin yapılmadığı belediyenin kalmadığı görülünce oyların önemli bir kısmı tekrar sil baştan sayıldı.

En son genel seçimlere ülkedeki 4 Türk siyasi oluşumdan 3'ü katılmayınca yarışa tek başına girmesine rağmen Prizren merkezli KDTP siyasi oluşumu da Türk kökenli seçmenlerin yarısı kadarının oylarını bile alamadı. Bu durum, seçime katılmayan diğer Türk partileri üyelerinin oylamaya çıkmadıklarını veya oylarını başka partilere kullandıklarını ortaya koyuyor.

Önceki seçimdeki oy sayısına göre oy sayısında

Milletvekilleri F. Taçi ile E. Mazrek Meclis'teki ofislerinde

önemli bir düşünüş yaşadığı görülen KDTP'nin kendisine rakip başka partinin bulunmadığı bu çekişmeli yarıştan yine de iki milletvekili çıkarılması zor olmadı. Ne var ki, bu sonuç bile KDTP'nin geride kalan dört yıllık süre içerisinde Kosova'daki Türk seçmenin gözünde epey güven kaybına uğradığı gerçeğini örtmeye yetmiyor. Bundan önceki dönemin Prizren kökenli milletvekillerinin bu seçimde de aday olmalarına rağmen tekrar seçilememeleri üzerine talih bu kez aynı partinin yarışı önde götüren Mamuşalı milletvekili adayları F. Taçi ile E. Mazrek'in yüzüne güldü.

Seçim sonrası oluşturulan Kosova meclisi'nde 11 Şubat 2026 tarihinde gerçekleştirilen milletvekili yemin töreni sonrası aldığı yüzde 50'nin üzerindeki oy oranıyla seçimden birinci parti olarak çıkan Kendin karar Ver Hareketi Lideri Albin Kurti'nin kurduğu hükümetin çalışmasına başlamasıyla birlikte 2025 yılı boyunca vekaleten yürütülen devlet işleri uzun bir sürenin ardından asaleten yürütülmeye başlandığı için Kosova sonunda istikrarlı siyasi bir yaşama kavuşmuş oldu. Böylece oy hırsızlıklarının sadece rakip partiler arasında kalmayıp aynı parti milletvekilli adayları arasında dahi yaşandığı çirkin olaylarla hatırlanacak bir seçim geride kalmış oldu. Aynı partiye mensup milletvekilleri adaylarının oylarına göz dikme çirkinliğinden ne yazık ki, seçime Türk

halkı adına tek Türk Partisi olarak giren KDTP bile kurtulamadı. Kimi şikayetler sonucu seçimi oy farkıyla önde götüren Mamuşalı adayların başarıları hile yapıldığı iddiasıyla gölgelenmeye çalışıldıysa da suçlamaların asılsız olduğunun anlaşılması üzerine bu girişim suya düştü. Böylece yirmi küsur yıldan beri suyu başkalarının değirmenine akıtma saflığından kurtulamadığı için bir türlü milletvekili çıkaramayan Mamuşa halkı bu seferki seçimde suyu kendi değirmenine taşıyınca Meclis'e iki milletvekili sokmayı başardı. Adayların milletvekilliklerinin onayladığı haberi üzerine oy verdikleri milletvekilleriyle birlikte meydana çıkarak davul zurna sesleri eşliğinde halay çeken seçmenlerin mutlulukları görülmeye değerdi. Yirmi küsur yılın ardından yaşanan bu güzel gelişme Mamuşa'nın göbeğindeki meydana sabaha kadar eğlenilerek kutlandı.

Parlamento'nun yeni oluşumuyla çalışmalarına başladığı günkü yemin töreninin ardından milletvekilliğinin resmen başlamasının heyecanı içerisinde seçmenlerine sosyal medya aracılığıyla seslenen Fatma Taçi duygularını diğerleri arasında "Üzerimize düşen sorumluluğun bilinciyle, milletimizin güvenine layık olabilmek için var gücümüzle çalışacağız. Türk toplumunun haklarını korumak, eğitimimizi, kültürümüzü ve kimliğimizi daha güçlü yarınlara taşımak için azimle mücadeleye devam edeceğiz..." sözleriyle dile getirdi.

Duygularını seçmenleriyle sosyal medyayı kullanarak paylaşan Mamuşalı diğer Türk milletvekili Ergül Mazrek de seçmenlerine yönelik yaklaşımında diğerleri arasında şunları söyledi:

"Başta bizlere güvenerek oy veren kıymetli seçmenlerimiz olmak üzere bu süreçte emeği geçen,

Fatma Taçi Kosova Meclisi'nin en genç Milletvekili

destek veren ve dualarıyla yanımızda olan herkese en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Gösterilen bu güveni toplumumuzun haklarını savunmak ve beklentilerine layık olmak için kararlılıkla çalışacağım..."

Kosova toplumunun önünde eğer tekrar erken bir seçim olmazsa dört yıllık koca bir dönem var. Bu dört yıl içerisinde toplumun ayrılmaz bir parçasını oluşturan Türk halkının da yıllardır ihmal edildikleri için acilen çözüme kavuşturulmayı bekleyen çok sayıda sorunu bulunduğunu burada ayrıca belirtmeye gerek yok. Bunların başında eğitim, kültür, sanatımızın geliştirilmesine yönelik çalışmaların yanı sıra dil, bayrak gibi kimliğimizle ilgili ulusal değerlerimizin devlet bayramı, tören gibi özel durumlarda şimdiye kadar olduğu gibi sadece Mamuşa'da değil, Türklerin yaşadığı her ortamda da Anayasa'yla güvence altına alınan hak ve hukukun yanı sıra halkın hassasiyet ve beklentileri de gözetilerek kullanılmasının sağlanmasına ağırlık verilmesi gerekmektedir.

Son seçimde uyarı niteliğindeki düşük oy oranı Türk seçmenlerinin bundan böyle siyasete soyunanların sorunları sadece sosyal medya üzerinden gösterişli paylaşımlar yaparak değil, hak ve hukukun siyasette er meydanı sayılan Meclis kürsüsünden dile getirilerek savunulmasını istediğini ortaya koymuş bulunmaktadır. Bunun en iyi hakemliğini her zaman olduğu gibi hiç kuşkusuz yine başarılı olanı ödüllendirip başarısız olanı da cezalandırma hakkını elinde tutan seçmen yapacaktır.

13 Mayıs Türk Dili Bayramı Dolayısıyla

Karamanoğlu Mehmet Bey kimdir?

Suat Özer

TDH DERNEĞİ Gn. Bşk. Yrd.

13 Mayıs Türk Dil Bayramı, Karamanoğlu Mehmet Bey kimdir? Türkçe ile ilgili çalışmaları nelerdir, Karamanoğlu Mehmet Bey'in Türkçeyi resmi dil ilan etmesi, Karamanoğlu Mehmet Bey Türkçe ile ilgili sözü, Karamanoğlu Mehmet Bey nasıl oldu, Karamanoğlu Mehmet Bey eserleri, Karamanoğlu Mehmet Bey Fermanı Şiiri, Karamanoğlu Mehmet Türk dili için neler yapmıştır?

Türk tarihinde önemli bir yeri olan Karamanoğlu Mehmet Bey kimdir?

13 Mayıs 1277'de yayımladığı bir fermanla, unutulma tehlikesiyle karşı karşıya kalan Türkçenin kaderini değiştiren Karamanoğulları Beyliği hükümdarı Mehmet Bey, "Bugünden sonra hiç kimse sarayda, divanda, meclislerde ve seyranda Türk dilinden başka dil kullanmaya." fermanıyla Türk tarihine damgasını vurmuş bir önderimizdir. Atatürk ile birlikte, Türkçenin Diriliş Hareketi Derneğinin manevi kurucusudur.

Karamanoğlu Mehmet Bey'in Hayatı

Tam doğum tarihi bilinmeyen Karamanoğlu Mehmet Bey, babası Kerimüttin Karaman Bey'in öldürülmesinden sonra 8 yıl kardeşleriyle birlikte gözden uzak yaşamış, 21 yaşında beyliği toparlayarak beyliğin başına geçmiştir. Kerimüttin Karaman Bey'in büyük oğludur. 1261-1277 yılları arasında beyliği idare etmiştir.

Karamanoğlu Mehmet Bey kendini çok iyi yetiştirmiştir. Niğde Emiri Hatiroğlu Şerafettin, Memluk sultanına güvenerek Moğollara karşı isyan ettiği sırada Karamanoğlu Mehmet Bey de onun tarafını tutmuştur. Bundan dolayı Şerafettin Bey Ermenek tarafı askeri kumandanlığını Karamanoğlu Mehmet Bey'e vermiştir. Bundan sonra Mehmet Bey her yıl Selçuk hazinesine göndermekte olduğu vergiyi kesmiştir. Ermenek kumandanlığının eski sahibi Bedrettin İbrahim, Karamanoğlu Mehmet Bey üzerine bir kuvvet göndermiştir. Bunun üzerine sarp yerlere çekilmiş olan Mehmet Bey, Göksu Derbendinde ani bir taruzla Bedrettin kuvvetlerini bozguna uğratmıştır.

1276 yılında gerçekleşen bu olay Karamanoğullarının şöhretinin artmasına sebep olmuştur. Karamanoğlu Mehmet Bey kazandığı başarıları Memluk Sultanı Baybars'a bildirmiştir. Sultan Baybars'ın Elbistan sahrasında 15 Nisan 1277'de Moğol kuvvetlerini yenmesi Karamanoğlu Mehmet Bey'i cesaretlendirmiştir.

Mehmet Bey, Memluk sultanının Moğol ve Selçuklu kuv-

vetlerini yendiğini haber alınca Aksaray'a hücum etmiş ancak başarılı olamamıştır. Onun zamanında Niğde, Aksaray, Kayseri, Sivas, Ankara, Konya, Akşehir, Afyon ve Kütahya Karamanoğlu hâkimiyetine katılmıştır. Konya'yı zapt ederek, babası Karaman Bey'in intikamını almıştır. Mehmet Bey Konya'yı aldıktan sonra Selçuklu tahtına, Sultan II. İzzettin Keykavus'un oğlu Gıyasettin Siyavuş'u (Cimri) 12 Mayıs 1277'de çıkartmıştır.

Karamanoğlu Mehmet Bey'in Konya'da kalması Moğol baskısından dolayı uzun süreli olmamıştır. Kendisi ancak Konya'da 37 gün kalmıştır. Moğol baskısından dolayı Mut taraflarına gitmiştir. Konya önlerine gelen Sahip Ata ise Mehmet Bey'i takip etmeye başlamıştır. Mehmet Bey hükümdar ilan ettiği Siyavuş'u savaşa sokmayarak onu içerlerde müstahkem bir yere gönderdikten sonra kendisi iki kardeşi, amcaoğulları ve bir kısım kuvvetle Moğollara saldırmıştır. Moğollar Mehmet Bey ile kardeşlerini ve amcaoğullarını öldürmüşlerdir. Bu olay 1277 tarihinde gerçekleşmiştir.

Karamanoğlu Mehmet Bey, 1277 yılında Karadağ yakınlarındaki Kızıldağ'da Selçuklu sultanı ile birleşen Tatar Hasan Giray Han ve ordularıyla girdikleri savaşta kardeşleri Halil ve Kasım Beylerle birlikte şehit olmuştur. Bazı kaynaklarda yanındaki şehit olan kardeşleri Tanu ve Zekeriya olarak nakledilmiştir. Mezarı Karaman'ın Ermenek ilçesine bağlı Balkusan Köyü'nde bulunmaktadır.

Karamanoğlu Mehmet Bey'in Türkçeyi resmi dil ilan etmesi Türkçenin kaderini Değiştirdi

Geçmişi binlerce yıl önceye dayanan, dünyanın dört bir yanında milyonlarca insan tarafından konuşulan Türkçe, 13. yüzyılda halk arasında konuşulmasına karşın devlet yazışmalarında kullanılmamaya başlandı. Unutulma tehlikesiyle karşı karşıya kalan Türkçenin kaderi, Konya çevresinde kurulan Karamanoğulları Beyliği hükümdarı Mehmet Bey'in 13 Mayıs 1277'de yayımladığı bir fermanla değişti. Türkçe, Mehmet Bey'in "Bugünden sonra hiç kimse sarayda, divanda, meclislerde ve seyranda Türk dilinden başka dil kullanmaya." fermanıyla resmi dil oldu ve itibar kazandı.

Karamanoğlu Mehmet Türk dili için neler yapmıştır?

Türk kültürünün korunması, gelecek nesillere aktarılması ve millet bilincinin sağlanmasında en temel miras olan Türkçenin önemini vurguladığı bu fermanla, Türkçe ilk

defa resmi dil kabul edildi. Bu adımla yeniden hayat bulan Türkçe, devlet dilinde ağırlığı bulunan Arapça ve Farsça'ya karşı önemli bir ağırlık kazanmış oldu.

Türk kültürünün yaşatılması noktasında en önemli tarihi olaylar arasında sayılan Türkçenin resmi dil olarak kabulü, her yıl 13 Mayıs'ta "Türk Dil Bayramı" ismiyle kutlanıyor. Karaman, Ermenek ve Balkusan köyünde düzenlenen Türk Dil Bayramı ve Karamanoğlu Mehmet Bey'i anma etkinlikleriyle Türkçenin korunmasının önemine dikkat çekiliyor.

2007'de Karaman'da adını taşıyan üniversite açılan Karamanoğlu Mehmet Bey'in hayatı ve Türkçe için yaptığı büyük katkı günümüzde, okullarda öğrencilere anlatılmaya ve gelecek nesillere öğretilmeye devam ediyor.

Karamanoğlu Mehmet Bey'in Sözleri ve Düşünceleri
Dil" Yitirilirse; "İl" de Yitirilir... Dile ihanet, Ulusa da ihanettir...

Tarih, 1277...

Karamanoğlu Beyliği'nde yazıyor... Karamanoğlu Mehmet Bey, ünlü fermanını vermiş:

"Bundan böyle dergâhta, bargâhta, mecliste ve meydanda Türkçeden başka dil kullanılmaya"... Hay maşallah!

Evet, böyle söylemiş ünlü Türk Beyi... O günlerde artık Selçuklu Devleti yıkılmaya yüz tutmuştu. Anadolu'da çok sayıda beylikler ortaya çıkmaktaydı. Anadolu Selçuklu Devleti'nde bilim dili Arapça, sanat dili Farsçaydı. Örneğin Asaf Bey, Asafname'yi Arapça yazmıştı... Gönüller sultanı Mevlana da ünlü rubailerini Farsça yazıyordu... Bir derviş olan Yunus Emre ise şiirlerini arı duru Türkçe okuyordu...

Ya elim al kaldır beni

Ya vaslına erdir beni

Çok ağlattın, güldür beni
Gel gör beni aşk n'eyledi?

Ben yürürüm ilden ile
Şeyh sorarım dilden dile
Gurbette hâlim kim bile?
Gel gör beni aşk n'eyledi?
Kentleri Farsça ve Arapça tutmuştu...

*Ancak Anadolu'da kırsalda yaşayan Türk, ne Arapçadan anlıyordu, ne Farsçadan...

*O Türkülerini Türkçe söylüyor, halk öykülerini Türkçe anlatıyor, ağıtlarını Türkçe yakıyordu...

*Arapça bilim yapan ilim ehli, Sultan'a sunuyordu yapıtını, kese kese altın umarak...

*Şairler de feodal beylere ve seçkin aristokrat zümreye... Halk ozanları ve dervişleri de kırsalda, obalar arasında, köylerde; düğünlerde, toylarda okuyorlardı... Ne paranın, ne pulun peşindeydiler... Yarı aç yarı tok, halkın vicdanı, dili olmuşlardı. Seçkinlerin bulunduğu saraylardan ve konaklardan Türkçe kovulmuştu... Ama Türkçe, dipdiri halkın yüreğinde, onun gönlündeydi...

Anadolu'da yaşayan azınlıklar ise kendi dillerini konuşuyorlardı: Ermenice, Rumca ve daha niceleri... Anadolu Selçuklu Devleti'nin çökmeye yüz tuttuğu ve Moğol akınlarına karşı koyamadığı, Anadolu'da büyük iç kargaşaların ve taht kavgalarının ortaya çıktığı bir dönem yaşanıyordu. Memluk Sultanı Baybars ile Moğolların karşı karşıya geldiği bu ortamda, Karamanoğlu Mehmet Bey bir aykırı ve "asi" ilan edilmişti bu dönemde... Ancak onun bu sözleri, karanlığın ortasına atılmış gür bir ışık topuydu...

Görmüşü ki, Türkçe kendi evinde tutsaktır... Anadolu'yu

Karamanlı Mehmet Bey'in heykeli

Karaman'da her yıl 13 Mayıs tarihinde düzenlenen dil Bayramı çerçevesinde bu güzel olayın onuruna toplantılar düzenlenir, konuşmalar yapılır ve Mehmet Bey'in Ergenek'teki mezarı ziyaret edilerek Türk dilinin varlığıyla gelişimine sunduğu katkı nedeniyle kendisine duyulan saygı ve sevgi dile getirilir

kendine yurt yapma uğraşısı içindeki Türk, bu kez kendi içinden kendini saran bu kültür emperyalizmine karşı, iç dürtüleriyle karşı durmuş ve var gücüyle haykırıyordu: – “Artık Yeter!”

Türk, kendi ilinde, kendi töresini bile yaşayamaz duruma gelmişti. Onu yıkılmanın eşiğine düşmanın kılıcı değil; işte bu aymazlık getirmişti... Dil olmadan töre, töre olmadan dil mi olurdu? O'nun bu fermanı ile birlikte, Anadolu'yu saran koyu karanlık, bir anda aydınlanmaya başlamış; adım adım yurt yüzeyini sarmıştı... Bu çok eski Türk atalarının, ozanlarının; Dedem Korkutların ve Yunus Emrelerin utkusuydu aslında...

Türkçe koyu bir çamur yığının içinden başını çıkarmış; binlerce yıllık gelenek, bir anda uç vermişti... Dönemin ünlü Fars tarihçilerinden İbn-i Bibi, o döneme ilişkin notlarını tutarken, Karamanoğlu Mehmet Bey'in bu çıkışını özenle kaleme almış ve bu büyük uyanışı tarih babasının defterine kaydetmişti...

Oysa Türkçe, çok eski devirlerde Türk Ulusu'nun kültür beşiği idi... Türk hakanları Türkçeye özel bir önem vermişlerdi. Orhun ve Göktürk anıtları; binlerce yıllık Türkçe sözcükleri tarihin bağrına kazıyordu... Türkçe, Türk'ü kucaklamış; onun kulağına Oğuznamelerden; Dede Korkutlardan; Kutadgu Bilig (Bilginin Kutsallığı) adlı yapıtlardan nice Türkçe sözcükleri, örfü ve Türklüğe ait değerleri esintiler halinde fısıldayıp duruyordu. Türkçe Türkün kimliği idi... Türkçe yaşarsa; Türk yaşardı.

Bu bağ, binlerce yıllık süreç içinde, dün ve bugün; bütün Türk Milleti'ni bağlayan en yüce değerdi. Dili; Türk'ün tarihi

ve o tarihin şekillendiği coğrafya tamamliyordu. Ya sonra ne oldu? Karamanoğlu Mehmet Bey'in açtığı bu ışıklı yol; Osmanlı Devleti kuruluncaya kadar sürdürüldü... İlk Osmanlı sultanları; törenin bir parçası olarak Türkçe konuşuyor ve Türkçe fermanlar yazıyorlardı... Örneğin Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u fethettiğinde, bu muştuyu Türkçe “fetihnameler”i Uygur ve Göktürk alfabeleri ile yazdırarak duyurmuştu... Halkla yönetenler arasında bir kopukluk yoktu...

Derken 15. Yüzyılın sonlarında bu durum değişmeye başladı. Türkçe yeniden Farsça ve Arapça sözcüklerin istilasına uğradı. Ve bu zamanla öyle bir noktaya geldi ki; sarayda ve yönetici elit zümre arasında konuşulan dil kendi içinde kalarak halka inemedi. Çünkü dilin içinde artık, Türkçeden çok Arapça ve Farsça sözcükler yer alıyordu.

Türkçe yeniden öz yurdunda öksüz kalmıştı. Anadolu'da Türk, yine Türkçe konuşuyordu; ancak başında kendine hükmedenlerin dilinden hiçbir şey anlamadığı yoktu. Yönetenler; Türkçe konuşan Türk'ü “avamdan” görerek küçümsemeye; onu kaba bir taşralı gibi görmeye başladı. Türk ise; Anadolu bozkırlarında, kendi geleneğini ve dilini yaşayışının ve töresinin bir parçası olarak korumayı sürdürdü... Böylece halkın içinden Karacaoğlanlar, Pir Sultan Abdallar, Köroğlular ortaya çıktılar... Onlar, Anadolu'da küçümşenen Türklerin yürekli ozanlarıydı... Şöyle diyordu Karacaoğlan:

**Ala gözlüm benim ile gidersen,
Bahar ayları gelsin de gidelim.**

Dağlar almış ilgimini, karını,
Yollar çamur, kurusun da gidelim.

Erisin dağların karı erisin,
İniş seli düz ovayı bürüsün.
Türkmen ili yaylasına yürüsün,
Ak kuzular melesin de gidelim.
Saraydan ise Nef'iler çıkıyordu:
Bir dolu nûş et, şarab-ı nab gelsün çeşmine
Mest olursan nâza başla hab gelsün çeşmine,
Gamzene pür-tâb iken takat getirmez âftâb
Bade akli var ise bitâb gelsün çeşmine.

İş burada kaldı mı? Hayır... Zaman içinde halkın konuştuğu Türkçe yalın biçimini korurken; sarayın konuştuğu Türkçe, bütünüyle Arapça ve Farsça sözcüklerin istilasına uğradı... Sarayla halk arasındaki kopukluğun dilden kaynaklandığını İkinci Meşrutiyet öncesinde Türk aydını açık olarak gördü... Onların ön ayak olmasıyla dilde sadeleşme çabaları başladı.

1901 yılında Şemsettin Sami'nin yazmış olduğu Kamusi Türki adlı Türkçe sözlük önemli bir adımdı. Sonra edebiyatta "Yeni Lisan" akımı başladı... Ömer Seyfettin gibi, o dönemin ölçülerine göre son derece yalın dille Türkçe öyküler ve şiirler yazan aydınlar ortaya çıktı... Ünlü kültür bilimcisi Ziya Gökalp'in görüşleri ve araştırmaları sürece büyük bir ivme kazandırdı. Bunu, ulusal kurtuluş savaşının sonunda Atatürk'ün öncülük ettiği Büyük Türk Aydınlanması izledi... Halk yöneteni, yöneten de halkı anlamıyorsa; bunun aydınlanmanın önündeki en büyük sorun olduğunu düşünen Gazi Mustafa Kemal Atatürk; şu ünlü sözünü söyledi: "Yurdunu emperyalist saldırılardan korumasını bilen Türk Ulusu; dilini de bu sömürgeciliğin elinden kurtaracaktır!" Atatürk'ün bu sözü; ta 1277 tarihinde Karamanoğlu Mehmet Bey'in ünlü fermanıyla birleşmiş; büyük Türk Milleti'nin ruh dünyasıyla bütünleşmişti...

Evet: Dil yitirilirse il de yitirilirdi... Dile ihanet, ulusa ihanetti... Artık yeni algı buydu. Ve 1931 yılında Türk Dil Kurumu kuruldu... Başta Halkevleri ve öğretmenler başta olmak üzere, Anadolu'nun geneline dağılmış olan Türkçe sözcükler tek tek toparlanarak önce Derleme, ardından da Tarama sözlüklerinde yayınlandı... Öğretmenler arı gibi çalışıyor; halkın arasında gezerek, türkülerini, ağıtları, öyküleri derliyorlardı. Sonra da bunları Halkevlerine ve Türk Dil Kurumuna iletiyorlardı. Böylece Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan ilk Türkçe Sözlük ortaya çıktı...

Geldik bugüne Bugün neredeyiz? "Türkçe bilim dili olur mu?" tartışmaları bile yaşadık, yaşıyoruz... Olur, aslan gibi olur. Oldu, daha da iyi olacak... TDH Derneği olarak yılmadan savaşıyoruz ve savaşıyoruz. Hem batı dillerine hem doğu dillerine karşı dilimizi koruyacak ve yücelteceğiz... Kimliğimizi unutmuyacak ve unutturmayacağız. Biliyoruz ki; "Dili elinden alınmış bir ulus, usu (aklı) elinden alınmış bir ulustur!"

Aşık Veysel

Allah birdir Peygamber Hak

Allah birdir Peygamber Hak
Rabbül alemdir mutlak
Senlik benlik nedir bırak
Söyleyim geldi sırası
Kürt'ü Türk'ü ve Çerkes'i
Hep Adem'in oğlu kızı
Beraberce şehit gazi
Yanlış var mı ve neresi?
Kuran'a bak İncil'e bak
Dört kitabın dördü de Hak
Hakir görüp ırk ayırmak
Hakikatte yüz karası
Binbir ismin birinden tut
Senlik benlik nedir sil at
Tuttuğun yola doğru git
Yoldan çıkıp olma asi
Yezit nedir, ne Kızılbaş
Değil miyiz hep bir kardaş
Bizi yakar bizim ateş
Söndürmektir tek çaresi
Kimi ne çeker dilinden
Hem belinden hem elinden
Hayır ve şer emelinden
Hakikat bunun burası
Şu alemi yaratan bir
Odur külli şeye kadir
Alevi Sünnilik nedir
Menfaattir varvarası
Cümle canlı hep topraktan
Var olmuşuz emir Hakk'tan
Rahmet dile sen Allah'tan
Tükenmez rahmet deryası
Veysel sapma sağa sola
Sen Allah'tan birlik dile
İkilikten gelir bela
Dava insanlık davası...

İstiklal Marşı 105 yaşında

Cengiz Yalçinkaya

Mehmet Akif Ersoy'un kahraman ordumuza ithafıyla yazdığı, Türk milletinin bağımsızlığının sembolü olan İstiklal Marşı şiiri, 105 yıl önce TBMM'nin 12 Mart 1921 tarihli oturumunda coşkulu alkışlarla kabul edildi. Mehmet Akif Ersoy, marşın kabulü sonrası bütçeden ayrılan 500 lira ödemeyi kadın ve çocuklara mesleki eğitim veren Darül Mesai Vakfı'na bağışladı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, kuruluşundan bir yıl sonra duyulan ihtiyaç neticesinde "Milli Marş" yazımı için 500 lira ödüllü bir yarışma düzenledi. Bu ödülün miktarını ve yarışmanın düzenlenmesini yürüten dönemin Maarif Vekaleti (Milli Eğitim Bakanı) Rıza Nur, yarışmaya güfte dışında 500 lira da beste ödülü koydu. Yarışmaya olabildiğince çok sayıda katılım olması için Meclis tarafından aktif olarak çalışan gazetelere ve ülkede ulaşılabilen her yere bilgi gönderilirken, 6 ayda 724 şiir gönderildi.

İstiklal Marşı yazılması için TBMM tarafından gönderilen ilanın orijinal metni şu şekildeydi:

"Şairlerimizin dikkatine; Milletimizin dahili ve harici İstiklal uğruna girişmiş olduğu mücadeleyi ifade ve terennüm için bir İstiklal Marşı, Umur-u Maarif Vekili Celilesi'nce müsabakaya vazedilmiştir. İşbu müsabaka, 23 Kanun-u evvel sene 36 tarihine kadar olup bir heyeti edebiye tarafından, gönderilen eserler arasından intihap edilecektir ve kabul edilen eserin güftesi için beş yüz lira mükafat verilecektir ve yine laakal beş yüz lira tahsis edilecek olan beste için

bilahare ayrıca bir müsabaka açılacaktır. Bütün müracaatlar Ankara'da Büyük Millet Meclisi Maarif Vekaleti'ne yapılacaktır."

Mehmet Akif Ersoy'un eseri TBMM'de 1921 yılında Milli Marş olarak kabul edildi

Bu 724 adet şiirin değerlendirilmesi için Meclis bünyesinde görev yapan hükümetin Maarif Vekaleti (Milli Eğitim Bakanlığı) bir komisyon oluşturdu. Komisyonunda görevlendirilen uzman kişiler, 724 şiiri tek tek okuyarak değerlendirme yaptı ve arasından 6 tanesini seçti. Para ödülü konulduğu için yarışmaya katılmak istemeyen Burdur milletvekili Mehmet Akif Ersoy, daha sonra Hamdullah Suphi'nin ısrarı üzerine Taceddin Dergahı'nda kaleme aldığı ve Türk Ordusu'na hitap ettiği şiiriyle yarışmaya katıldı.

"Allah bir daha bu millete İstiklal Marşı yazdırmasın" diyen Ersoy'u ikna etmek için Hamdullah Suphi, "İstiklal Şairi"ne

Mehmet Akif Ersoy'un eseri TBMM'de 1921 yılında Milli Marş olarak kabul edildi

şu mektubu yazmıştı:

"Pek aziz ve muhterem efendim İstiklal Marşı için açılan müsabakaya, iştirak buyurmamalarındaki sebebin izalesi için pek çok tedbirler vardır.Zat-ı üstadanelerinin matlup şiiri vücuda getirmeleri, maksadın husulü için son çare olarak kalmıştır.Asil endişenizin icap ettirdiği ne varsa hepsini yaparız.Memleketi bu müessir telkin ve tehyiç vasıtasından mahrum bırakmamanızı rica ve bu vesile ile en derin hürmet ve muhabbetimi arz ve tekrar eylerim efendim."

Yapılan elemeler sonucu TBMM'nin 12 Mart 1921 tarihli oturumunda, Mehmet Akif'in yazdığı şiir coşkulu alkışlarla kabul edildi. Meclis'te İstiklal Marşı'nı okuyan ilk kişi de Hamdullah Suphi Tanrıöver oldu. Mehmet Akif Ersoy, marşın kabulü sonrası bütçeden ayrılan 500 lira ödemeyi kadın ve çocuklara mesleki eğitim veren Darül Mesai Vakfı'na bağışladı.

Şiirin bestelenmesi için açılan yarışmaya 24 besteci katıldı

İstiklal Marşı'nın güftesini, şiirlerini topladığı Safahat'a dahil etmeyen Mehmet Akif Ersoy, İstiklal Marşı'nın Türk milletinin eseri olduğunu beyan etti. Şiirin bestelenmesi için açılan ikinci yarışmaya 24 besteci katıldı ve 1924 yılında Ankara'da toplanan seçici kurul, Ali Rifat Çağatay'ın bestesini kabul etti.Bu beste 1930'a kadar çalındıysa da 1930'da değiştirilerek dönemin Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Şefi Osman Zeki Üngör'ün 1922'de hazırladığı bugünkü beste yürürlüğe konuldu ve toplamda dokuz dörtlük ve bir beşlikten oluşan marşın armonilemesini Edgar Manas, bando düzenlemesini de İhsan Servet Küncer yaptı.

Üngör'ün yakın dostu Cemal Reşit Rey ile yapılmış bir röportajda belirtildiğine göre, bu beste aslında başka bir güfte üzerine yapılmıştı ve İstiklal Marşı olması düşünülmüşü. Söz ve melodide yer yer görülen uyum eksikliğinin (örneğin "Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak" mısrası ezgili okunduğunda "şafaklarda" sözcüğü iki müzikal cümle arasında bölünmüştür) esas sebebi

de budur.Protokol gereği, sadece ilk iki dörtlük beste eşliğinde günümüzde İstiklal Marşı olarak söyleniyor.

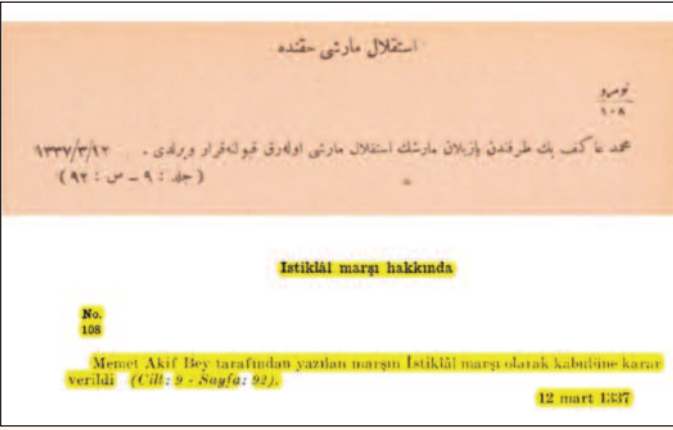
Mehmet Akif Ersoy'un özgeçmişi

Bazı kaynaklara göre İstanbul Fatih'te, bazı kaynaklara göre ise Çanakkale Bayramiç'te 1873'ün aralık ayında doğan Mehmet Akif, ilk şiirlerini yazmaya okul yıllarında başladı.Şair, babasının 1888'de vefatının ardından yaşadığı sıkıntılar nedeniyle Mülkiye Mektebini bırakıp, mezunlarına hemen iş imkanı veren Halkalı Baytar Mektebi'ne kaydoldu.

Mezuniyetinin ardından memuriyet hayatına başlayan ve Anadolu, Rumeli ve Şam bölgelerinde görev yapan

10. Mehmet Akif'in fotoğrafı

İstiklal Marşı'nın kabul edildiğine dair Meclis kararı

Mehmet Akif, 1898'de Tophane-i Amire Veznedarı Mehmet Emin Bey'in kızı İsmet Hanım'la evlendi, bu evlilikten üç kız ve üç erkek çocuğu dünyaya geldi. Ünlü kitabı "Safahat" 1911'de, ikinci kitabı "Süleymaniye Kürsüsünde" 1912'de, üçüncü kitabı "Hakkın Sesleri" ve dördüncü kitabı "Fatih Kürsüsünde" 1913'te, beşinci kitabı "Hatıralar" ise 1917'de yayımlandı.

Kurtuluş Savaşı

Osmanlı'nın Birinci Dünya Savaşı'na dahil olmasıyla birlikte, Mehmet Akif elindeki yazım imkanlarıyla savaşın kazanılması için devlete destek olmaya çalıştı. Bu amaçla Müslümanları bir bayrak altında toplamak, Türkleri siyaseten bir arada tutan Pantürkizm idealini gerçekleştirmek için kurulan Teşkilat-ı Mahsusa'ya katıldı.

Milli Şair, İstiklal Marşı gibi 10 dörtlükten meydana gelen "Cenk Marşı" adlı eserini 1912'de Sebilürreşad dergisinde isimsiz olarak yayımlarken, üzüntüyü gidermek, halkı birliğe davet etmek ve orduya manevi destek vermek gibi

konularda camilerde vaazlar da verdi.

İngiliz ve Fransızların sömürgelerinden topladıkları Müslüman askerlerine yaptıkları propagandaya karşı propaganda yapmak üzere 1914'te Berlin'e gönderilen Mehmet Akif'in gayesi, farkında olmadan Osmanlı ile savaşan bu Müslüman askerleri aydınlatmaktı.

Akif, aynı hedeflerle Arabistan'a gitmek üzere 1915'in mayıs ayında yola çıktıktan sonra Çanakkale Zaferi'nin haberini aldı. Bu zafer haberini yeni nesillere aktarmadan canını almaması için Allah'a yalvaran Mehmet Akif'in hissiyatını yol ve görev arkadaşı Eşref Kuşçubaşı şöyle ifade eder: "Duası hıçkırıqlarla kesiliyordu. Onu teskin etmek mümkün değildi, zaten müdahale etmek de istemiyorduk. Bu bir ilham manzarası idi ve ben onu görebilmiş mutlu bir fani idim."

Ankara'da 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi açılmasıyla, Milli Şair Mehmet Akif Ersoy Mustafa Kemal'in davetiyle Sebilürreşad dergisini Ankara'da yayımlamak üzere 24 Nisan 1920 tarihinde Ankara'ya ulaştı ve sonrasında Taceddin Dergahı'na yerleşti. Akif'in Ankara'ya gelişi pek çok kişi tarafından sevinçle karşılandı, "Hakimiyet-i Milliye" ve "Açıksöz" gibi gazetelerde haber olarak verildi. Ankara'dayken Burdur milletvekili olan Mehmet Akif Ersoy'un halka yaptığı konuşmalar yayımlanarak halka ve askerlere dağıtıldı.

1926'da Mısır'a yerleşti

İstiklal Marşı'nı 48 yaşında kaleme alan Mehmet Akif Ersoy, meclis seçimlerine tekrar katılmayı hiç düşünmedi. Ersoy, ailesi ve Sebilürreşad Dergisi ekibi ile birlikte İstanbul'a geri dönmesinin ardından, Abbas Halim Paşa'nın daveti üzerine gittiği Mısır'a 1926'da ailesi ile birlikte yerleşir.

Şair, hastalıklar ve maddi sıkıntılarının yakasını Mısır'da da bırakmamasına rağmen, Mısır Üniversitesi'nde Türk Dili eğitimi verdi ve Mısır'da kaldığı sürede "Firavunla Yüzyüze" adlı şiirini yazdı. Mehmet Akif, 1935'te hastalandı ve gurbette yaşadığı sürece, çok sevdiği, hasretini çektiği memleketinde ölmek istediğinden 1936'da İstanbul'a döndü.

Büyük şair 27 Aralık 1936'da Beyoğlu'ndaki Mısır Apartmanı'nda vefat etti ve tabutu Türk Bayrağına sarıldı. Hayatı boyunca taşıdığı asaletine, tevazuuna uygun, gösterişten ve şatafattan uzak bir merasimle Edirnekapi Mezarlığı'na defnedildi.

4. Mehmet Akif ve oğulları Mehmet Emin Efendi ve Tahir Efendi'nin fotoğrafları

Venedik'ten Mamuşa'ya sevgiyle (7)

NASREDDİN HOCA, HAÇLI VE MOĞOL SEFERLERİ...

Prof. Dr. Asım Tanış
Venedik Üniversitesi, Emekli Öğretim Üyesi

Nasreddin Hoca'nın Akşehir'ine 1-2 Ağustos 2008 günlerinde yaptığım yolculuk sırasında, Sayın Hakan Abit'in, benim ikinci torundan da küçük, emekliye ayrılmayıp öğrencim de olabilecek, onsekiz yaşındaki, liseyi yeni bitirmiş, üniversite giriş sınavlarını da kazanmış, "Türk Dili ve Edebiyatı" dalını seçip eğilimi yeteneği yönünde bir yüksek öğrenim görerek gerçek kişiliğini bulmak isteyen, kızı, Begüm'ün verdiği, Akşehir Belediyesi Basın Yayın ve Kültür Müdürlüğü'nce düzenlenmiş, "Akşehir" adlı kenti tanııtma kılavuzunda, öbürleri arasında, verilen şu ayrıntıya da değinmek istiyorum, uygun gördüğüm yerlerde, yorumlarımı da ekleyerek: Haçlı Seferleri, Yağmalar, İstilalar: "Ne var ki, doğuyu batıya bağlayan yollar üstünde bulunan Akşehir, uzun yıllar süren Haçlı Seferleri sırasında, yağmaya ve istilaya maruz kalır ..."

Yağma deyince aklıma geldi. İtalya'da, bana, kimi kişiler, "Siz 1453'te İstanbul'u aldığınızda üç gün yağmalamışsınız!" deyince ben de şu karşılığı verdim: Bizde bir atasözü vardır "Boklu da çamurluya güler!" diye. Sizinkiler 1204'te kutsal yerleri kurtarmaya gidiyoruz diye kandırarak İstanbul'u ele geçirdiğinde üç ay yağmalamış, yakıp yıkmadık yer, Avrupa'ya kaçırmadık değerli şey bırakmamış Venedik'teki atlar gibi Türkler üç gün, yani hıristiyan Avrupa'nın otuzda biri sayılacak süre boyunca yağmalamış. Kim daha yağmacı siz düşünün!"

Haçlı Seferleri'ni konu edinen sayısız yapıt ve yazı var. Bunlardan konuyu yansız olarak ele alanlarından birkaçını okumakta yarar vardır. Ben burada kısaca değineceğim Haçlı Seferleri'ne.

Bilindiği gibi "Haçlı Seferleri" "Müslümanların eline geçen, Kudüs gibi, hıristiyanlarca da kutsal sayılan yerleri kurtarmak için Hıristiyanlarca düzenlenen savaşlardır". Sözkonusu savaşlara katılanların göğüslerinde, hıristiyanlığın simgesi, "haç" imi olduğunu için bu adı almıştır. Haçlı Seferleri sırasında milyonlarca insan ölmüş, öldürülmüştür her iki taraftan da. Din uğruna, dolayısıyla Tanrı adına, yapılan her savaşın, dökülen her kanın, saçmalığı gibi, Haçlı Seferleri'nin de yersiz, gereksiz olduğunu, o zamandan bugüne, aklı başında her kişi savunmuştur, yanılmıyorsam bundan önceki Papa gibi.

Haçlı Seferleri'nin, ilk bakıştaki, nedeni "dinsel" gibiyse de, gerçekte bunun böyle olmadığı, görünmeyen ya da söylenmeyen nedeninin başka ülkeleri ele geçirme, zorla, yağmayla kısa zamanda zenginlik, dolayısıyla ekonomikolduğu ortaya çıkmıştır. Amerika'nın bulunuşunun hemen ardından, yerlilere, din adına da, vahşice uygulanan yöntem, soykırımı, bunu doğrulamıştır. Haçlıların gittikleri her yerde uyguladıkları kan dökücü, vahşi, yöntemin de ne Tanrı'yla ne de dinle uzaktan yakından bir ilgisi yoktu. Başka dinsel savaşlar için de açıkça söyleyebileceğimiz gibi, Tanrı değildi Haçlı Seferleri'ni, dolayısıyla, kendi adına dinsel savaşları, buyuran. Günümüzde olduğu gibi, kimi din ya da ülke yöneticileri, din tüccarları, din sömürücüleri. Bugün de olduğu gibi, o zaman da, din, din tüccarlarının elinde, göstermelik araçtan başka bir şey değildi. Bırakalım öncekileri, 1204'te kutsal yerleri kurtarmak için yola çıkan Haçlılar'ın İstanbul'u yani o zamanki Hıristiyanlığın en önemli merkezlerinden birini ele geçiren aylarca yağmalaması, orda bir devlet bile kurup yarım yüzyıl kalması, son Haçlı Seferi sırasında da kutsal yerlerin kurtarılması amacıyla silah altına alınan sayısız gencecik çocuğun köle olarak satılması, her türlü aşağılığa eğilimli insanoğlunun bu gibi iğrenç davranışlarından birini daha açıkça gözler önüne sermiştir...

Hıristiyanlık yöneticilerinin, bin yıl süreyle, İsa yeryüzüne geri gelip insanlığı kurtaracak masalını dinleyenlerden kafası çalışanlar eninde sonunda bunun gerçek olmadığını, uydurulmuş yalan olduğunu, gerçek insanlığın başka olduğunu anladığı için, bilinçlerde, önce bir kuşku, bunalım, ardından hıristiyanlığa karşı bir direniş, sonunda da, insanlığın uyandırılması amacıyla, Avrupa'nın din kiskacından kurtulup ilerlemesini sağlayacak, bir düşünce, "yeniden doğuş/uyanış", akımı başlamıştır.

Haçlı Seferleri sırasında birbirini tanıma fırsatı da bulan Hıristiyanlarla Müslümanlar arasından, gereksiz her savaş gibi, dinsel savaşların da kesinlikle yapılmamasının gerekli ve zorunlu olduğunu düşünüp isteyebilecek düşünürler ortaya çıkmıştır. Müslümanlar arasında da, Nasreddin Hoca, Mevlana, Yunus Emre ...gibi düşünürlerin ortaya çıktığı dönem aynı dönemdir. Müslümanların bilincaltında da bir kuşku, bir bunalım, ardından yeni bir arayış başlamıştır. Dileğimiz bu kuş-

kunun, bu arayışın, korkutucu bir geriye dönüşün başladığının belirtileri olan günümüzde de sürmesi.

Moğol (ların Haçlılar için Haçsız) Yıkıcı Seferleri, İstisaları: Haçlı Seferleri'nin hemen ardından, sanki yenilip

çekilen Hıristiyanların öcünü almak istermiş gibi, derinlemesine bir araştırma yapıldığında, Hıristiyanların bağlantı kurup kışkırtmaları sonucu, ne yazık ki, onlar kadar, belki de onlardan daha, yıkıcı, Moğol Seferleri başlamıştır.

Nasreddin Hoca bu dönemi yaşamıştır. Fıkralarında, gerçekte 1402'de Yıldırım Bayezit'i yendikten sonra onu kafese koyup aşağılayan, dolayısıyla onun Akşehir'de kapatıldığı yerde, parmağındaki ağıyı içerek ölmesine neden olan, Timur'dan, yanlışlıkla, söz edilmesi önemli değildir. Önemli olan, Nasreddin Hoca'nın kişiliği altında, güçsüzlerin, geçen yüzyılda, karısı varken, (nasıl zaman bulduysa, başta olduğu süre içinde), beş bin kadınla ilişki kurup yattığı söylenip yazılan, Mussolini, milyonları öldürtürken kılı bile kıpırdamayan, ancak bir köpeği için gözyaşı dökten, acımasız, Hitler, Stalin gibi diktatörlere karşı, başkası elinden gelmediği için, fıkralarla da olsa, yaptığı, gösterdiği, direniş, onları fıkralarla küçük düşürmesi, alçaltması, yerin dibine geçirmesidir. İşte, bence, gerçekte Timur değilse bile, ondan önceki Moğol diktatörüne karşı Nasreddin Hoca'nın yürekli davranışını gösteren, ad olarak daha çarpıcı olduğu için "Timur" diye kullanmayı yeğlediğim, pek çok kişinin bildiği, fıkralardan birkaçı:

-1) Timur'un değeri. Bir gün, Timur'la Nasreddin Hoca hamamda yıkanırken Timur ona sorar:

-Sence, ben kaç para ederim?

Nasredin Hoca da Timur'u şöyle bir süzdükten sonra:

-Bence, elli lira edersin.

Timur:

-Nasıl olur? Yalnızca belimdeki havlu elli lira eder.

Nasreddin Hoca:

-Ben de zaten havlunun değerini söylemiştim!

-2) Beni sevdiğini göster! Timur'la Nasreddin Hoca, Timur'un ordusuyla bir uçurumun yakınlarındadır. Timur askerlerinin kendisini ne denli sevdiğini göstermek için birini çağırır ve der:

-Git, kendini uçurumdan at!

Asker dediğini yapar. Timur sonra başka askerlere de aynı şeyi söyler. Hepsisi de onun buyruğunu yerine getirir. Timur Nasreddin Hoca'ya:

-Gördün mü askerlerimin beni ne denli sevdiğini?

-Gördüm.

-Hoca, sen de göster beni sevip sevmediğini!

Nasreddin Hoca da "olur" deyip kalkar, uçuruma doğru yürür. Ancak uçurumun kıyısına gelip durunca, Timur:

-Hoca, göster beni ne denli sevdiğini! At kendini uçurumdan!

Nasredin Hoca:

-Ben seni buraya kadar severim.

-3) Eşekle senin aranda ne fark var? Timur Akşehir'de

olduğu sıralarda Nasreddin Hoca'ya halktan vergi almasını buyurur. Timur'a karşı gelinemediği için Nasreddin Hoca, gönülsüz de olsa bu işi yapmaya çalışır. Ancak, birkaç gün sonra dayanamayıp bu işi yapamayacağını söylemek üzere eşeğine binip Timur'a gider. Timur'a, aşağı yukarı, on metre uzaklıkta durur. Timur Nasreddin Hoca'ya:

-Buyur Hoca, bir dileğin mi var?

-Evet. Ben bu vergi toplama işini yapamıyacağım. Onu sana söylemeye geldim.

Buyruğuna karşı gelindiği için öfkeden kuduran Timur:

-Seninle eşek arasında ne fark var?

Nasreddin Hoca da:

-On metre fark var.

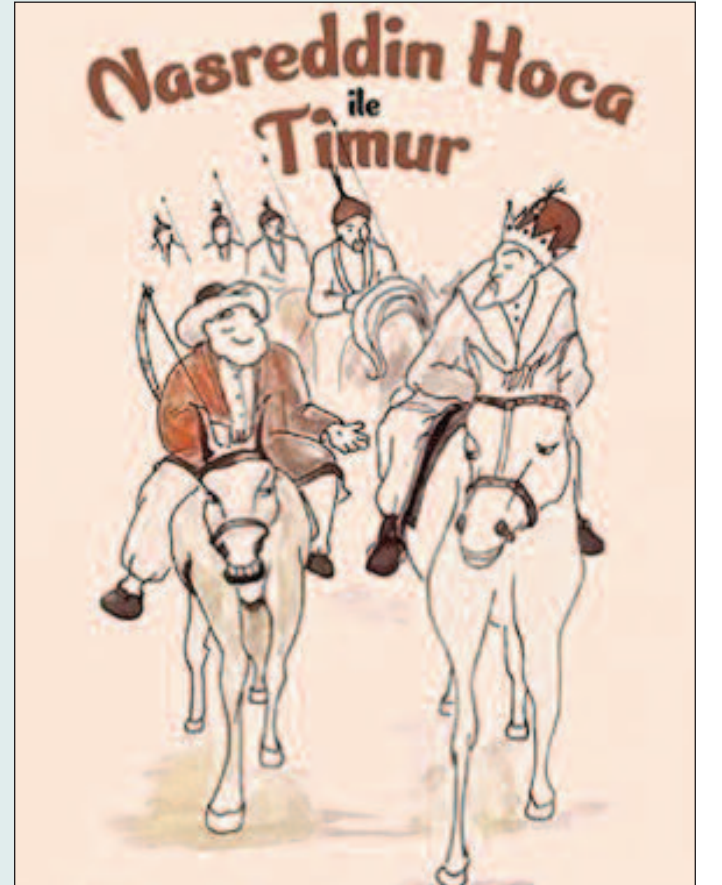
-4) Timur'un fili. (İnsanoğlunun yüreksizliğini, kaypaklığını, çıkarıcılığını, başkalarını öne sürmesini, göstermesi açısından çok anlamlıdır.)

Timur Anadolu'yu istila edip Akşehir'e geldiğinde filini de birlikte getirmişti. Filin bağlara, bahçelere çok zarar verdiğini gören köylüler, doğrudan Timur'a başvurmayı göze alamadıklarından, Nasreddin Hoca'ya giderler:

-Hoca, Timur'un fili bizim bağlara bahçelere çok zarar veriyor. Bize önder ol. Sen Timur'u bizden iyi tanırsın.

Birlikte Timur'a gidip şu filini bağlarımızdan bahçelerimizden alıp götürmesini söyleyelim. Nasreddin Hoca "olur" deyip köylülerin başına geçer. Birlikte yola koyulurlar. Ancak, Timur'a yaklaştıkça, korkudan, köylüler birer birer kırı kırır. Nasredin Hoca Timur'un karşısına varınca, Timur:

-Buyur, Hoca. Bir dileğin mi var?

Nasreddin Hoca:

-Evet! der. Şu senin filin var ya...

Tam bu sözü söylerken dönüp arkasına bakıp köylülerden kimsenin kalmadığını görünce,
-kendisini çok yalnız hissediyor. Neden onun yanına bir fil daha göndermiyorsun?

Gerçekten bir bilge sayılabilecek Nasreddin Hoca'nın bu fıkrası çok çeşitli açılardan yorumlanabilir.

Diktatörlerin başa geçmelerinde, hüküm sürmelerinde, her türlü alçakça davranabilmelerindeki en büyük etkenlerden birisi, diktatörler karşısında ödü kopan, onlara, çıkarları için yaltaklık, dalkavukluk yapmaktan başka bir şey bilmeyenlerin yüreksizliklerini, iğrençliklerini çok güzel sergiliyor, tıpkı Nasreddin Hoca'dan yaklaşık bin yüz-bin ikiyüz yıl önce yaşamış, bilge, Tyanalı Apollon'la ilgili aşağıdaki sözlerin ve bilgilerin açıkça ortaya koyduğu gibi:

BEDENSEL ÖZGÜRLÜK OLMADAN RUHSAL ÖZGÜRLÜK OLMAZ!

**DİKTATÖRLERE KORKUTMA GÜCÜNÜ VEREN TANRI
BANA BU KORKUYU DUYMAMA GÜCÜNÜ VERMİŞTİR!**

**YERYÜZÜ DİKTATÖRÜNSE, SAKLANARAK YAŞAMAK DEĞİL,
AÇIKTA ÖLMEK, DAHA SOYLU BİR DAVRANIŞTIR!**

Tyanalı Apollon'un da bilgeliği söz özgürlüğünden oluşuyordu. Diktatörlerin, yaptıkları haksızlıklara karşı çıkıyordu.

Diktatörlerin gücünün ölümsüz olmadığını, korku vermesi nedeniyle, herkesten çok, onların yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu göstermiştir. Gerçeği söylemiş, kimseden korkmamıştır.

Apollon "Gerçek bilgeliğin ilkeleri diktatörün boyun durduğu altında yaşamayı kabul etmez!" diyordu.

Diktatörün gücünden, olağanüstü bir biçimde, kurtulup ortadan yokolmasının anlamı şuydu:

"Bedensel özgürlük olmadan ruhsal özgürlük olmaz!".

Apollon şöyle diyordu:

-Asurlar ve Medler ülkesinde diktatörlere taparlar çünkü oralarda özgürlüğün yüksek ülküsü yoktur!

Özgürlük bilgenin en yüksek ereğidir. Özgürlük için ölmek yasalarda vardır ... Yakınları, çocukları, kendine olan saygısı için ölmeyi doğa buyurur. Bütün insanlar da, doğaya kendi istekleriyle, yasaya zorunlu olarak, uyarlar. Bilgelere, kendilerini verdikleri, ülküler için ölmek yararlıdır. Bu ülküleri ne yasa ne de doğa ortaya koymuştur.

Onları bilgeler, ruh güçleri ve yüreklilikleri nedeniyle uygulurlar! Çiğnendiklerinde, bu ülkülerin savunulması için, bilge, ateşe, baltaya karşı gitmeyi bilmelidir çünkü bunların hiçbirisi bilgeyi yenemeyecek, onu yalanın kiskacına alamayacak ve bilge bütün bilgisine sıkı sıkı sarılmayı bilecektir.

-Vahşi hayvanların her çeşidini gördüm fakat halkın diktatör siyasal hayvan dediği bu vahşi hayvanın kaç başı olduğunu bilmiyorum.

-Diktatörlerin köleleri gibi, öyle alçak kişiler vardır ki bunlar en sevdiği kişileri bile, onun emrine vermeye hazır dırlar çünkü onlar, korku yaratmayan şeyden korkarlar, korkulması gerekenden korkmazlar!

Ahlaksızlar, sapıklar, sömürücüler, erdemlilere hakaret yağdıran kıskançlar, kötülerini öven dalkavuklar, muhbirler, parayla alınıp satılan iftiracılar, kötülük üstüne kötülük yığarlar... Onların yüzünden, demokrasi, bir diktatörlüğe dönüşür!...

İki çeşit diktatörlük vardır: Neron'un ki gibi olan diktatörlükler, kişiyi yargılamaksızın, ölüme gönderirler!

Tiberio'nun ki gibi olan diktatörlükler ise, kurbanlarını mahkemeye, yargıç önüne çıkardıktan sonra, ölüme yollarlar. Bunların ikisi de uğursuzdur!... Benimle ilgili yargılamadan kaçınacak olsam... yeryüzünün hangi köşesinde suçsuz gözükebilirim? Neron korkusu yüzünden, yoldaşlarının sayısı 34'ten 8'e inip felsefeyi bıraktıklarında, Apollon, şu sözleri söylemiştir:

-Neron'a korkutma gücünü veren tanrı, bana ondan korkmama gücünü vermiştir... Her türlü gerçeğe karşın, yalan suçlamalarla ölüp, diktatörlere bilge gibi görünmek fırsatını vermek, çok büyük bir beladır!...

Yeryüzü diktatörünse, saklanarak yaşamak değil, açıkta ölmek daha soylu bir davranıştır! Kendini iyi tanıyan bilge, halkı ürküten şeylerden korkmamalıdır. Gerçek bir insan yapısını değiştirmez, kendisini köle yaptırmaz!...

-Diktatör, hep, kendine dalkavukluk edenlerin sözlerine kulak vermiştir. Şimdi ise, kendisini eleştirenleri de dinlemiştir.

Bu gibi olaylar, diktatörlerin yapısını allak bullak eder, onları öfkeden kudurtur!

-Dalkavukların sesini duymak beni tiksindirir çünkü bu ses, gereksiz ve konuşma yeteneği olmayan kişilere özgüdür!

Tanrım, iyileri tanıyayım, kötülerini tanımayayım! Kötülerin debeni tanımasın!

Yukardaki bu sözlere benim de ekleyeceğim bir söz vardır: Kişilik bilinci verilmemiş, kişilik bilincinden yoksun, sığır gibi yetiştirilmiş, Kemerhisar deyimiyile "boğazı örmeli, beyni, kafası düşünmeye alış (tırıl)mamış, kişilerde özgürlük düşüncesi de, özgürlük duygusu da, özgürlük ülküsü de olamaz!

Onlardan, dalkavukluk, kölelik eğiliminden başka bir duyguda beklenemez!

Türkçe Eğitim Kosova'daki Türk Varlığının Temel Taşı

Değerli okurlar, Sosyalist Yugoslavya döneminde Kosova'da yaşayan Türk halkı varlığıyla kimliğinin resmen tanınmasının ardından burada yaşayan diğer halk mensupları gibi Türklerin de ana dillerinde eğitim yapabilmeleri amacıyla 20 Mart 1951 tarihinde başlatılan Türkçe Eğitim'in 75. yıl dönümünde bulunuyoruz. 75 yıl içerisinde Türk varlığının temel taşı sayılan Türkçe eğitim çerçevesinde birbiri ardına yetişip gelen kuşaklar çalışmalarıyla kültür, sanat, edebiyat gibi yaşamın diğer alanlarında da gurur verici başarılarla imza atıldı. Halkımızın varlığı açısından çok büyük bir öneme sahip olan Türkçe eğitimin 75.yıl dönümü dolayısıyla yıl boyunca okullarımızın yanı sıra çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenecek etkinliklerle kaydedilmesi öngörülmüştür.

Priştine "Elena Gjika" ilkokulunda 75. yıl dönümü kutlaması

Etkinlikler düzenlemeye başladı bile. Geçenlerde Priştine'deki "Elena Gjika" İlkokulu'nda çalışan Türk öğretmenleriyle Türkçe öğrenim gören öğrenciler tarafından Türkçe eğitimin 75.yıl dönümü dolayısıyla düzenlenen kutlama programı bu etkinliklerin belki de ilkinin oluşturuyordu. Bu etkinliğin ardından gelen Prizren "Filizler Kültür-Sanat Topluluğu'nun Prizren'deki gösterisi de Türkçe eğitimin önemini ortaya koyan bu anlamlı etkinliklerin devam edeceğini göstermektedir. Burada Kosova Radyo Televizyonu Türkçe yayın Bölümü ile Kosova Türk Gençlik Platformu'nun da geçenlerde konuyla ilgili yayın yaptıklarını vurgulayalım. Türk halkının varlığını devam ettirebilmesi bakımından hayati bir önem taşıyan yıl dönümünün layığıyla kaydedilmesine Mamuşa dergisi olarak bizler de sayfalarımızda onur verici bu konuya yer vererek katkı sunmaya çalışacağımızı belirtmek isteriz.

Bugünlere gelinmesinde çocuklarını Türkçe eğitime veren velilerin yanı sıra Türkçe eğitimi o günlerin zor ve kısıtlı koşulları içerisinde başlatıp günümüze kadar taşımayı başarırken bu süre içerisinde varlığımızın pekişip gelişmesine ön ayak olacak binlerce öğrenci yetiştiren cefakar öğretmenlerimizin de buna çok büyük katkılarının geçtiğini önemle belirtmemiz gerekmektedir.

Türkçe eğitimin 75.yılı kutladığımız bugünlerde bu arada vefat etmiş Türkçe eğitim sevdalısı öğretmenlerimizi de rahmetle anıyor, değerli çalışmalarıyla eğitime hâlâ katkı sunmaya devam eden vefakar öğretmenlerimizin Türkçe eğitimde yeni yeni başarılarla ulaşmalarını dilerken Kosova'da Türkçe eğitimde başarılarla dolu böyle daha nice yıllara diyoruz.

Kosova Türk Öğretmenler Derneği tarafından Türkçe Eğitiminin 65. Yıl dönümü dolayısıyla hazırlanan Monografi Kitabı

KTGD'nin 20. YIL DÖNÜMÜ KUTLANDI

Yunus Emre Enstitüsü'nün Prishtine'deki merkezinde düzenlenen kutlama programına, Türkiye'nin Prishtine Büyükelçisi Tunç Angılı, Kosova Başbakan Yardımcısı Fikrim Damka, Kosova Meclisi Türk milletvekilleri Fatma Taçi ve Ergül Mazrek, TİKA Kosova Koordinatörü Fulya Aslan, Yunus Emre Enstitüsü Koordinatörü Ramazan Yılmaz, KTTH Başkanı Harun Elitaş, Türkiye Maarif Vakfı Kosova Temsilcisi

sonrası dönemde kurulan Kosova Türk Gazeteciler Derneği'nin başlıca amacının Kosovalı Türkleri olup bitenler hakkında ana dilinde haberdar etmek, Türk halkının hak ve özgürlüklerinin daha ileriye taşınması mücadelesine Türkçe medyaların katkısını sağlamak, Türk halkının Kosova'nın devletleşme sürecine verdiği katkıyı tanıtmak olduğunu vurguladı. Konuşmasında karşılaşılan sıkıntı ve zorluklara rağmen misyonlarına devam edeceklerini belirtirken "Her ne kadar inişler, dibe vurmalar, kapanmalar yaşansa da 75 yıldır Türkçe medyanın bu topraklarda yaşaması bir başarı hikayesidir" diyen Ercan Kasap sözlerini "Kosova Türk toplumunun gözü, sesi ve kulağı olmaya devam edebilmek için çalışmalarımızı bundan böyle de hassasiyetle sürdüreceğiz..." diyerek tamamladı.

KTGD çatısı altında bir araya gelen Kosovalı Türk gazetecilerin burada yaşayan Türk toplumunun karşılaştığı sorunlara çözüm üretilmesi konusunda önemli çalışmalar yaptıklarına bizzat tanık olduğunu belirten T.C. Prştine Büyükelçisi S. Tunç Angılı, 20. kuruluş yıl dönümünü kutladığı KTGD'nin bundan böyle de önemli çalışmalar yapabileceğine inandığını söylerken Kosova Türk toplumuna hizmeti geçen tüm gazetecilere teşekkür etti.

Kutlama programı, Kosova Başbakan Yardımcısı Damka'nın Kosova'da

Türkçe medyanın yaşatılması konusunda Türk kurumlarının büyük katkısının bulunduğunu ifade ettiği konuşmasının ardından Kosova Türk basınına katkısı geçmiş kurum, kuruluş gazetecilere plaketlerin takdim edilmesiyle sona erdirildi. Plakete layık görülen Kurum ve kuruluşlar arasında Mamuşa Dergisi de bulunuyordu. Plaketi Mamuşa Dergisi Genel Yayın Yönetmeni Reşit Hanadan'a Yunus Emre Enstitüsü Kosova Koordinatörü Ramazan Yılmaz tarafından takdim edildi.

Mamuşa Dergisi'ne layık bulunan KTGD Plaketi Genel Yayın Yönetmeni Reşit Hanadan'a Yunus Emre Kosova Koordinatörü Ramazan Yılmaz tarafından takdim edildi.

Mehmet Nedim Aslan, YTHP Genel Başkanı Ertan Simitçi, dernek başkanları, gazeteci, dergi yöneticileri ve davetliler katıldı.

Derneğin 20 yıllık çalışmalarının fotoğraflarla yansıtıldığı slayt gösterimiyle başlayan kutlama programını konukları selamlayarak başlatan KTGD Başkanı Ercan Kasap, Derneğin kuruluş amacı ve çalışmalarıyla ilgili konuşmasında, Türk gazeteciliğinin buhranlı bir zaman diliminden geçtiği 20 yıl önceki savaş

Kosova'da Türkçe Eğitimin 75. Yıl Dönümü Dolayısıyla

KOSOVA'DA TÜRKÇE EĞİTİM VEREN OKULLARIN AÇILMASI KARARI

Dr. Altay Suroy

1951 yılında Kosova ve Metohiya Özerk Bölgesi'nde Türkçe eğitim veren okulların açılmasına dair alınan karar, yalnızca bir eğitim meselesi değil, aynı zamanda kimlik, kültür ve eşit vatandaşlık bilincinin inşasında tarihsel bir dönüm noktasıdır. Bu karar, Yugoslavya'nın sosyalist dönemde benimsediği çok uluslu toplum anlayışının en somut yansımalarından biri olmuş, Kosova'daki Türk toplumuna kendi anadilinde öğrenim görme hakkını tanıyarak kültürel varlığının korunmasına zemin hazırlamıştır.

Bu çalışma, bu kararın arka planını, dönemin siyasal ve toplumsal atmosferini, meclis görüşmelerini ve kararın uygulanma sürecini arşiv belgeleri, dönemin tanıkları ve basın kaynakları ışığında ayrıntılı biçimde incelemektedir. Makale, tarihsel olguları ideolojik yargılardan arındırarak ele almakta; Türkçe eğitimin yalnızca bir pedagojik hak değil, aynı zamanda toplumsal aidiyetin, kültürel devamlılığın ve çok kültürlü bir toplum yapısının teminatı olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu makale, Kosova Türklerinin eğitim tarihinde bir hafıza belgesi niteliğindedir. Hem akademik kaynak taşımakta, hem de Balkan coğrafyasında azınlık hakları, dil politikaları ve kültürel kimlik tartışmaları açısından yeni bir bakış sunmayı amaçlamaktadır.

1951 yılında Kosova ve Metohiya Özerk Bölgesi'nde (KMÖB) Türkçe eğitim veren okulların açılması kararı, Yugoslavya'nın ulusal azınlık hakları politikasının bir yansıması olarak değerlendirilmelidir. Bu kararın arkasındaki toplumsal ve siyasi dinamikleri anlamak için o dönem Yugoslavya'sının iç ve dış politikası, etnik gruplar arasındaki ilişkiler ve sosyalist yönetimin ulusal azınlıklar konusundaki tutumu incelenmelidir.

II. Dünya Savaşı'nın ardından Yugoslavya, Yosip Broz Tito liderliğinde sosyalist bir federasyon olarak yeniden yapılandırıldı. 1948'de Sovyetler Birliği ile yaşanan Tito-Stalin ayrılığı sonrası, Yugoslavya sosyalist devrim ilkelerini koruyarak daha bağımsız bir siyaset izlemeye başladı. Resmi olarak çok uluslu bir devlet anlayışı benimsenmiş olsa da, belirli etnik grupların haklarının tanınması zaman zaman tartışmalara yol açıyordu.

Kosova ve Metohiya, etnik olarak çeşitlilik gösteren bir bölge olup Arnavut, Sırp, Türk ve Boşnak topluluklarına ev sahipliği yapmaktaydı. Osmanlı döneminden beri bölgede varlığını sürdüren Türk toplumu, özellikle Priştine, Prizren, Gnjilane ve Mamuşa gibi yerleşimlerde yoğunlaşmıştı. Ancak, Türklerin kültürel ve eğitim hakları konusunda çeşitli talepleri bulunuyordu.

16 Kasım 1945'te Londra'da kurulan UNESCO, II. Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkilerini onarmak ve dünya barışını eği-

tim, bilim ve kültür yoluyla sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. UNESCO'nun temel ilkeleri arasında eğitimde eşitlik, dilsel ve kültürel çeşitliliğin korunması ve okuryazarlığın artırılması yer almaktaydı.

Yugoslavya, 1950 yılında Komünist Parti (KPJ) Merkez Komitesinin Üçüncü Plenumu ardından UNESCO'ya katılarak azınlıkların kendi dillerinde eğitim almasına yönelik politikalara ağırlık vermeye başlamıştır.

1947 yılında "Yücelciler" Hareketi'nin yargılanması sürecinde, Türk toplumunun eğitim, basın ve kültürel haklar konusundaki talepleri yüksek sesle dile getirildi. Türkçe eğitim veren okulların açılması için bireyler, aileler ve çeşitli gruplar tarafından yapılan taleplerin artması, hükümeti bu konuyu gündeme almaya zorladı.

Kosova Halk Kurulu'nun Önerge Düzenleme Komisyonu, Türkçe eğitim veren okulların açılmasıyla ilgili bir önerge hazırlayarak konuyu resmi gündeme taşıdı. 20 Mart 1951'de düzenlenen Üçüncü Dönem Bölge Halk Kurulu'nun 2. sıralı oturumunda, Komisyon Sözcüsü Şefket Mustafa tarafından sunulan önerge tartışmaya açıldı.

Kosova Halk Kurulu'ndaki Görüşmeler ve Karar Süreci
 Priştine'de saat 10.00'da başlayan KMÖB Halk Kurulu toplantısı, önceki oturumun başkanlığını yapan Coko Paykoviç tarafından açıldı. Bu oturumun başkanlığına Fadil Hoca, asbaşkanlığına Haşim Mustafa ve sekreterliğine ise İliya Cukiç önerildi.

Gündemde şu konular yer aldı:

1949 yılı mali raporu

1951 yılı bütçe önerisi

Kosova ve Metohiya Özerk Bölgesi'nde Türkçe eğitim veren okulların açılması Önerge Kurulu Başkanı Şefket Mustafa, KMÖB Tüzüğü'nün 40. maddesinde değişiklik yapılmasını önerdi. Tartışmalar tamamlandıktan sonra karar alındı. Ardından, Kosova ve Metohiya Özerk Bölgesi'nde Türkçe eğitim veren okulların açılması önergesi sunuldu.

Bu önerge üzerine Aluş Gaşi, Haşim Mustafa, Yovan Tunıç, İsmail Cinali ve Coko Paykoviç söz alarak görüşlerini paylaştılar. Konuşmalarda: -Hükümetin bu kararla bölgedeki vatandaşların anadillerinde gelişme imkânı tanıdığı,

-Bu adımın hükümetin demokratik ve halkçı yapısını gösterdiği,

-Ulusal politikanın doğru ve tutarlı olduğu,

-Kararın, halk ile iktidar arasındaki bağı güçlendireceği... noktaları öne çıktı.

1951 yılında Kosova ve Metohiya Özerk Bölgesi'nde Türkçe eğitim veren okulların açılması, Yugoslavya'nın çok uluslu yapısının bir sonucu olarak ortaya çıkmış, ancak

aynı zamanda Türk toplumunun yoğun taleplerinin ve siyasi baskıların da bir yansıması olmuştur. UNESCO'nun eğitim politikalarına katılım, azınlık haklarına yönelik duyarlılığın artması ve Kosova'daki Türk toplumunun ısrarlı çabaları, bu kararın alınmasında belirleyici faktörler olmuştur.

Son olarak söz alan Coko Paykoviç, Kosova'da Türk dilinde okulların açılmasının nedenleri üzerine yaptığı konuşmada, bu kararın hem eğitim hem de kültürel hakların korunması açısından önemli bir adım olduğunu vurguladı. Konuya en detaylı değinerek tüm gelişmeleri kapsamı ve tarihi bir belge niteliğini taşıdığı için, ilk defa stenogram olarak kaydedilen Meclis tutanağında kayıtlı olan konuşmasını aktarıyorum.

Arkadaşlar,

Mümkün olduğu kadar kısa kesmek istiyorum çünkü zaten oturumun sonuna yaklaşıyoruz. Çok çalışıyoruz, bu yüzden sizi uzun hikayelerden kurtaracağım. Okulların Türkçe dilinde açılmasına ilişkin önerilen karar üzerinde tartışmak istiyorum. Çünkü bunun çok önemli bir şey olduğunu ve halk hükümetini Kosova ve Metohiya nüfusuyla daha da fazla bağlayacak bir önlem olduğunu düşünüyorum. Bugün Kosova ve Metohiya'daki bazı vatandaşlara ulusal azınlığın haklarını tanıyan, aynı zamanda kendini Türk hissedenenlerin haklarını kullanmalarını ve kültürel gelişmelerinin ana dillerinde ilerlemesini sağlayan bir karar almamız gerektiği gerçeğiyle ilgilidir. Her ne kadar az sayıda insandan bahsediyor olsak da böyle bir karar başlı başına çok önemli ve elzem bir konuyu temsil ediyor. Bunun önemli nedeni, Türklerin sayısının az olması ve halk yönetiminin onların hakkını tanımamasının yanı sıra, aynı zamanda Türklerin haklarının, kendi ulusal anadillerinde kültürel olarak özgürce gelişebilmesini sağlamakta halk komitelerinin de görevidir. Bunu sağlamakla hükümetimizin gerçekten demokratik, halkçı, sosyalist olduğunu ve ulusal politikamızın doğru olduğunu teyit eder. Temel soru bu ve en önemli şey de bu; başlamamız gereken yer de burası. Ve anlaşılır bir şekilde bu kararımız, o kitlelerle ve bu kitlelerin Kosova ve Metohiya'da haklarını almış olan diğer milletlerle bağlantısı çok önemli olacaktır, çünkü kendilerini Türk hisseden insanlar, kendileriyle birlikte yaşayanların onların haklarını gasp etmediklerini, onlara boyun eğdirmediklerini, onları köle olarak hissetmemelerini sağlayacaktır. Kitlelerin güçlenmesini ve bu kitlelerin birliğinin bir başka unsuru olacaktır. Bu yüzden konu önemlidir ve bu yüzden bundan (Türkçe eğitimden) bahsediyorum. Başka bir şey söylemek isterim. Arnavutça ve Türkçe bilmediğim için tartışanların çoğunu anlamadım o yüzden sadece birkaç şey söyleyeceğim. Önerilen karar oldukça açıktır. Bölge yönetim kurulu, önerisinde, nerede ihtiyaç varsa, irade varsa, bölgemizdeki vatandaşlarımızın çocuklarını Türkçe eğitime vermek istemeleri, kültürel hayatlarını Türkçe geliştirmek istemeleri, bunun onlar için tanınmasını, sadece tanınmasını değil, sağlanmasını da önermektedir. Burada şunu söylemeliyim ki, bu konuda çeşitli sebeplerden dolayı çok fazla tartışma, münazara, baştan çıkarma ve gereksiz öfkeler var. Bunun üzerinde durmayacağım. Her ulusal grup ve milletin özgür kültürel ve ulusal gelişme hakkına sahip olduğu, hiçbir milliyetçiye, şovene, hiçbir toplumsal sınıfa kurban etmeyeceğimiz ilkemizdir. Bunu kimseye feda etmeyiz. Bizim ilkemiz budur

Prizren, Mustafa Baki İlkokulu'nda, öğretmen Mithat Volkan sınıf öğrencileri ile (yıl 1952).

ve bu ilkeyi her şeyin, mümkün olan her şeyin üstünde tutarız. Bu ilkenin feda edileceği hiçbir ulusal grup yoktur, çünkü, eğer onlar bunu feda ederlerse, biz derhal sosyalist bir ülke olmaktan çıkarız. Bu bizim alanımızda temeldir ve gereklidir.

İkinci mesele ise çok tartışılan ve gereksiz yere tartışıldığını düşünüyorum. Orada çeşitli teoriler geliştiriliyor ve bunların hepsinin sürdürülemez olduğunu düşünüyorum, çünkü bu sorunun Marksizm-Leninizm bilimine dayalı olarak ele alınmasına yönelik Marksist teoriler değil, dolayısıyla sürdürülemezler. Öncelikle kararımız, Türkiye'de bulunanların, Türkçe konuşanların veya Türkiye ile yazışanların tamamının Türk olduğunu ve Türk okullarına gitmesi gerektiğini kapsayan bir karar değildir. Biz diyoruz ki, kim Türkçe eğitim almak istiyorsa, Türkçeyi kültürel olarak yaşamak istiyorsa, ona bu hakkı sağlıyoruz, dolayısıyla hiçbir zorlama imkânı yoktur. Ben bu tür münferit olayların olabileceğini söylüyorum ve konumuzun çarpıtılmasına karşı güçlü bir şekilde mücadele etmemiz gerektiğini söylüyorum, ancak şu anda olup bitenlerin ve Mamusa, Priştine ve Vuçitrn'de olup bitenlerin, birisinin konuyu onlara yanlış tanıtmaları nedeniyle gerçekleştiğini söylüyorum. Akademik bir tartışma mı? Hayır, sadece bazı şeyleri baştan çıkarıyor. Bin, iki yüz, beş yüz ya da kaç vatan daşın ya da sakinin Türkçe dilinde kendi okuluna sahip olmak istediğini bilmiyorum. Buna saygı duymak zorunda değil miyiz? Şimdi birileri bunun bir çeşit zorlama olduğunu söylesin. Hiçbirini bulamazsınız. Ve bence onların bu okullara yönelik taleplerine hiç kimse itiraz edemez ve eğer birisi buna itiraz etmeye çalışırsa, o bir şovendir. Türkçe eğitim almak, anadilinde kültürel olarak yaşamak isteyen bir nüfus kitlesinin olduğu gerçeğinden yola çıkıyoruz ve kitlenin istek şeklinde ortaya çıkan bu arzusunu karşılıyoruz. Bu artık tartışılmaz. Bu konudaki tartışmalar sonuçsuzdur ve gerçekle hiçbir ilgisi yoktur. İsteyen ve okul arayan insanlardan bahsediyoruz. Priştine'de 200 aile Türkçe okul arıyor. Birileri bunu önemsemeyebilir, ama insanlar okul arıyor. Mamuşa'daki aileler okul arıyor, Gilan'da ise 150 aile okul arıyor, dolayısıyla bu konudaki tartışmaların hiçbir önemi yok ve bunun doğru olup olmadığını burada tartışmamız da anlamsız. Birinin öyle ya da böyle olduğunu çizmemiz komik, çünkü öyle ya da böyle hissetmek herkese kalmış. Türk okulları söz konusu olduğunda

1951 yılında Türkçe eğitimin başlamasıyla diğer mekanlardan başka Prizren’de “Mladen Ugareviç” sekizyıllık okul binasının (sağda) yanındaki tek katlı iki dersliğin bulunduğu binada (Karşıdaki bina) Türkçe eğitim yapılmaya başladı.

çoğu zaman alakasız tartışmalar yaşanıyor. Okullar şöyle ya da böyle düzenlenebilir. Türk okuluna gitmemi istesem bunu kimse engelleyemez. Hiçbir Sırp ya da Karadağlının buna hakkı olamaz çünkü o benim özgürlüğüme ayak basar ve şoveni olur. Bu benim özgürlüğümüdür; Sırp olabilirim, Türk olabilirim, Amerikalı veya başka bir milletten olabilirim. Birisi buna karşı çıksa, özgürlüğüme saldırmış ve beni haksız sorgulamış olur. Öyle ya da böyle hissetmek benim hakkımdır. Bu beni ilgilendiren hakkımdır. Burada karar verme aşamasında temel olan, ihtiyaç ve talebin ortaya çıkmasından yola çıkarak, isteyenlere bu tür okulların açılması kararını vermiş olmamızdır. Bence bu doğru, yoldaşlar, eğer farklı yapsalardı yanlış yapmış olacaktı ve bundan ne Arnavutlar, ne Sırp, ne de Yugoslavya'daki Türkler faydalanabilirdi. Bu haklı çözüm kararında sadece yan taraftaki düşmanlar yararlanabilir. Düşman şunu ya da bunu yapacak diyor. Biz işleri böyle ayarladığımızda bizi kim rahatsız edebilir? Sadece şovenler. Ve Türk hakları için de mücadele etmeliyiz, çünkü onlar sadece Türklere karşı şoven değil. Sadece Türklere karşı şoven olsalardı aferin, aynı zamanda herkese karşı da şoven oluyorlar. Bir kişi yalnızca bir ulusal gruba karşı şoven olamaz, ama kendisini başka bir ulusal gruba karşı milliyetçi olarak konumlandırıyorsa genel olarak şovendir. Biz ilkeli siyasetten kaçmıyoruz, aksine ilkeli politikamız olan ulusal eşitlik politikası, azınlıkların ulusal haklarının güvence altına alınması için mücadele ettik ve edeceğiz. Büyük Sırp bize Arnavutlardan ne istiyorsunuz dediler ama biz Büyük Sırlara karşı savaştık, çünkü onlara sosyalizmin ve eşitliğin düşmanı olduklarını söylüyoruz. Başka engeller de, başka şeyler de olacak, ama biz bunlarla mücadele edeceğiz. Eğer ilkeli duruşumuzu hayata geçirmekse, bunun mücadelesini vermekten kaçmayacağız. Bu herkese ayan olmalıdır. Başka şeyler hakkında konuşmak istemiyorum çünkü kararın özünün sadece söylediklerimde yattığına inanıyorum. Bu kararın teklifi oldukça spesifik ve formüle edilmiştir. Bu okulların açılmasına ihtiyaç ve isteklerin olduğu yerde

kurulların ve yetkililerin bu okulları açması gerektiği yönünde belirlenmiş ve formüle edilmiştir. Kimsenin buna karşı olmadığını düşünüyorum, çünkü bu Türklerin özgürlüğüne karşı ve dolayısıyla Arnavut ve Sırp'ların da özgürlüğüne aykırı olacaktır. Türklerin haklarının tanınması, kardeşlik ve birlik açısından ve diğer milletlerle ilişkiler açısından çok önemli bir konudur. Bu çok önemli bir konudur. Türkleri tanımamak ulusal kimlik açısından, ulusal bakış açısından ve tutum açısından iyi olamaz. Kaç kişi olursa olsun, iki bin bile olsa onların hakları var. Bu şüphe götürmez bir haktır. Sanırım bu konuda farklı konuşanlar da var. Bunlara karşı okul hakkını isteyen Türkler de var. Anayasa'ya, yasaya ve politikamıza göre kurul, Türkçe okul açmaktan başka türlü karar veremez, çünkü zaten kendilerini Türk ilan edenler var ve onların da kendi okullarını açma hakları vardır. Bununla durum açıktır ve teorik bir sorun yoktur, bu ancak pratik bir meseledir.

Önerilen kararın tamamen adil olduğunu ve kararın öngördüğünü yapmanın görevimiz olduğunu, bunu yaparak iyi bir şey yapacağımızı ve onu çarpıtmaya çalışanlara karşı mücadele edeceğimizi düşünüyorum. Kimin Türk olduğunu sormak, bu konuda sohbet etmek, vs. rencide edici bir şey değildir. En azından ilk günlerde bu konuda konuşmak yerli yerindedir. Birisinin, buna izin verilmeyeceği için baskı yapması bizim için sakıncalıdır ve tehlikelidir. Bunlara izin verilmemelidir. Çünkü bu korkunç bir hata olur ve biz buna karşı diğer şovenlere karşı olduğu gibi müdahale eder ve savaşıyoruz.

Asimilasyona gelince, teoriye girmek istemiyorum ama şunu söylemek istiyorum: Sosyalizm kazandığında, genel olarak sosyalist hükümet, işçi sınıfı hükümeti tarihteki tüm olayları ve tarihin bireysel halklarla ilgili olarak hata olarak kaydettiği şeyleri düzeltmeye çalışırsa, kaçınılmaz olarak milliyetçiliğe, yıkıma gider. Eğer Almanların nasıl Slavlaştığı veya Slavların ise başka bir millete dönüştüğünü kanıtlamaya başlansaydı bu tamamen yanlış olurdu. Bizim görevimiz uzun geçmişin tamamen çözülmüş sorunlarıyla uğraşmak değil. Türk olmuş bir Türk'ü ancak baskı ile köleleştirebilirsiniz ve Arnavut yapabilirsiniz. Onun bir cephe adamı olması, iyi bir vicdanlı insan olması bizim için önemli. Ancak bu sadece milliyetçiliği henüz yeterince kafalarında bırakmamış olanlar için önemli değildir. Bunun bizim için temel bir soru olduğunu düşünüyorum ve insanlara bilinçlendirmek ve bunun sosyalizm olduğunu hissettirmek için onlara kendi dillerinde konuşma fırsatı verilmeli, çocuğunun kendi dilinde okul okumasına, kendi şarkısını söylemesine, kendi müziğini dinlemesine fırsat verilmelidir. Bu onun hakkıdır. Bu hakka saldırmak isteyen milliyetçidir.

Yoldaş Payković sunumunu bitirdikten sonra başkan, başka kimsenin tartışmak isteyip istemediğini sordu. Başka konuşmacı olmayınca, başkan öneriyi oylamaya sundu.

Tüm meclis üyelerinin oylamasıyla devamdaki karar kabul edildi.

KOSOVA-METOHİA ÖZERK BÖLGESİ'NDE TÜRK MİLLİ AZINLIĞA TÜRK DİLİ ÖĞRETİM VEREN OKULLARIN AÇILMASI HAKKINDA:

KARAR:

1. Özerk Kosova-Metohiya Bölgesi topraklarında, ihtiyaç duyulan her yerde Türk ulusal azınlığa yönelik Türkçe eği-

tim veren okullar açılmalıdır.

.2. KMÖB Halk Komitesi Bölge Yürütme Komitesi, kendi Eğitim Komitesi ve Eğitim ve Kültür Konseyi'nin KMÖB (AKMO) topraklarındaki ilçe ve şehir halk komiteleri aracılığıyla bu kararın uygulanmasını sağlayacaktır.

Bu karar derhal yürürlüğe girecek ve " KMÖB Resmi Gazetesi"nde yayımlanacaktır.

Başkan daha sonra sormak veya öneride bulunmak isteyen başka bir şey olup olmadığını sordu ancak kimse konuşmadı, bunun üzerine başkan gündemin tükendiğini ve oturumun sona erdiğini ve bir sonraki oturumun yazılı olarak planlanacağını duyurdu.

Oturum 20 Mart 1951'de saat 21.00'de sona erdi . /1/

KMÖB Halk Komitesi ve Eğitim Komitesi tarafından ilçe ve şehir düzeyinde uygulanacak olan karar, resmi olarak yürürlüğe girmiştir.

Karar, " KMÖB Resmi Gazetesi"nde yayımlanarak resmileştirilmiştir.

Zamanın tanığı olan Fahri Kaya /2/ "Kuşağının Farklı Bir Aydını" makalesinde /3/ gelişmeleri şöyle yazmış: "Kosova'da ve Batı Makedonya'da Türkçe okulların açılmasıyla ilgili karar sadece bu bölgelerde yaşayanları değil, eski Yugoslavya'da yaşayan bütün Türkleri de sevindirmişti ama Arnavut milliyetçileri çok üzmüş, kızdırmıştı. Çok iyi hatırlıyorum, 1951 yılın baharında, o yıllarda Arnavutların başta olan liderlerinden Fadil Hoca, Belgrad'a gelmiş ve buradaki üniversitede okuyan yüzlerce Arnavut genciyle Hukuk Fakültesi'nde bir toplantı yapıp Kosova'da Türk okullarının açılmasıyla ilgili kararın nedenlerini anlatmaya uğraşmıştı. Toplantıdan sonra talebe yurdunda birlikte yaşadığım ve dost olarak bildiğim Arnavut arkadaşlar bir ara merhabalarını kesip benden uzaklaşmaya başladı. Hatta yemek sırasında bile benimle aynı masada olmamaya özen gösteriyorlardı. Sonradan anladım, Fadil Hoca, Belgrad Üniversitesi'ndeki Arnavut gençlerine Kosova'da Türk okullarının açılması ile ilgili kararın yanlış olan bir siyasetin düzeltilmesi için değil de bölgede kendilerini Türk hisseden kişilerin. Türkçe okumak istediklerinden dolayı alındığını söylemiş."

"Öğretmen kadrosu gibi sorunlar devlet ile Türklerin, Türk aydınlarının olağanüstü büyük gayretleriyle çözüldü ve Kosova'da da günümüze kadar gelişen, yaşayan Türkçe eğitimin temelleri atıldı. Eğitimle birlikte kültür sanat kurumları kuruldu. Kosova Türkleri arasında çağdaş bir kültür yaşamı gelişmeye başladı. Tabii bu arada edebiyatla uğraşanlar da meydana çıktı. Kosova'da Türkçe eğitim, kültür ve edebiyat alanlarındaki etkinliklerin gelişmesinde "Yücel" davasından yaralı olan Makedonya Türkleri'nin de küçümsememeyecek yardımları oldu. Kosova'ya ilk eğitimciler Üsküp Öğretmen Okulu'nda yetiştirildi. Türk okulları için ders kitapları da Makedonya'nın başkentinden gönderildi. "Birlik" yaşlılara, "Sevinç" dergisi de Kosova'daki öğrencilere sıralı gidiyordu."

1951 yılında Priştine Radyosu'nda başlayan Türkçe yayın için de Üsküp'ten görgülü bir gazeteci gönderilmişti. Sözün kısası, Kosova Türkleri, 1951 yılında, Makedonya'da yaşayan Türkler'in 1944 yılında eğitim ve kültür alanlarında sahip oldukları hakları biraz geç de olsa kazanmış, coşkulu Prizren, Kosova Türklerinin merkezi olmuştu. Öğrenci sayısı, öğretmen kadrosu, toplumsal - siyasi ve kültür işçileriyle bu şehir sadece Kosova Türkleri için değil,

Makedonya da olan bizler için de gözde bir merkezdi. Aslında o yıllarda Priştine, Mitroviça, Viçitırın, İpek, Gilan da Türkçe eğitim ve kültürün yeniden canlandığı şehirler olmuştu, ama Prizren hepsinden çok daha farklıydı. Bunun da nedeni açıktı, çünkü Prizren Osmanlı döneminden de birçok özellikleriyle apayrı, bambaşka, hem siyasi iktisadi hem de eğitim - kültür bakımından Kosova'da önemli bir merkezdi.

20 Mart.1951'de alınan karar, Kosova'daki Türklerin eğitim hakkını resmileştiren önemli bir adım olarak değerlendirilmelidir. KMÖB Halk Kurulu (Meclis) Kararı, Kosova ve Metohiya'daki Türk nüfusunun kendi dillerinde eğitim almasını sağlayarak kültürel kimliklerini koruma ve geliştirme fırsatı sundu.

1951 yılında Türkçe eğitimin başlamasıyla diğer mekanlardan başka Prizren'de "Mladen Ugareviç" sekiz yıllık okul binasının (sağda) yanındaki tek katlı iki dersliğin bulunduğu binada (karşıdaki bina) Türkçe eğitim yapılmaya başladı. Kosova ve Metohiya'da Türkçe eğitim veren okulların açılmasına yönelik 20 Mart. 1951 tarihli karar, dönemin sosyalist Yugoslavya'sının ulusal azınlık politikalarının bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Kararın alınması, sosyalist yönetimin ulusal eşitlik ilkeleri doğrultusunda hareket ettiğini gösterirken, aynı zamanda bölgedeki Türk toplumunun kültürel ve dilsel kimliğini koruma sürecine önemli bir katkı sağlamıştır. Bu karar, sadece eğitim alanında değil, aynı zamanda Yugoslavya'daki ulusal azınlıkların haklarının tanınması ve korunması açısından da dönüm noktalarından biri olmuştur.

Kararın oylanmadan önceki tartışmalarına bakıldığında, dönemin sosyalist yönetimi içinde farklı görüşlerin olduğu görülmektedir. Tartışmalarda öne çıkan başlıca noktalar şunlardır:

Kararı destekleyenler, bunun sosyalist Yugoslavya'nın ulusal azınlıklara eşit haklar tanıma politikası ile uyumlu olduğunu belirtmiştir.

Tartışmalarda, bu kararın yalnızca Türkler için değil, aynı zamanda genel olarak ulusal eşitlik ve kardeşlik ilkeleri açısından önemli olduğu vurgulanmıştır.

Karara karşı doğrudan bir muhalefet olmasa da, bazı delegelerin bölgedeki Türk nüfusunun sayısı hakkında çekinceleri olduğu görülmektedir. Ancak genel görüş, nüfusun büyüklüğünden bağımsız olarak eğitim hakkının garanti altına alınması gerektiği yönündedir.

Türkçe eğitim veren okulların açılması, Kosova'daki Türk toplumunun kültürel kimliğinin korunmasında kritik bir rol oynamıştır. Bu karar sayesinde Türkçe eğitim gören nesiller, anadillerinde öğrenim görme ve kendi kültürlerini yaşatma imkânına sahip olmuştur. Ayrıca bu adım, bölgedeki diğer etnik gruplarla Türk toplumu arasındaki ilişkilerin daha dengeli bir şekilde gelişmesine katkıda bulunmuştur. 1951 yılında Kosova'da Türk halkının yaşadığı bütün kent ve köylerde sekiz yıllık okullarda ve liselerde Türkçe ders görülen sınıflar açılmış ve bu sınıfların bir bölümü bugün de Prizren'de, Mamuşa'da, Priştine'de, Gilan'da, Dobırçan'da, Kosova Mitroviçası'nda ve Viçitırın'da çalışmaktadır. Diğer yerlerde açılan Türk sınıfları öğrenci sayısının azalmasıyla kapatılmıştır. /4/

1954 yılı kayıtlarına göre 1319 Arnavut sınıfında 1322, 850 Sırp sınıfında 954 ve 21 Türk sınıfında 59 öğretmen çalışıyordu. İlkokullara kayıtlı öğrenci sayısı dikkate

alındığında bir Arnavut öğretmeni için 46 öğrenci, bir Sırp öğretmeni için 38 öğrenci ve bir Türk öğretmeni için 52 öğrenci bulunmaktaydı. Bu durum memnun edici değildi. Türk sınıflarına vasıflı öğretmen kadrosu yetiştirmek amacıyla 1962 yılında Prizren "Dimitriye Tuçoviç" Öğretmen Okulu'nda Türk öğrencilere Türkçe dersi okutulmaya bağlandı ve bir yıl sonra derslerin çoğu Türkçe yapıldığı sınıf çalışmaya başladı.

Mevcut kadronun kalitesi istenilen seviyede değildi. Sırpça okunan liselerde 296 ve sekiz yıllık ilkokullarda 209 öğretmen ve diğer mesleklerden 43'ü vardı. Toplam 215 öğretmenin çalıştığı Arnavut okulları arasında sadece ilkokullarda ve sekiz yıllık okullarda 189 öğretmen bulunmaktadır. Ortaokullardaki 155 öğretmenden hiçbirinin üniversite diploması yoktu. Ayrıca ilkokullarda 795 Arnavut öğretmeni, 268 Sırp ve 59 vasıfsız Türk öğretmeni bulunmaktadır. /5/

Ancak, ilerleyen yıllarda Yugoslavya'nın siyasi yapısındaki değişimler ve Kosova'daki etnik dinamiklerde yaşanan dalgalanmalar, bu tür kararların uygulanmasında bazı zorlukları beraberinde getirmiştir. 1980'lerden itibaren Kosova'da milliyetçi hareketlerin güçlenmesi, Türk toplumunun eğitim hakları üzerinde baskılar oluşturmuştur. Buna rağmen, 1951 kararı, Kosova'daki Türk toplumunun eğitim alanındaki kazanımlarının temel taşlarından biri olmuştur.

1999 Sonrası Kosova'sında Türkçe Eğitim

1999'da NATO müdahalesi sonrası Kosova'da eğitim sisteminde reform süreci başladı. Kosova 2008'de bağımsızlığını ilan ettikten sonra Kosova Anayasası ve Eğitim Yasası, Türk topluluğuna ana dilde eğitim hakkı tanımaktadır ve Türkçe eğitim yeniden yapılandırıldı ve desteklendi.

Kosova Cumhuriyeti'nde eğitim sistemi ilk (ilkokul), orta (lise) ve yükseköğretim seviyelerinde Türkçe eğitim imkânı sunmaktadır. Kosova Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı tarafından onaylanan ders kitapları kullanılmaktadır. Türkiye'den destek sağlanan materyaller de kullanılmaktadır. Yeterli sayıda Türkçe ders kitabı ve öğretmen sağlanması konusunda zaman zaman sorunlar yaşanmaktadır.

Genel olarak, Kosova'daki Türkçe eğitimi, tarihi miras, kültürel kimlik ve siyasal dinamikler çerçevesinde şekillenmeye devam ediyor. Bu sürecin nasıl ilerleyeceği, hem yerel politikaların hem de uluslararası işbirliklerinin yönlendirmesiyle belirlenecektir.

/1/ Kosova Özerk Bölgesi Komünist Partisi arşivi: 13 X11.1954 tarihli KMÖB Meclisinin Genel Kurulu tutanağı.

/2/Jedinstvo gazetesi sayı 10, tarih 21.Mart 1951, Priştine

/3/"Bay" Sayı 19, Mayıs – Haziran 1996, Prizren Kaya Fahri, Gün Bugün, Yeni Balkan yayınları, Üsküp, sayfa 113 ve 114

/4/ "Bay" Dergisi, sayı 1, Mayıs,- Haziran 1996, Prizren. /5/ 13. XII. 1954 tarihli KMÖB Meclisi'nin Genel Kurulu Tutanağı.

Cemali Tunalıgil Bursa/Türkiye

Şehitlerden Selam Var

Bir ses gelir yıllar öncesinden
Örneği görülmemiş şanlı zaferden
Boğazı dar eden civan mertlerden
Bize selam gönderir şehitler Çanakkale'den

Dualar okunur temiz kalplerden
Ninni yerine ağıtla büyüyen bebeden
Gelibolu bir mahşer meydanı
Bize selam gönderir şehitler Çanakkale'den

Mehmet'ten, Hasan'dan, Çopur Ahmet'ten
Gençliğine doymamış kınalı kuzulardan
Şehidine yaş döken Fatma Bacı'dan
Gerçekler bir tarih söyler Çanakkale'den

Bir destan yaratıldı örneği yok dünyada
Çanakkale bambaşka çehresi ülkemin
Hasret kokar hâlâ toprağın al renginden
Unutmayın bizleri der tarih yazanlar Çanakkale'den

Temmuz 1997, Çanakkale

MAMUŞA AĞZINDA DÜNDEDEN BUGÜNE KULLANILAN KELİMELER /3/

Bahtiyar Sipahioğlu

E
 Ecbe- Çok iyi, çok güzel anlamlarında kullanılan bir kelimedir. Mamuşa ağzında “güzel-iyi” kelimeleri yerine kullanılmaktadır. Ör. Yüregim ecbe doydı. Ecbe bir araba almışsın. (Karnım iyice doydı. Çok güzel bir araba almışsın.)

Edemeym: Yapamıyorum, Yorgunum, Edemiyorum, hastayım , rahatsızım -Ör.Salih Dede'ye nasılsın sordum. Edemeym be oğlum cevabını verdi. Rahatsızım be oğlum, cevabını verdi.

Egelemek- Mecazi olarak lafı uzatmak, boş laf söylemek. Ereyti- Emanet alınan eşya- Dügünde celinin eşyalarından bazıları ereyti alındı. Dügünde gelinin eşyalarının bazıları ereyti alındı.

Eglenmek-Geç kalmak, oyalanmak, neşeli zaman geçirmek, O kadar çok eğlendin, beklemekten canımız çıktı. O adar çok eğlendin ki beklemekle canımız çıktı.

Eğer düşerse menüm tekgane gadaya düşer.

Ekmek- isim olarak ekmek- fiil olarak Tarlayı arpa ektik. Tarlayı arpa ektik.

El almak- Evlenen kişi bir yıl veya buna benzer bir zaman geçtikten sonra kayınpederi yani eşinin babası hanesi tarafından yemeğe “akşamlığa” davet edilir. Davete damadın yakın akrabalarından babası, abisi, kardeşi ve eşi de katılır. Yemekten evvel ve yemekten sonra damada değişik şakalar yapılır. Damat olarak ilk kere eşinin hanesine gitmesi durumuna “el almak”(el öpmek) denir. Bu durumdan sonra damat kayın pederinin evine ihtiyaç duyduğu veya lazım olduğu zaman tek başına gider ve yabancılık ortadan kalkmış olur. El almak, el öpmek anlamı taşımaktadır. Ör. Ahmet babalığıyla barıştı. Dün akşam babalığında el almaya citti. (Ahmet kayınbabasıyla barıştı. Dün akşam kayınpederine el almaya gitti.)

Elcez-Kapı kolu- Kapının elcesi kırılmış.

Etili- Besili olan hayvan. Etili hayvanların değeri fazladır.

Ev içi-Köy evlerindeki mutfak görevini gören bölme. İviçide yemek yapılır ve ekmek yoğurulur. Mutfakta yemek yapılır ve ekmek yoğurulur.— . Derleme sözlüğü Ankara-2009 s.1803

Evci: Evinin ihtiyaçlarını gideren ve iyi kullanan erkek veya kadın, ev insanı

Eveli sene: Bildir, Geçen yıl anlamını taşır.

Evelisicün: Geçen gün, önceki gün anlamı taşır..

Evlek-Bahçe içindeki bir bölüm. Bahçede bir evlek soğan ektik.

Eyam- süre- zaman. Ör. Bir eyam onunlen çok uğraştım. (Bir zaman onunla ço uğraştım).

Eysaadelen/ iyi sıhat ile-güle güle anlamlarına gelmektedir. Bir misafir uğurlanırken erkekler “eysaadilen” " diyerek

uğurlanır. Uğurlamalarda önemli hususlardan biri misafiri uğurlayan erkek ise eysadelen, uğurlarayan kadınsa “hayredesin” diyerek uğurlamış olurlar. Bu terimler her zaman Mamuşa'da güle güle yerine kullanılmaktadır. Doğrusu güle güle kelimesi hiçbir zamlan kullanılmaz. Ör. Eysaadelen ayaktaşlar, yolunuz açık olsun. (Gülü güle, yolunuz açık olsun arkadaşlar.)

F

Fadbarla-Ne mutlu sana- Arnavutçadan dilimize geçen bir sözcük.

Faide-Faiz demektir. Faiz kelimesi hiçbir zaman kullanılmaz. Yerine “faide” kelimesi kullanılmaktadır. Ör. Hasan bankadan fayde ile para almış. (Hasan bankadan faizle para almış.)

Fara- (fahra) soy, sülale, Ayşe Nane'nin farasi eydir. Ayşe Nane'nin fahrısı iyidir.

Fenalaşmak- kötüleşmek, kızmak, hastalanmak.-Anam gece yarısından sora fenalaştı.

Ferece-Bayan elbisesi- Çocuklar fereceyle dışarı çıktılar.

Fikolmak-Arnavutçadan dilimize giren bir kelimedir. Kaybettim, iflas ettim, çok zarara uğradım, her şeyimi kaybettim anlamlarını taşıdığı gibi yapılan merasim ve harcamalar nedeniyle harcamış olduğu paraya acımak anlamı da taşımaktadır. Ör. Dügünde çok pare harcadım. Şimdi anlaym çi ben fik olmuşim. (Dügünde çok para harcadım, şimdi anladım ki her şeyimi kaybetmişim.)

Filahal – çabuk, acele- anlamlarını taşımaktadır. Ör. Hüseyin işini filahal yaptı. Filahal dayına haber ver). . (Hüseyin işini çabuk yaptı. Acele dayına haber ver.)

Fis-Eşraf, Arnavut halkında sülale, kabile. Sen hangi fis-tensin?

Fisne- En az vuruş biçimi. Annesi oğluna bir fişne ile dokundu

Flamur- ıhlamur, Arnavut bayrağı-Bogazımı yumuşatmak için flamur içtim. Boğazımı yumuşatmak içi ıhlamur içti.

Folok:Alık yumurta

Foyası çıktı: Gerçek yüzü ortaya çıktı.

Fuşka-Delik – siçan ambardan kocaman fuşka açmış. Fare ambardan kocaman bir delik açmış.

Futula-Ekmek biçiminde tutulan hamurun tepsiye küçük ekmekler biçimindeki şekline denir. Anam bir futula verdi, Şar peyniri ile yedim

Fülfül- aptal, budala- Murat fülfülün tekidir.

G

Gabel- kıpti, göçebe çingene

Gaga- Hazıra konmak, yorulmadan kazanmak, beleşe alışan kişi. Koyşımız hep gagadan yema almışım. (Bizim komşumuz hep beleş yemeye almışım.)

Gavran-Un konulan tahtadan yapılan araç. Çuvaldan unu

gavrana boşalttı.
 Gayle- dert- Hayriye Nane gurbette olan çocukların gaylesini çekmektedir. Hayriye Nine gurbette olan çocuklarının gaylesini çekmektedir.
 Gayriğüli: Başka köyden olan, Bizim köyden olmayan
 Gaytan-ince ip, -Eşyaları süslemek için gaytan kullandılar. Derleme sözlüğü Ankara-2009 s.1951
 Girban: Kambur ör. Girban çocuğa kız verilir mi? (Kambur çocuğa kız verilir mi?)
 Gırzina- yemek artıkları, kalıntılar- Ör. Koskocaman düğünde bize gırzinaları yedirdiler. (Koskocaman düğünde bize yemek artıklarını yedirdiler.)
 Gilistra-bağırsaklarda bulunan solucan veya tenya, asalak insanlara verilen ad. Sen ne gilistrasın.. Sen ne teinsin.
 Glumuç-büzülmüş, ezilmiş, utanmış anlamlarına gelmektedir.- Ekmekler glumuç olmuş. Fatma utanmaktan glumuç oldu.(Ekmekler ezilmiş. Fatma utancından yerin dibinie girmiş.)
 Goga-Duvar ustası
 Gogantsa: Büyük abdest dışkısı. R. Çenefin içi goantsa dolmuş. .
 Gora bereketi- Kurak bir zamanda var olan bolluk.
 Gorujda: Kepçe- Tencereden gorujda (kepçe) ile tabaklara yemek doldur.
 Gugusima-reflü Yedigim yemekten sonra beni gugusima tutti. (hatsız etti.)
 Gujla- mısır koçanı- Kolomoç tarlasında gujlaları artlaylar. Mısır tarlasında koçanları soyuyorlar.
 Gunya- kepenek- yamçı Çobani gunyasi donmaktan kurtarmış. Çobanı üzerindeki kepenek donmaktan kurtarmış. Guşa-troid bezi- Dayımın guşaları çıkmış. Seni çağırmaktan guşalarım çıktı.
H
 Haçın-(Haçan) Ne zaman anlamında kullanılan kelimedir. Ör. Haçın cideceksın bostana? Bostana ne zaman gideceksin?) Derleme Sözlüğü-s.2248
 Hamamcik- her hanenin her odasında bulunan yıkanma yeri, banyo. Derleme Sözlüğü-s.2262
 Handa-Nereye anlamını taşımaktadır Ör. - Handa cideysın? .(Nereye gidiyorsun?)s1898 Tarama Sözlüğü-T.D. Kurumu-Ankara 2009- Nesimi-14.-195
 Hanko: Hanımefendi, yaşlı kadınların yaşlı kadınlara hitap ettikleri bir unvandır. "hanım" kelimesinin ihtiyar kadınlar tarafından (yaşlı hanım) saygıda kullandıkları hitap şeklidir. Ör. Cemile Hanko ile çok iyi muhabbet ettik.(Cemile Hanım ile çok iyi muhabbet ettik.)
 Harabat -Yıkık dökük, perişan, bakımsız bina
 Harabatlanmak: Değer kaybederek yıpranmak, tembelleşmek.
 Harani- Büyük kazan, Petmez yapmak için haraniyi komşudan aldım? Pekmez yapmak için komşudan haraniyi aldım.
 Hasret- Tek erkek evlat- özlem-Engin hasret çocuktur.
 Hasret-özlem, bir ailenin tek erkek evladı. İzzet hasret bir çocuktur. Dostlara hasret kaldık.
 Havale- tesettüre bürünmek, tesettürlü olmak- Sen koskoca kız oldun, hala havaleye cirmedin mi?
 Hawa-helva- Ülinin ruhi için hawa dağıttık. Ölen kişinin ruhu için helva dağıttık.
 Hayat-evin giriş bölümü. Ör. Bütün şeyleri hayatta topladık. (Bütün eşyaları hayatta topladık.)Tarama Sözlüğü 1905-

Hey edepsiz kişi, sultanların kasrı hayatına atla mı girilir dedi. (Fütuha XIV.Y.Y. 171)
 Hayfına- Boşuna uğraşmak.
 Haykırmak- Seslenmek, türkü söylemek- Hürmet çok cüzel haykırır. Hürmet güzel türkü söyler.
 Haymana: Günün gezerek, tozarak geçiren kimse
 Hayredesın – Hayır-etmek kelimelerin birleşmesiyle oluşan ve sağol, teşekkür ederim, Allaha emanet, güle güle anlamları yanında, kadınlar tarafından misafirleri uğurlarken Allaha ısmarladık, güle güle anlamında kullanılan bir kelimedir. Mamuşa'da günümüzde kadınlar "hayredesin, erkekler ise eysaadelen kelimelerini kullanmaktadırlar. Ziyaret ettiğiniz için hayredesin. Ziyaretinize teşekkür ederiz.
 Hegbe-heybe-Pazardan aldığı şeyleri hegbeye yerleştirdi. Pazardan aldığı eşyaları heybeye yerleştirdi.
 Hepten- tamamı- Sen hepten delirmişsin. Sen tamamen delirmişsin.
 Hey edepsiz kişi , sultanların kasrı hayatına atla mı girilir? (Fütuha XIV Y.171) Tarama Sözlüğü 1905
 Hıngırlamak-anlamsız gülererek ve boş sözler ortaya atarak, ortalığı karıştırmak-Hıngırlamaktan başka bir şey bilmez. Boş laf söylemekten başka bir şey bilmez.
 Hırpalanmak- yıpranmak- Kavga gürültü esnasında zarara uğramak
 Hinka-huni- Gaz lambasına gaz koymak için hinkayı cetir. Şişeyi gaz doldurmak için huniyi getir. ?) Derleme Sözlüğü-s.2386.
 Hira-Peynir yapılan malzemeden süzülen su, kalıntı- Yemeklerde kullanılırken değeri olmayan malzeme olarak değerlendirilir. Ör. Ortada hiradan başka bir şey yok. Derleme Sözlüğü-s.2368
 Hiravo- "hıra-" zayıf-çelimsiz-sıska-ince, uzun- anlamlarını taşıyan bir kelimedir. Ör. Mehmet cüzel çocuk ama çok hiravo. (Mehmet çok güzel bir çocuk ancak kendisi çok zayıf.)s.1916- Tarama Sözlüğü-T.D.Kurumu-Ankara 2009
 Hopa-Çocuğu gezdirmek- Gel annem seni hopa götürecem.
 Hor etmek- utandırmak- Mecliste beni hor ettin.
 Hor- Sessiz-Gösterişsiz- Evleri bana çok hor cürüdü. Evlerini çok hor gördüm.
 Horlamak: birine nefret duygularını bildirmek, utandırmak, Derleme Sözlüğü-s.2411
 Horozlanmak: Diklenmek
 Hotoz-Baş örtüsü, sorguç-,Ör. Anam başını hotozla ürtmüş. (Annem başını hotozla örtmüş.)
 Hulavo-Şaşkın, ilgisiz, sakın, duygusuz erkek anlamlarını taşır.- Ör. Ne o, hulavo cibi yürısın.(Neden şaşkın ve isteksiz yürüyor sun?)
 Hulayko Şaşkın, ilgisiz, duygusuz kadın. Ör. Bütün hulaykolar burada toplanmış. (Bütün şaşkınlar burada toplanmış.)
 Humlamak- Havlamak, boşu boşuna bağırarak, çağırmak ve köpek gibi havlamak anlamlarını taşır.
 Hupolmak- "Hup" Arnavutçadan dilimize giren bir kelimedir. kaybolmak-Nerdesin sen, Hupoldun mi? Neredesin sen, kayboldun mu?
 Hut-Atmaca- Ör. Ali Dayo'nun buzagısını hut almış. (Ali Dayı'nın buzağısını atmaca kapmış.)
İ
 İçli-İçten ağlayan, içten seven-Sevincinden içten ağlamaya

başladı.

İdare- hal, durum, gaz lambası, fener içinde bulunan aydınlatma aracı. Bu sene Ali'nin idaresi iyidir. Fenerin idaresine gaz koymamız lazım.

İgva- beğenilmeyen bir olayın etrafa yayılması. Herkes igva aldı.

İg-Yün eğirmek için kullanılan araç- Anam iğle yapagi egirdi. Annem iğle yün eğirdi.

İlaf bir şeyin heybetli bir görüntüsü- Hastalıktan vücudu ilaf hal almış.

İlan- Yılan

İlerde-Yönetici-idareci-başkan,Abidin Efendi köyün ilerdesidir.

İlişmek- -yakalamak, takınmak, Boynundan iliştim, yere vurdum. Boynundan iliştim, yere bastım.

İnce-yenge- İnbabet suy'ile her dem niçin anı suvarmazsın." (Yunus-13-14.y.y.

İsicak- malarya hastalığı, tifo- İsicaktan çüde çok insan üldi. İsicaktan köyde çok insan öldü.

İsla-iyi, güzel, olumlu anlamlarında kullanılan bir kelimedir. Ör.- Bu sene yazlığımız çok islahtır. (Bu sene yazlığımız çok iyidir.)

İspat- Şahit

İstintak- sorgulama, şüpheyi gidermek için yapılan soruşturma

İşlemek- iş yapmak, iş yerinde veya ovada çalışmak. Mamuşa ağzında Bütün gün tarlada çalıştım. "çalıştım" kelimesi kesinlikle kullanılmaz. Çalışmak kelimesinin yerine "işlemek kelimesi kullanılmaktadır. Ör. Bütün cün tarlada işledim.- Sen ne işleysin? Çalışmak kelimesi ise genellikle ders çalıştım anlamında kullanılmaktadır. Ör. Sınıfın en çalışkan öğrencisi benim. (Sınıfın en çalışkan öğrencisi benim).s. 2565- Tarama Sözlüğü-T.D.Kurumu-Ankara 2009,

İviçi- evin iç kısmı, yiyecek malzemelerinin bulunduğu ve mutfak olarak kullanılan bölüm, Ör. Nanem iviçide yemek yapay. (Ninem mutfakta yemek yapıyor.)

İyileşmek-Sağlığına kavuşmak, Halin vaktin iyileşmiş durumu belirten anlamlarını taşımaktadır. - Ör. Hadi yüzün aydı, tamamen eylemişsin. Bu sene durumumuz ceçen seneden daha fazla eyleşti. (Yüzün aydı, tamamen iyilemişsin. Bu sene durumumuz geçen seneden daha fazla iyileşti.)

İzbe- kış ve yazın yiyeceklerin saklandığı yer, kiler. Kış için yaptığımız petmez, reçel ve turşuları izbeye koyduk.

J

Jaba-Kesilen hayvanın derisi yüzüldükten sonra sinirleri ve yağlarla kaplı bulunan etin değersiz kısmı. Ör: Sofrada ünüme jangali et parçesi atıldı. (Sofrada önüme dağıtılan etlerden en jabalı kısmı önüme konuldu.)

Janga- erkeklerin üreme organından sünnet esnasında alınan parça demektir.

Jap- edet olarak kullanılan bir söz. Ör. Jap diye yerine oturdu.

Jaretmek- Kesilmiş, tüyleri soyulmuş tavuğun derisini ateş üzerinde yakarak temizlemektir., -Mecazi olarak "çok konuşma, canımı sıkma" anlamlarında da kullanılmaktadır. Ör. Nanem tavugi çesti, anam ise tüyelerini ateşte jaretti. (Ninem tavuğu kesti,annem ise tüyelerini ateşte jaretti.)

Javel- Üstüne, başına, giyim kuşamına dikkat etmeyen dağınık kimse. Üstüne, başına dikket et, javel olma.

Jegra- Öküzlerin boyunduruğuna konulan demir çubuk.

Jelka- kaplumbağa, bu kelime Sırpçadan dilimize giren bir kelimedir.

Jırg-iliklerine kadar ıslanmak veya çok yağlı olan bir börek, "jırg olmuş"çok yağlı ve çok ıslanmış anlamında kullanılır. Yagan yağmurdan tırnaktan tepeme kadar jırg oldum. Tırnaktan tepeye kadar ıslandım.

Jilavo- İş bitirmeyen, yardıma koşmayan, şahsi çıkarlarını düşünen kimse. Ör. Sen ne jilavo adamsın.

Jir- Doymayı bilmeyen kişi- Ör. Doymayı bir türlü bülmedin, Jir yesin yediklerini. insan çok ve haddinden fazla yemek yedikten sonra jir yesin denir.

Bahtiyar Sipahioğlu'ndan 2 yeni kitap

Bahtiyar Sipahioğlu'nun geçenlerde roman türünde iki yeni kitabı daha okurlarıyla buluştu. İstanbul İkinci Adam Yayınları arasında çıkan Bir Zamanlar Rumeli-Deli Reşit ile Bir Zamanlar Rumeli-Kavakların Suları adlı romanlarında yazar Osmanlı döneminde yaşanmış ilginç olayları anlatıyor. Yaşamını Mamuşalı bir göçmen olarak yıllar önce yerleştiği Türkiye'nin Bursa kentinde sürdürmekte olan Bahtiyar Sipahioğlu daha önce Rumeli, Kosova, Mamuşa üzerine yayımladığı araştırma-inceleme türündeki kitaplarıyla dikkatleri üzerine çekmişti. Okurlarımızın Mamuşa Dergisi'nde yayımlanan değerli yazılarıyla tanıdıkları Bahtiyar Sipahioğlu'nu kutlar, başarılarının devamını dileriz.

Prof. Dr. İlber Ortaylı'nın ardından:

“Ona merhaba desen bir şey öğrenirdin”

Günce Akpamuk

“İlber sadece büyük bir tarihçi değildi. İlber büyük bir entelektüeldi. Bana sorarsan Türkiye'nin en büyük entelektüeliydi.”

Bunlar Prof. Dr. İlber Ortaylı ile yıllarca birlikte çalışan Prof. Dr. Celal Şengör'ün cümleleri.

İlber Ortaylı, Türkiye'de "sıkıcı" damgası yemiş tarih anlatımını, kitaplar, dergi yazıları, YouTube ve televizyon yayınlarıyla geniş kitlelere sevdiren kişiydi. Dünyanın farklı yerlerinde arşivlerde, sahada araştırmalar yapmış, pek çok ülkede çalışmaları yayımlanmış bir tarihçiydi.

Kendisiyle Galatasaray Üniversitesi'nde öğrenciyken tanışmış, ardından birkaç yıl boyunca Atlas Tarih dergisinde her ay birlikte çalışmıştık. Onunla geçirdiğiniz her an yeni bir şey öğrenirdiniz. Yazdığı bir cümleyi asla unutmazdı, aradan günler geçse bile istediği düzeltmelerden bir kelime eksik kalmışsa uyarırdı. Aynı zamanda hayata dair anlatıları da severdi. BBC Türkçe'ye konuşan Prof. Dr. Celal Şengör'ün dediği gibi... "İlber [Hoca'ya] merhaba dedin mi yeni bir şey öğrenirdin."

“Her misafiri kendi dilinde karşıladı”

Ortaylı özellikle Habertürk televizyonunda yayınlanan Tarihin Arka Odası programındaki tarih konuşmalarıyla geniş kitlelere ulaştı. Arşivciliğin, dil öğrenmenin ve kitap okumanın önemini izleyiciye kendine özgü keskin ifade-

leriyle anlattı. Pek çok araştırmayı okumuş ve birbiriyle karşılaştırmış, orijinal belgelerin peşine düşmüş biri olarak yorum için ilk akla gelen isimlerdendi. "Ben İlber çapında adam memleketimizde görmedim" diyen Şengör, devam ediyor: "Bir kere Avusturya'dayken Prinz Eugen'in kütüphanesi hakkında bir sergiye gittim. Çok güzel bir katalog yapmışlar. Satın aldım ve bir açtım ki ilk makale İlber Ortaylı'nın. Türkiye'nin belki de dünya çapındaki tek tarihçisiydi. Yeri doldurulması çok zor".

Şengör, İlber Ortaylı ile çalışmanın "büyük bir zevk" olduğunu söylerken "İlber neşeli bir adamdı. Girdiği yere neşe getirirdi. Müthiş bir adamdı" diyor. İlber Ortaylı'nın hem ders verdiği okullarda hem izleyicileri arasında kaç dil bildiğiyle ilgili efsaneler dolaşır. On iki, 13, hatta 15 dil bildiği söylenirdi. Kendisi röportajlarında bu tahminlerin abartılı olduğunu söylerdi. Rusça, İngilizce, Almanca ve Farsça'ya olan hakimiyetinin yanında, önündeki İtalyanca, Fransızca, Almanca kitaplardan anlık tercüme yapıldığını defalarca şahit oldum. Şengör'ün de benzer hatıraları var: "Topkapı Müzesi'nin başındayken ben ona misafir götürürdüm. Teknik Üniversite'yi ziyarete gelen yabancı jeologları. "Kimi götürdüysen onların dilinde karşıladı, sohbet ederdi. Bunu yapabilecek insan çok azdır gerçekten, düşünebiliyor musun?"

"Onu farklı kılan tarihle coğrafyayı birleştirmesiydi"

Türk ulusunun hafızası Prof. Dr. İlber Ortaylı'yı son yolculuğuna yüzbinlerce seveni uğurladı

İlber Ortaylı'nın yayın kurulunda bulunduğu Atlas Tarih dergisinin genel yayın yönetmeni Cem Fakir de hocayı yakından tanıyan bir isim. Son beş yıldır her ay birlikte çalıştıklarını, çeşitli projelere imza attıklarını hatırlıyor. BBC Türkçe'ye konuşan Fakir, "Beklenmedik anlarda beklenmedik bir perspektif sunardı!" diyor ve ekliyor: "Dergi yazıları üzerine çalışırken en ufak detayına kadar sayfaları incelerdi. İki yıl kadar önce İran ile ilgili bir yazı hazırladığımızda, bir yer ismi için saatlerce uğraştık. Olması gereken yere o bir cümleyi yazabilmek için...Yazının bütün çevresini değiştirmişti..."

Günün sonunda o verdiği bilgi, İlber Ortaylı'nın akademinin yanı sıra popüler tarihe yaptığı katkılara da değiniyor Fakir:

"İlber Hoca'nın derin bir tarihçi, değerli bir akademisyen olması herkesin malumu. Bunun yanında popüler tarih ile ilgilenen herkese dokunmuş ve alan açmış biriydi. Tarihi geniş kitlelere ulaştıran en önemli isimlerin başında geliyor."Onunla her mesaisinin hem biraz ders gibi sürekli öğrenme halinde hem çok keyifli geçtiğini anlatıyor: "Onu tarihçi olarak farklı kılan bana göre çok gezmesi, sahada, belgeler arasında incelemelerde bulunması ve ilerleyen yaşında da bunun hiç durmaması. "Ayrıca tarihle coğrafyayı buluşturması...Öğrenciliğinde mesela Anadolu'da trenle dolaşıyor.Sonrasında dünyayı dolaşıyor."

İlber Ortaylı kimdir?

Babası ve annesi Kırım'da doğan İlber Ortaylı, 1947 yılında Avusturya'nın Bregenz şehrinde dünyaya geldi. Aile, Ortaylı iki yaşındayken Türkiye'ye göç etti. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul Avusturya Lisesi ve Ankara Atatürk Lisesi'nde tamamlayan Ortaylı, Ankara Üniversitesi Dil

ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü'nde lisans eğitimi aldı.Ardından Viyana Üniversitesi'ne giderek Slav ve Doğu Avrupa dilleri üzerine yüksek ihtisas yapan ünlü tarihçi, Chicago Üniversitesi'nde yüksek lisans çalışmasını Prof. Dr. Halil İncalcık ile yaptı.Ankara Üniversitesi'nde 1974 yılında "Tanzimat Sonrası Mahalli İdareler" tezi ile doktor ünvanını aldı.Aynı fakültede 1979 yılında "Osmanlı İmparatorluğu'nda Alman Nüfuzu" çalışmasıyla doçent oldu.

1982 yılında görevinden istifa eden Ortaylı, Viyana, Cambridge, Oxford ve Tunus üniversiteleri de dahil dünya genelinde pek çok üniversitede dersler, seminerler ve konferanslar verdi. 1989 yılında ülkeye dönerek Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İdare Tarihi bilim dalı başkanı olarak göreve başladı, ardından profesörlük ünvanını kazandı. 2002-2014 yılları arasında Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Hukuk Tarihi dersleri verdi, emekli olduktan sonra burada misafir öğretim üyesi olarak ders vermeye devam etti. Ortaylı, 2005 yılında Topkapı Sarayı Müzesi Başkanı oldu.Yedi yıl bu görevde kaldıktan sonra 2012 yılında emekli oldu. 2018 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı danışmanlığı yaptı.Uluslararası Osmanlı Etüdları komiteleri yönetim kurulu üyesi ve Avrupa İnanoloji Cemiyeti üyesiydi.

Çeşitli televizyon kanallarında düzenli olarak programlara katılan Ortaylı, renkli kişiliği ile de Türkiye genelinde de tanınan popüler bir isimdi.

Özellikle Habertürk televizyonunda uzun süre devam eden Tarihin Arka Odası programında Türkiye ve dünya tarihi anlattı.

Ortaylı 13 Mart 2026'da İstanbul'da 78 yaşında hayatını kaybetti.

PRİZRENLİ ŞAİR AŞIK ÇELEBİ ÜZERİNE

Prof. Dr. İrfan Morina

Divan edebiyatında "Rumeli Şairleri" adıyla bilinen eli kalem tutan sanatçılara her ne kadar önem verilmemişse bu önemin Prizrenli şairlerine de gösterildiğini ne yazık ki söyleyemeyiz. Prizren'de doğmuş fakat İstanbul'da yetişmiş, Divan Edebiyatı'na damgasını vurmuş olan şairler arasında Suzi Çelebi, Nehari, Mümin, Aşık Çelebi. Vb. saymak gerekir. Gazel, kaside, rubai, mesnevi ve diğer Divan Edebiyatı türlerini yaratan bu şairlerin sayısı çok daha büyüktür. Fakat biz gereken önemi vermediğimiz için bu Prizrenli veya daha geniş anlamda Rumeli şairleri gün yüzünü görmemişlerdir.

Bu makalemizde takma adı "Aşık" asıl adı "Pir Mehmet" olan ve 1520 yılında Prizren'de doğan Aşık Çelebi'den söz edeceğiz. Aşık Çelebi 16. yy'da yaşamış divan şairlerinden biri olup "Meşair-üş Şuara" (Şairlerin Duyuları) adındaki şairler tezkeresi ile çağında ve daha sonraları yaygın bir ün kazanmıştır. 16. yüzyıl şairlerinin hayatlarını derleyen ve eserlerini değerlendiren bu kitabı çağının edebiyatı için önemli bir kaynak olmuştur. Aşık Çelebi'nin eseri, Sehi tezkeresi gibi kısa ve kuru bir eser olmayıp yalnız okuyup duyduklarını değil bilim sanat ve eğlence çehrelerinde gördüklerini de yansıtan çoğunu yakından tanıdığı çağdaş şairleri anlatması bakımından büyük önem taşır. Osmanlı şuara (şairler) tezkereleri arasında en seçkin yeri alır.

Prizren'de doğup çeşitli fırsatlar bularak Rumeli'yi dolaşan, İstanbul ve Bursa gibi çağının büyük kültür merkezlerinde uzun süre yerleşip yaşayan, çeşitli şairlerle ilgili olarak kendi hayatından da yer yer bahseden, medrese, tekke sanat dünyasında birçok ilişkileri olan Aşık Çelebi'nin eserinin tezkerelerin alışılmış dar kadrosunu aşip bir çeşit edebiyat tarihine yöneldiğini, sanat çevrelerindeki hayat sahnelerini iletirken bazı durumlarda edebî portreler bile çizdiğini söyleyenler de vardır. Bazı eserlerinden ve kendi sözlerinden öğrendiğimize

göre, rint, meşrep ve neşeli bir adam olan Aşık Çelebi'nin şakaları, güzellere ve şaraba düşkünlüğü oldukça hareketli serüvenleri ve dolu hayatı ile devrinin hayli renkli bir siması olduğu anlaşılmaktadır.

Edebiyat tarihindeki bazı kaynaklar Aşık Çelebi'nin babasının da sanata eğitim gösteren kişilerden biri olduğunu gösteriyor. Tıpta uzman olan, çok iyi Farsça bilen babası Seyyit Ali'nin muamma söylemekte ve tarih düşürmekte usta olduğunu, ayrıca şiirler de yazdığını biliyoruz. Aşık Çelebi'nin verdiği bilgilere göre gençliğinde bazı serseri şairlerle arkadaşlık etmiş, Galata meyhaneleri ve gezinti yerlerinde serbest bir hayat geçirmiş, sanatkar ruhlu bir insanmış.

"Pir Mehmet" (Aşık Çelebi) babası Üsküp'te kadı iken teftiş görevi ile gittiği Prizren'de dünyaya geldi. Kendi tezkeresinin önsözünde hayatı üzerinde bilgi verirken, Rumeli'de doğduğunu, çocukluk yıllarını geçirdiği bu memleketi çok sevdiğini anlatmaktadır. Daha çocukluk yıllarında öğrenime başlayan Pir Mehmet, ailesinin sanat ve bilim dünyası içinde büyüdü, önce anasını, sonra da Filibe kadısı iken 1534-35'te babasını kaybetti. Bazı zorluklarla karşılaştığı için öğrenim hayatını güçlüklerle yürütebilmesine karşın, devrinin ad yapmış büyük bilginlerinden okudu. Aşık Çelebi'nin, kitabında yer yer gençlik hayatının ayrıntılarını, İstanbul'un o çağdaki sanat ve edebiyat çevrelerini, eğlence dünyasını da yansıttığı görülmektedir. Bu çevrelerde sadece genç şairlerle değil, Zati, Taşlıcalı Yahya Bey, Hayali gibi yaşlı ustalarla da buluşup konuşuyor, bilgisini ve görüşünü genişletiyordu.

Aşık Çelebi'nin Bursa'da bir süre mahkeme kâtipliği ettikten sonra Emir Sultan vakıflarına mütevellî tayin edildiğini ve orada yerleştiğini görüyoruz. Bursa'daki hayatını da yer yer tezkeresine yansıtmış, burada da şairlerle ve bilginlerle ilişki kurmuştu. Hele Bursa güzelleri üzerindeki şeh-

rengizi yazdıktan sonra sürdürdüğü hayat hayli dedikodular uyandırmış olacak ki, cümbüşlü hayatını sürdüremedi. Bursa'dan ayrılıp İstanbul'a geçti. Bursa'nın, rint meşrepli şairler için pek uygun bir çevre olmadığını, daha önce Şeyhi ve Ahmedi de söylemişlerdi. İstanbul'da hocasının ve tanıdıklarının yardımı ile yine mahkeme kâatibi oldu. Bir aralık Ebussuud Efendi'nin fetva kâatipliğini yaptı.1546'da tauna tutulduysa da kurtuldu. Hocasının ölümünden önce, medrese öğrenimini bitirdiğini şahitlerle ispat ederek icazetnamesini aldı ve mülazım oldu.

Aşık Çelebi'nin bundan sonra Silivri kadısı olduğunu görüyoruz. Burada evlendiğini, geçinemeyerek karısından ayrıldığını, yine dostlarının yardımları ile Priştine'ye tayin edildiğini öğreniyoruz. Yine bölgesindeki şairlerle tanışarak kendine bir edebî çevre bulan Aşık Çelebi, buradan da Serfiçe'ye gidiyor. Burada şiirlerini derleyerek divanını düzenliyor, bundan sonra da daha önceden hazırlıklarını yaptığı şuara tezkeresini yazmaya niyetleniyor. Kişiliği üzerindeki bilgileri kendi eserlerinden derlemek, yalnız kendisini değil, yaşadığı çevreleri de aydınlatabilecek bir tasvir yapmak mümkündür. Rint, laubali mizaçlı, artist yaratışlı, neşeli bir adam olduğu yalnız şiir ve musikiye değil, şaraba, eğlence meclislerine ve güzellere de düşkün olduğu anlaşılmaktadır. Hayatına en önemli belge olan tezkeresinde bu gibi ayrıntılara geniş ölçüde yer vermekte bu eserini yalnız çağının edebiyat çevrelerini canlandıran bir edebiyat tarihine değil adeta bir otobiyografya biçimine sokmuştu. Bu meşrebi ve kişiliği ile kadılık hayatını bir türlü bağdaştıramamış, düşmanlara iftira ve şikayet fırsatları hazırlamış, sık sık görev değiştirme belasına uğramış, diyar diyar dolaşmıştı. Bu yüzden kadılık aleyhinde manzumeler yazmış, ama bir türlü doğru dürüst bir mesleğe de girememişti. Düşmanları kadar dostları da çoktu. Usul üzere medrese öğrenimi görmüş olan Aşık Çelebi'nin eğilimi daha çok edebiyat ve şiire idi. Çeviriler, manzum eserler ve nesir hâlinde yazılardan meydana gelen hayli eseri vardır.

Aşık Çelebinin "Meşair-üş Şuara" adındaki ünlü tezkeresi, Şehrengiz-i Brusa" adını taşıyan ve Bursa güzellerini betimleyen küçük eseri, kaside, gazel, mesnevi şeklinde yazdığı şiirlerini gazel ve hicivlerini derleyen divanı olmak üzere üç eseri vardır. A. Çelebi'nin şiirleri sade ve basit bir dil, doğal ve anlaşılır bir üslupla yazılmıştır. Konuları sürekli olarak aşktan almakla birlikte bu aşkları

Prizrenli Aşık Çelebi

hayat toplum, ve tabiat çevreleri içinde anlatma yoluna gitmiştir. Hayatın olaylarını, sanat ve edebiyat çevrelerini, yaşadığı tabiat manzaralarını, gezdiği şehirleri tasvir eder. Şehrengizi ise mahalli hayatı ve eğlenceleri yansıtır. Bu şiirlerinde kendi hayatını yansıttığı, candan ve samimi edasıyla bellidir. Onun asıl değeri, Divan Edebiyatı tezkere türünün en güzel örneğini vermiş olması çağının canlı hayat sahnelerini edebiyat ve düşünce çevrelerini, aydınların canlı portrelerini verebilen bir yazar olmasındandır.

"MEŞAİR-ÜŞ ŞUARA" ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ:

15 ve 16. yy'da iyi bir tezkere yazmak için daha önce Farsça, Arapça ve Türkçe yazılmış olan tezkereleri derleyip incelemek gerekiyordu. Bu herkesin her aydınının harcı değildi. Fakat böyle bir mesleğe küçük yaştan ilgi gösteren Aşık Çelebi'ye bu tür işler hiç de zor gelmiyordu. Farsça ve Türkçe tezkereleri gözden geçirdi, konuyla ilgili duyduklarını gördüklerini not edip derlemeye girişti. İçinde kendi hayatına dair bilgiler de bulunan, uzun bir giriş bölümünden sonra Osmanlı şairlerinin hayatlarını anlatan bu eser, kendi ifadesini destekleyen bütün görüşlere göre Aşık Çelebi'nin en önemli eseridir. Zaten Çelebi Türk Edebiyatı'nda Bursa şehrengizi ve Divanı ile değil, Meşair-üş Şuara" adlı eseriyle ün kazanmıştır.

İSTANBUL, KİMİN/NEYİN NESİDİR?

Prof Dr. Ertuğrul Karakuş

Bolu-Abant İzzet Baysal Üniversitesi Öğretim Üyesi

İstanbul, Kimin/Neyin Nesidir?
 İstanbul,
 “Hüner bir şehri bünyâd eylemekdür
 Reâyâ kalbin âbâd eylemekdür”
 diyebilececek bir olgunlukta yetiştirilen “Hakîkî Fâtih”in
 “mahbûbe”sidir.
 “Bir ulu rüyâyı görenler”in Üsküdar’dan fetih iştihası
 içerisinde gördüğü heybetli rüyasıdır...
 Dünyevî imkânların aksine manevî imkânların füzun
 edildiği Hendek’te, Allah adıyla yarılan bir kayadan
 fıskıran, Âlemlerin Sultanı’nın ilâhî tebşiridir...
 İstanbul,
 Ruhunu bir kalıpta eritip İstanbul diye toprağa kon-
 duran “Sultanu’ş-Şu’arâ”nın cânı ve vatanıdır...
 İstanbul,
 Rüyalarında bu muştulu şehri görmeyi rüyaların en
 güzeli sayan Mağcan’ın, Çolpan’ın, Bahtiyâr’ın,
 Ahmed Cevad’ın, Cengiz Dağcı’nın, Recep
 Küpçü’nün hülyası...
 “O gözeller gözeli İslambul
 O denizler kıızı, derya gelini
 Sanki derya çiçeyi nilufâr
 Qol açıb, sahile atmış elini”
 diyerek “hayalî sefer” ile o “derya gelini”ne kavuşan
 Şehriyâr’ın şehridir.

“Aşkla fetih gemisi yürütenler”in şehri...
 Törelî bir terkîb ile A. Dağlar üstâdın tedvîn ettiği gibi
 “meş’ar olan Mekke’nin, şî’âr olan Medîne’nin, şu’ûr
 olan Kudüs’ün” şiiiridir İstanbul...
 İstanbul,
 Yeni Pazar’ın, Taşlıca’nın, Saraybosna’nın,
 Rojaye’nin, Mostar’ın, Travnik’in “dîbace”si...
 Bugün “zihnimizde gaflet perdeleriyle çizilen yapma
 sınır öteleri”ne hapsedilen; Sindelli’nin, Eğridere’nin,
 Konçe’nin, Breştanik’in, Çalıkı’nın, Budaklar’ın,
 Mamuşa’nın, Koliçan’ın, Yüksek Mahalle’nin,
 Banisa’nın, Şahinköy’ün, hem “gönül payitahtı” hem
 de “her gece”si...
 Bu beldelerin bağı yanık ve vakur evlatlarının; “fetih
 rüyalarıyla, muhaceret kâbuslarıyla, dâüssıla duygu-
 larıyla” karışık bir terkip ile her gece süregelen
 sohbetlerinin “başköşesi”dir İstanbul...
 Bugün ise, o altın mirasına ulaşabilmek için nice bin
 katlı teneke katmanı geçmek zorunda olduğumuz
 mazlum ve mağrur şehir...
 Şehir’den ve nice şehirlerden ötesi...
 Mekke’nin ve Medine’nin muakkibi...
 Nice şehirlerin dîbâcesi...
 Tarihi ezberlenip mânâsı bilinesi...

Öğretmen Bekir Bilal'e “Shaban Jashari” Ödülü

Bekir Bilal ödülünü Eğitim Bakanlığı yetkilisinden alırken

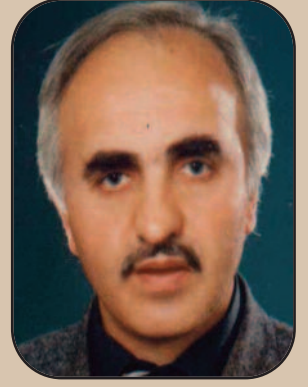
Mamuşa “Anadolu” İlkokulu’nda sınıf öğretmeni olarak görev yapan Bekir Bilal 7 Mart Kosova Öğretmenler Günü dolayısıyla Eğitim Kültür Bilim ve Teknoloji Bakanlığı tarafından her yıl Kosova’daki belediyelerin kendi ortamlarında Yılın Öğretmeni olarak belirledikleri eğitim görevlilerine verilen “Shaban Jashari” Ödülü’ne layık bulundu.

Bekir Bilal’e layık bulunduğu söz konusu ödül Kosova Eğitim Bilim ve Teknoloji Bakanlığı tarafından geçenlerde Priştine’de düzenlenen ödül töreninde teslim edildi. Bekir Bilal sevincini ilk olarak ödül töreninde hazır bulunan Mamuşa Belediyesi Eğitim Kültür Gençlik ve Spor Müdürü Buyar Mazrek ve görev yaptığı “Anadolu” İlkokulu Müdürü Erol Morina ile paylaştı.

Soldan Sağa: Buyar Mazrek, Bekir Bilal ve Erol Morina

**Şahmeran
Baltacıoğlu,
İstanbul/Türkiye**

Kemaloğlu Mustafa

-01-

Çaykara-Yeşilalan köyünden senin özün,
İstanbul-Küçükköy’de açıldı senin gözün,
Seni dürüst bilirim: hem gece hem gündüzün!
Allah selâmet bilsin, Rabb versin sana vefa:
Kemaloğlu Mustafa, Kemaloğlu Mustafa!...

-02-

Okudum sözlerini sosyal medya üstünden,
İnsanın varlığına, hayat macerasına:
Ölüm, kabir, diriliş, hesap, defter yönünden:
Cehennem’den uzakta, Cennet’in sevdasına!
Mesleğin “Hoca’lıktır, cevben götürür affa:
Kemaloğlu Mustafa, Kemaloğlu Mustafa!

- 03-

Ey Hocam, dua eyle: bütün vefasızlara!...
Kibir, çekememezlik, kıskançlıklar yok olsun...
“İyi- güzel- doğrular”, yol alsın yara yara!...
Şahmeran da bu ara, azıcık vefa bulsun!...
Suyu bindirdik harka, tok olsun cevru-cefa!...
Sen bilirsin bu işi: oku, bulalım şifa!...
Kemaloğlu Mustafa, Kemaloğlu Mustafa!...

Mamuşa kaşesi (10)

Aynının birlikte bütünleşmesi

Refki TAÇ

'Türk milleti' cümlesi, kelime içeriği anlamında, sözlük kavramı babında, toplumsal birliğin bütününü anımsatır. Büyük uygarlık çatısı altında kocaman yer tabakasına yayılan, kültür değerlerin bağlamında toplanan, araya örülen duvarları sökmeye çalışan, geçmişte yaşanan kopukluğu mazkiye taşıyan, kademli milletin bir araya gelişinin yolunu açan gelişmeye değinmek istiyoruz, İsmail Gaspıralı'yı- (1851- 1914) Kırım Tatarı fikir adamını anıyoruz, hatırlamak niyetine. Geçmişe teamül, geleceğin hasatı olur inancıyla ısınıyoruz sohbetimize. Milletinin terakkisine ömrünü adayan mütefekkir, tarih baskılarına eğilmişin milli duyguya öz ve özgün şekliyle dinçleşmesini canlandırmış, canları gafletten uyandırmaya hayatını vakfetmiş. Tarihi öngörüyle yâd ediyoruz. Fikirde birlik zorluklarını aşmakta iğne ile kuyu açarcasına sabrı işleyerek, bu işe gönül verenleri bir araya getirme başarısıyla yola koyularak dilde birliğin nihayetine ulaşmasını kutluyoruz. Geçmiş andıracak tarih olarak kabul etmiyoruz, dilde birliğin her yeni güne ışık tutacağına inanıyoruz. Daimi adanmış yaşam yaşamaz diyoruz, nihayete.

Yaygın bir toplumun coğrafyalara ayrılmasına karşı millikte bütünleşerek büyümesi akabinde, zirvenin iniş merdivenlerinin son basamağına gelindiğinde, bölünmüşlere küçüldüğünde, birbirlerine kopuklukla paramparça hale düştüğünde, gerçekler hayal olduğu tarih diliminde; inancına iman edenler bir araya gelmiş, ilmi aklın fikrine vermiş, geleceği kalbi gözlere seyretmiş, umudu sabra eklemiş, içinden geleni dile getirmiş, lafa gelen kelimeleri kalem sözlerine dizmiş, Gaspıralı'nın söylediklerini kulaklara işittirmiş, 'Dilde birlik' manifestosuna imza koyulduğunu kutlamaktan gurur duyuyoruz. Türk dünyasına sesini işittirmeye ant içmiş zati yâd ediyor, Kırım'ın yetiştirdiği büyük mütefekkirden bahsediyoruz.

Ümit muradın yoludur. Sabır, amacı hedefe götüren taşıttır. Direniş benliğin mücadelesidir. Millet aidiyetin simgesidir, kalıcılığın bekçisidir, derede kum gibidir, suyu yolcu edicidir, değişmezliğe tabidir. Gönülden gönüle uzanan görülmeyen yolun izleri silinmez, buluşma gayesi engellenemez, zaman üstü ve mekân dışı unsur mesafeye eğilmez, gerçeği İstiklal Marşı (Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım) söyler, milli damgası daimiliği belirler. Birliğin bölgeselliğine aşılmanın hudutlar çizilmez, üstün değerler coğrafyaya alt edilmez. Gönüller bir oldukça, buluşmalara karşı koymakta hiçbir gücün kuvveti yetmez. Yüreklere kaynaşmaları için yolcu araçları gerekmez; ne denizlerin dalgaları, ne göklerin türbülansı, ne karanın yolsuz coğrafyaları durdurabilir. Dilde birliğin muhasebesi geçiyordu akla gelen fikirden.

Ecdadın nasihat içerikli öğütlerini günün gerçekliğine taşımaya çalışıyoruz. Gerçeklerin daimi oldukları, doğrularına fırsat bekledikleri, olasılıkların ipuçlarına tahminler gösterdikleri, imkânların mümkün döndükleri gibiler gafletten uyanış anlamında değerlendirmelerini hak ettikleri fikir ediliyordu, akıl mantığı söylüyordu, milli duygu gerekçeleri söyletiyordu. Konuşmaya giriş kuru öksürük ile başladığını itiraf etmeden gerçekliğe yakışmayacaktı. Ecdadın intizarı dile getiriliyordu, getirmeye çalışılıyordu. Konuşulacak çok şeyler sohbe misafir oluyordular. Daha dün gibi yakın bir tarih döneminde, imkânsız kadar olmazlık karamsarlığı hüküm sürerken tabunun yıkılması, gelecekte daha büyük adımların atılması olasılıkları hatırlatılıyordu. Kalbin atışlarını beynin işletmesine zorlamak, duyguları düşünceye aktar-

mak, hasret hislerini amelikle tamamlamak, fikri yazıya aktarmak girişimleriyle, sözden eyleme ilkesini canlandırmak gereği duyuluyordu, içten gelen sedasız sestem. Umut gerçeğin yarısıdır; sabır gerçeğin beklentisi, mücadele için gereği. Çin filozofu Lao Tzu'un En uzak yol ilk adımla başlar, şeklindeki anlamlı sözlerine kulak verilmesi gerekir diyecektik, demediğimizi.

Türk Dili Kurumu başkanı Prof. Dr. Osman Mert Beyefendinin makamındayız. Eski dostumuzu ziyaret ediyoruz. Hasret gidermek oluyordu buluşmamızın açıklanması. Artısı da oluyordu görüşmenin amacı. Bir önceki Kosova ziyaretinde, Prizren'de, Yunus Emre Enstitüsü'nde, yarı kalan sohbetin devamı canlandırılıyor; kahve bahane, sohbet şahane deyimine çaylar ekleniyor, Ramazan'a ramak kala. Ziyaretin maksadına artılar ekleniyorlardı. 'Ortak Türk Alfabeti' anlaşmaya imzasını atan kişiyle görüşmemiz, Prof. Dr. Bilge Ercilasun ve Prof. Dr. Ahmet Bican hocalarla söyleşiyi tamamlamaya odaklandığımızı da dile getirmeyi borç biliyoruz. Buluşmaya zorlayan nedenlerden biri oluyordu, doğrusunu söylemek gerekirse, yalan murdardır.

Dönem belirlilerine dönüm noktasını vuran aşamalarla tanışmak, gelişmeleri irdelemek, ardından nihayete erişmiş neticelere vakıf olmak gereği duyguları harekete geçiriyordu. Türkçe dilin bütünleşmesi, Türk varlığın araştırmaları sonucu, zengin fikir beyanların eserlere aktarıldığı, ilmek ilmek düşüncelerin ilme dokuduğunu, akıl süzgecinden geçirildiği bilinen bir gerçektir; açıklanması aydınlanması açısından önem arz ettiği dile getirmek düşünülüyordu. Gerçekleri bir araya getirmenin eksikliği, ayak uydurma zorluğunda beliriverdiği söyleniyordu. Farklı tarih dilimlerinde çeşit gelişmeler neticesinde örülen çizitler sonucu uzaklaşmalar ve kopukluklardan kaynaklanan baskılara yakın özelleştirmeler sonucu oluşan mesafeleri yaklaştırmak, silmetaş tabloya sığdırmak hiç de kolay olmamıştı muhakkak. Bilinenleri ve gerçeği uygun tahminleri dile getirmiyoruz. Derinleşen farklılıkları bütünle bağdaştırmak, geçmişi gelecekle barıştırmak, aslını anlamlandırmak gibi hususiyetlerin hassasiyetleri zaman istedikleri anlaşılıra geliyordu, dolayısıyla sürecin uzatıldığını normal olarak karşılıyoruz. Aynı boyutta elle alınmasına zorlandığı yazılanlardan öğreniyoruz. Geçmişin geleceğe akımında oluşturduğu farklılıkları zaman açığı eleğinden geçirerek, buluşturmaya odaklanmış noktaya ilerlemekte kâh zavıfladığı, kâh durulduğu anlaşılıyordu; adı geçen girişimin süreci içinde gelişmelerin verilerine göre. Farklılıkları anlayış köprüsünden geçirerek öpüştürmenin mahsus sınırlarını soruyoruz, sözü edilen kurumun mevcut başkanına. "Hilesiz bilim sahibine mahsus bir fenomendir" diyor, adı geçen komisyonun Türkiye Cumhuriyeti üyesi sıfatıyla. Oraya bir virgül koymaya düşünülmüştü bir ara. Nükte olsun diye, Fahri Tuna'nın yazdığı; "Mamuşa; Balkanların Ortasında Özerk Bir Türk Devleti" makalesini hatırlatarak. Türkçenin resmi dil olduğu gerçeğini ekleyerek, bize de elçilik yaptığını hatırlatmak istenecekti, lakin zaman darlığı ona müsait değildi, vazgeçildi.

Türk Dünyası Ortak Alfabeti'nde uzlaşma tarihi neredeyse bir asra uzatılmış zaman berdevamına tekabül ettiği (Uluslararası Türk Akademisi Başkanı Şahin Mustafayev, 1926 senesine tutulan 1. Bakü Türkoloji Kurultay'ından sürecin sonuçlandığını dile getirmektedir) hatırlatıldı sohbetin başında. Sözü edilen girişimden bahsederken, tarih biraz daha geçmişe kaçtı. Azerbaycan Atatürk Kültür Merkezi Müdürü Nizami Caferov, alfabe konusunu

daha ileri bir geçmişe taşıyarak 1922 senesini işaret ettiğini, iki gün süren dört oturumunda tutanaklardan birinden okuyoruz. Türk Devletleri Teşkilatı'nın uhdesinde gerçekleşmesi tarihi bir olay niteliğini taşıyordu. Bu tarihi olaya parmak basmayı iten çok daha evvelisine götüren geçmiş işaret ediyordu Türk Dili Kurumu Başkanı. Asırlar öncesine götüren geçmişin kaynağında akan (ortak geçmişimize işaret ederken, Manas, Oğuz Kağan, Bilge Kağan, Bilge Tonyukuk, Dede Korkut gibiler hepimizin olurlarsa, biz onların oluruz manalı deyimini etkiliydi, olmazsa olmaz anlamına geliyordu. "Bir ağaçla orman olmaz, el ele vermeden taş yerinde kalkmaz" atasözünün ifadesi bulunuyordu dediklerinde.) Türk Dünyası Ortak Türk Alfabeti Komisyonu teknesine döküldüğü sonucuna varılıyordu.

Ecdadın teknesinden akan tarih suların sızıntılarına gözlerimizi dört ediyorduk. İnceliklerin görünmesi zor olan izlerin paslanması engel oluyordu. Bu zor girişime kanat gerenlerin yaptıklarından nemalanıyor, aydınlanmaya zorlanıyorduk. Terk edilmeyen evvelisinin eskisi niteliğinde seyrediyor, unutulmuş tutulmuş pasların kazınmışları olarak değerlendiriyorduk. Değerin gerçek gücü olarak vasıflandırıyorlardık. Eski bağlantıların derinliklerinden hisleri uyandıran, neticede canlandıran bir eylem olarak anlamlandırıyorlardık. İnfalak olmaktan kurtarmaya gayreti takdire şayan görüyorduk. Sadeliği, millilikte buluşmayı anımsıyor, devletlerarası çizilen sınırların aşıldıkları hatırlatılıyor, küresellik kavramından uzak durulduğu tespit ediliyordu. Kucaklaşmalar, işi başka diyarlara taşıdığı hisler sızıyordu. Duygusal bilince damgasını vurduğuna canı yürekten inanılıyordu. Farklılıkların ayrılıklara meydan okudukları, nüansa halkaların birlik zincirine takılmaları tebrikler hak ettiklerini alkışlıyorduk. Bilincin mantığa işletildiği hissediliyordu. Ruhun damak lezzetini gerçeklik sofrasına sergileyen bir itikat yaşandığı sonucuna nail olduğumuza inanılıyordu. Gökyüzünden (Göktürk) inmiş bir milletin yeryüzünde konaklaması demeye geliyordu, bahsedilen gelişim.

Parçalanmadan önceki ayrılıklar dilin farklı türlerine renk verdikleri tarih dilimine odaklanmış, çizilen mozaik tabloyu araştırıyor, zamanla renklerin koyulaştıklarıyla karşılaşılıyor, çeşitlerin vurgu işaretleriyle uzaklaştıklarını seziyoruz. Kopukluğa vesile olan unsurlar üzerinde durmaya devam ediyoruz. Türkiye'de Latin alfabesine geçildiğinde Rusya egemenliği altında Türk Devletlerinde Kiril alfabesine geçildiği tarihi acıyı sineye çekmek kolay olmuyordu. Ayrılık yolunda parçalanmalar devam ettikçe yabancılaşmalar var olan kopukluklara yenilerin ürettiklerini görüyorduk, özellikleri başkalaşmaya araç oldukları, mesafelerin uçuruma bölünmelerine vasıta yarattıkları anlaşılıyordu. Sohbet akışı içinde bütün bahaneler tane tane inceleniyordu. Kucaklaşmaya katılanlardan her birinin kendine öz edebiyatı oluşturulmuştu, monografisi, biyografisi, romanı ve diğer tür yazıları vardı. Sayılanlar ve dile getirilmeyen çeşitlerin bütünün bir tarihi vardı. Birleşme hususları, bütünleşme hassasiyetiyle paylaşmaya yanaşmadığı nedenler mercek altına alınıyordu. Uzlaşmayı zorlaştıran vasıflar derlenmeye alınıyorlardı. Buluşturacak uygunluklar peşinde geçmişe uzanma mecburiyeti görünüyordu. Ortak alfabeye ısrarlar cilt cilt yazılara vesile oldukları sonucu doğuyordu.

Geçmiş hızla okumaya devam ediyorduk. Geçmiş bilmeden, öğrenenleri doğru algılamadan şimdiyi anlamamanın imkânsız olduğu sonucuna vardık. Geçmiş, şimdinin yolundan geçerek geleceğe yürüyeceği gerçeği Komisyon üyelerini cesaretlendirdiğinin altını çiziyor Sayın Başkan. Tarihi vetirenin tel tel okunması gereği devamın önünü kesiyor, gelişmelerin inkişafını incelemenin lazım geldiğini tahkik hatırlatıyor, çekirdeğinden tanımak müsebbibe oluyor. Tarih verilerin temel dayanakları nazari itibara alınmaları tavsiye ediliyor, sonuçların tasvir edilmesi öneriliyor, kültür dokunun renkleri öğrenilmesi bekleniyor, dilin sosyal yapısının incelenmesi mecbur gösteriliyor. Zorlukların önemsemeleri işin mümbitini belirliyor. Gerçeklerin anlamlandırılmaları, gerekçelerin doğru anlamlandırılmaları alakalı olduğu sonucuna varılıyor, mevcudatın nüvesini anlamaya eğilme gayretini işaret

ediyor, menşesine ulaşmak için çok emek verme gereğini hatırlatıyor, iç yüzünü anlatmaya zorlanmak mecburiyetini gösteriyor, dolayısıyla amaca varmanın yolu fedakârlık olduğunu söylüyor. Meşakkatli işe soyunmak milli görevi yerine getirmek anlamını taşıyor. Onunla mükellef olanların gururla taşıdıkları sorumluluk mahiyetinde anlamlandırıyorlardık. Beklentilerin amaca ulaşma bağlamında gözleme sarılmalar, hedefe erme uğruna gösterilen dayanmalar olarak betimlemeye yatkın niteleniyor. Uzun soluklu gelişmelerin aceleye gelmediği bilgisinin ağır bastığı seziliyordu. Durum değerlendirmesinde muayyen ilkesiyle yaklaşma gereği aşıkardı. Mütebahhir aşkıyla hareket edenlerin ses rengine bakıldığında, sabırda selameti aradıkları görülüyor, intizara inanıldıkları her haliyle belli oluyordu.

Dilde bir olmanın başarı sonuçlarını konuşuyoruz, yılları alan gelişim neticesi Ortak Alfabe'ye imzasını koymakla nihayete damgasını vurduğu hislerini soruyoruz; yaşadığı duyguyu dile getirmeden, bu işe girişimin tarihine kısıdan değinmesini istihham ediyoruz. Milli değerlerin paylaşımında birebir ilişkilerden gönül bağına geçiş ve yeni köprülerin örülmeleri zorluğu hakkında konuşmak zaman kaybı olarak nitelemek gerektiğini öne sürdüydü, sohbetdeşimiz. "Yazılı malzemeler tarihe not düşecek mahiyetinde olduğu düşüncesi ardından, dil özelliğinde doğru teşhis koyulduğu inancını taşıyan biri olarak, birliğin garantisi sağlandığı önemini vurgulamak isterdim" sözleriyle bütün geçmiş cevap vermesine yetiydi.

Alt zemini oluşturan nitelikli buluşmalar, kültür anlamında gönül bağların kesintisiz çalışma uygarlığından kaynaklandığına altını çizerek vurgulama gereği duyuluyordu. Diğer uygar kültürlerle farkımız da sözü edilen ilkedeki kaynaklandığına inanılıyordu. Bireyselliği İnsan Hakları temelinde oturtan zihniyet, Living Apart Together (kısa adıyla LAT olarak anılan) olarak isimlendirdikleri kültürü öne sürerek, toplumsal hayata zorlanan insanı "Birlikte ayrı yaşamak" birliğini önermektedirler, denildi mukayeseye gidildiğinde. Atların evcilleştirilmeleriyle insan ilişkilerine yeni ufuklar açan ecdat, Avrasya bozkırlarından (Kazakistan) Avrupa'ya, Avrupa'dan Afrika yayılmasında, uzakları birlikte yaşamayı sağladığını hatırlarken, milliliğin birliğine işaret etmeden geçmeyecektik. İtikâfi benlikle müsavi ederek ihtiyatlı davranışı elden kaçırmadan teşekkülü müspet kıldığının altı çiziliyor, geçmiş tanımlı yapılmakta ısrar ediliyor. Milli babında toplumsallaşma kültüründen Batı dünyasının yararlandığı dönemde (Dil oluşumu ve gelişiminin tarihine bakıyoruz, "Theodisce" konuşmak kelimesiyle karşılaşılıyor, halk diliyle konuşma kavramını içerdiğini öğreniyoruz. 'Diutsch' şekline evrildiğinde halk dili anlamını yitirdiğini kanıtlar doğruluyor. Frank, Sakson, Bavyer gibi bölgesel- etnik adlarla kendini tanıtmaya devam ettiklerine tarih tanıklık yapıyor. "Diutsch" sadece ortak dil kavramı olduğuna itiraz görünmüyor. Asırların geçmesinden sonra kültürel seviyesine yükseldiği, yine asırlarca bekledikten sonra ulusal kimlik kazandığı, 1871'de "Deutsches reich" ismiyle tanındığı, dolayısıyla ortak dilin milletleştirdiğiyle tanışıyoruz) Doğu cephesinde Türk birliğinin parçalanması için kanlı savaşların yürütüldüğü (16. asırda başlayan, 1552'de Kazan, 1556'da Astrahan, 1557'de sonra da Nogay Hanlığı, Kırım hanlığı, daha sonra gelen zaman diliminde Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan, Tacikistan Rus boyunduruğuna girdiği bilinir) ayıp bir gerçeğe boyun eğmek hayayı gerektiriyordu. Sözü edilen karanlığı aydınlatmak gereği benliğe dönmeyi hatırlatıyor, Türk Devletleri Teşkilatı bünyesinde bir araya gelen Türk Dünyası Ortak Alfabe Komisyonu'na davetiye çıkarıyor, izzet-i nefisi işaret ediyor, imece çağrısı yaptığı belli oluyordu. Durum değerlendirmesi seyri incelendiğinde, lafı geçen kurumun üyeleri mutmain oldukları anlaşılıyordu.

"Türk olduğunu unutursan, birileri sana kim olduğunu hatırlatır" sözleri tarihe kazanmış, uyarısı daima geçerli olduğuna değinmeden olmuyordu. Devlet ve Hukuk Tarihi dersinden öğrendiğimiz Romalı hatip Cicero'ya atfedilen ve tarihin sadece geçmiş olaylar dizisi olmadığını, ders alınması gereken tecrübe aktarımını şu cümleye toparladığını hatıraya iniyordu. 'Historia

est magistra vitae- Tarih hayatın öğretmenidir.' Mevzuunun an yerine döndüğümüzde ortaya çıkan tabloya göz atalım. Doğu-Batı arasında coğrafyaları mesken seçerek yurt eden ecdat bir zamanlar Doğulularla cenk etmiş (Çin, sonraları Rusya), Batıya akarken onlarla dövüşmüş, kutuplaşmayı yumuşatmakta rol yüklenmiş, büyük çatışmaları engellemiş, buna rağmen kendini kabullenmekte zorluk çekmiş, çetin ve kaygılı dönemleri tarihe söylemiş, yeni neslin dikkatine sunmuş dediydik, geçmişi hatıralata.

Gerçeğe uyanmadığımızda uyarıldığımız tarih yazılarına göz atmaya devam ettik. Dost olduğu söylenese de gerçeğe yatkın olan zamanın Avusturya Başbakanı Prens Metternich'nin Bab-ı Ali'ye gönderdiği mektupların birinde (1848- Avrupa bunalımı- devrimleri) geçenleri muhataba alıyoruz. Avrupa'dan sizin kanun ve nizamınıza uymayan kanunları almayınız. Türk kalıp kendi dininizin gösterdiği hoşgörü ve müsamaha ile diğer dinlere kolaylık sağlayabilirsiniz. Doğrulukta ve hak yolunda ilerleyiniz uyarıcı sözlerin para ettiği sonucu gelmiyordu. Lafı edilen uyarı sözlerine uyandığımızı tarih kanıtlamıyor. Ondandır, ilme dayalı, felsefi görüşü ortaya koyan tanınmış Cenevreli filozof, yazar, bes-teci Jean Jacques Rousseau (1712- 1778) ince bir düşünce fikrine de kulak verilmediği münasebetiyle gaffetin derinleştiği anlaşılıyor. Durum değerlendirmesini akliselim beyniyle düşünen düşünür şu kelimelerle açıklık getirmişti, ta o zamanlarda. "Türklerin, Batıların gözünde en büyük suçu, onlara yenilmemiş ve öyle veya böyle direnebilmiş olmaları; Doğuluların nezdinde ise en büyük suçu, onlar gibi Batıllara yenilmemiş olmaları, yani esas suçu, az çok başarılı olmuş olmalıdır" der. Geleceğe hazırlık öğüdüne diyeceğimiz olmadı, eklenecek bir şey bulamadık.

Bilimin değerlerle örülü olduğu gerçeğin sonucuna tanıklık yapıyoruz. Temsil ettiği devletin payitahtını kuşatan milletin değerlerine hayran duygularını gizlemeye prens, değerlerin savunmasını kural bildiği anlaşılıyor, tıpkı bir batılı filozofun Doğu kültürüne biçtiği değerlendirilmesi gibi. Bir devlet adamının bir felsefeciyle düşünce birliğinde buluşurlar ise, değerler doğru değerlendirildiğine inanılır, fikir uzlaşması güvenlik kazanır, inançlılık üst mertebeye yükselir, dedik hemfikir düşüncemize.

Ardından, tarihi kanıtlar tasdik davetiyesine icap ettiler. Polonyalı şair (1798- 1855) Adam Mickiewicz'in Türkçeye hayranlığını (İstanbul'da koleradan öleceğimi bilseydim, yine de buraya gelirdim... "Fransa'da bir bilim akademisinin müdürü olsaydım, bir Türk taburunun yazı işlerinde çalışmayı tercih ederim.") tarihi veriler konuşuyordu. Yeni dünya döneminde tekrara yinelenmesine yenileşme olasılığını sohbet ekliyoruz. Geçmişe bakarsak, geriye dönemediğimizi göz önünde bulundurarak neye dikkat etmemiz gerekir ki geleceğe örnek gösterilebilen sorusunu soruyoruz kendimize. Ya da mevcut durum değerlendirmesinde hangi eksikleri tespit etmemiz lazım gelir ki kendimize çekidüzen vermeye yönetilelim.

Tarih sayfalarını geziyoruz. 17 yaşında (1871) İngiltere'den Amerika Birleşik Devletleri'ne yerleşen Thomas Stefens, 1884'te Chicago'dan, gemiyle İngiltere'ye, ardından "Penny forning- Yüksek teker" adlı, ön tekerleği epey büyük, arkası oldukça küçük bisikletle dünya turuna çıkan gezgin, 1885'te Osmanlı topraklarından geçiyor. Bunu yazdığı "Around the World on a Bicycle- Bisikletle Dünya Turu" kitaptan öğreniyoruz. Dünyanın en kozmopolit şehrinin İstanbul olduğunu iddia ediyor, adı geçen eserde. Konakladığı evin arka sokağından gelen "Yangın var" sesiyle uyanan gezgin, bağırıma koşan tulumbacıların ilgisine, aslı fedakârlığına hayranlığını müthiş cümlelerle kâğıda döküyor. Anadolu'yu boydan boya pedal çevirerek bisikletiyle geziyor, fakir köylere acılarını döküyor, köylülerin zengin kalplerine ait duygularını büyük bir ustalıklarla aktarıyor. Anlatılarını netleştirmek uğruna, duruma açıklık getirmek anlamında. Erzincan yolunda, köylülerden meyve aldığı anda; cebinde tek bir kuruşu olmayan, üstünde bin bir yamalı giysileriyle, sabahın güneşinden akşamın karanlığına kadar kırdan çalışınlarını parayı kabul etmediklerini dile getiriyor. Değerlerimizi bize öğretilenlerden öğrenmemiz as-

lımıza varmamızı sağladığını sözü getirmeye koyuluyorduk. Paylaşmayı ilke bilen büyüklerimizin mirasını sormadan, mevcudata anlam biçmek zor olduğu sonucu kendiliğinde bilgimize sergileniyordu. Ecdadın zengin mirası bir bir kafaya iniyor, inmeye devam ediyor, seçmekte zorluk çekiyor, sayfaları sığmayacak kadar bolluğu dökülüyordu. Durup dinlenmeksizin açtığı seferlerden birinde, Yavuz Sultan Selim'in: "Bu seferler, bu at koşturmalar beyhude değil! Biz gönüllerin toplu bulundurmaları için perişan oluyoruz" sözleri kafadan geçenleri lafa getirilmeden örnekliyordu. Toparlama mecburiyetin sonuçlarını şöyle izah edecektik. Tarih değerlendirmemizde at araç gösterildi, toplumsallaşma amaç, gönül kazanmak ise siret nitelikte algılandı; düşüncenin fikri verisinde.

İnsanlığa öncülük yapan bir milletin kültür buluşmasında inşa edilen uygarlık, toptan değerlerin bütününe ifade ettiği sonucuna tanıklık yapacak sosyolojik dokuya soruyoruz, felsefeden yardım istiyoruz, ruhsallık unsurundan tasdik bekliyorduk. Dil, sadece konuşur ve yazılır bir toplumsal etmen değil, hayatı kuşatan ve yaşamı ilgilendiren her hücreye dokunan, tek tek ve bütün biçimde okşayan önemli toplumsal veri olduğu saplanıldı, çizilen tabloya bakıldığında. Aynı alfabe kullanma hakkında oluşan düşüncenin gerçekliği tarihin görevlendirdiği düşünülüyordu. Gerçekleştiğini kutlarken, onun ötesini merak ediyor insan, ister istemez. Ortak Türk Alfabesi üzerinde Türk Dünyası'nın uzlaşmasıyla güçlenen Ortak Türkçe, dünya çapında, dünya dili olma ihtimali kafaya takılıyordu, doğal haliyle. Farklı görüşler tüm renkleriyle masaya yatırılması, sessizliğin konuşulduğu işitilirdi gibi seziliyorduk. Zamanın altın devrinde, Türkçenin dünya çapında zirveye ulaştığı devir sürecinde başka dillere intikal etmesi geriye dönüş yapılabilir mi? Soru sormanın cevabı bilinir gibi soruluyordu. Gerçekçe duyulduğu inkâra gelmiyordu. Çeşit düşüncelerin alıcılığı görüşleri nazari itibara alma gereği gerçekliği zorluyor, farklı nedenleri öne sürerek dile getirilenin artığı tespiti ile karşılaşıyoruz.

Neden Türkçe sorusu kaçınılmaz olarak ortaya çıkıyordu. Türk dili yapısında zengin bir medeniyetin izleri görüldüğü, kültür dokusunda insanı terbiye edecek unsurların bulunduğu gibi tespitlerle cevap verilmesi düşünülüyordu. Bir kökün üzerine kat kat inşa edilen her bir ek, dokuya anlamını ilmek ilmek işlemek ile kusursuz bir algoritma gibi yapıyla, bir ifadeyi tek bir kelimenin içine ustalıklarla sığdıran dildir Türkçe, tasvir edilmesi akabinde: "Eşsiz kıvraklığını ve ifade gücünü ispatlar" tasdik sözler, Türkçenin küresel bir dil olmasına adaylığını gösterdiği düşüncesi görüğe sunuluyordu. Kendine mahsus kültür yapılı ya da kültürün yapısı niteliğini taşıyan bir dilden bahis ediliyordu. Uygarlığın mihenk taşı oluşturulan sabır, Türkçenin özüne dokunduğu gerçeğine açıklık getirme gereği duyuluyordu. "Fiiil cümlelerin sonuna gelmesi tesadüf indirgeyilemez. Tanımaya adanmış anlatımı belirlemek için konuşmacıyı sonuna kadar, cümlelerin tümünü dinlemek zorunluluğu anlaşılır. Olmuşun açıklamasını anımsatan dillerin aksine, ne olacağı babında kurulmuş bir yapıyı örerken, son tuğla fil olması seçimi yapılmıştır. Sosyal yapısı bağlamında değerlendirmeye alınır, insanlar arası ilişkilere özel bir ivme kazandırır. Anlaşmaya yönelik dil özelliği hakkında söz ederken, sabırla donanmış lisan dinlemeye yönlendirir, düşünmeye kovalar, doğru cevap vermeye hazırlar... diye fikir yürüttük.

Türkçeye gönül veren birine nedeni sorulduğunda verilen cevap manidardır; "Benim anadilimde Gönül kelimesi olmadığı için, gönülüm ona bağladım" demesi, Oktay Sinanoğlu'nun, Türkiye Gençlik Birliği'ne Batı'yı anlattığı sözlerine denk geldi. Daha yeni bir tarihte, Fransa'nın ve Almanya'nın Türkiye büyükelçileri: Isabelle Dumont ve Sibylle Katharina Sorg hanımefendilere, Türkçe öğrendiklerine neden itildiklerini ve en çok etkilendikleri kelime sorulduğunda, "Kolay gelsin" ifadeleri düşündürücüdür. Takdire şayan değerlendirilmelidir. Derin bir medeniyetin köklerinden yetişen dil kültürün belirtisi olarak, nezaketin, insana yaklaşım biçiminin, zorluklara paylaşıma ahlakın zirvesine ulaştığı görülür, diye itiraf etmeleri, Fransızca dilinde ve Almanca karşılığı bulunmayan, sui generis (kendine özgün) olarak nitelendirmeleri, bize çok şeyleri hatırlatır, geleceğin yol işaretle-

rini verdikleri söylenebilir. İstekler hayaline düşmekten kaçınmak uğruna, içgüdüme yenik düşmemek namına istişareye almak, masaya yatırmak uygun olacağını düşündük. Bizim düşüncelerimizi bizi düşünenlerle mukayeseye getirdik, değerlendirmelerde haklılık payını aramaya koyulduk. İkna için Aristo'nun formülün (Ethos- beni niye dinlesin; Pathos- bunu niye hissetsin; Logos- bunu niye mantıkla bilsin) geçerliğini tartışmaya geçtik; bir ara.

Gönülden doğan görüşlere destek arayışında, aynı uygarlığı yaşayan ve aynı kültürü paylaşan lakin farklı dilleri konuşan insan grupların edebiyat üretilişlerine göz atmayı mubah gördük. 'Türkçe düşünerek' kendi dillerinde yazan şairler, düzyazı ehliiler ve farklı türde yaratıcıların Türk kültürüne katkılarında da değinmeyi uygun bulduk. Yazılan metinlere, oluşturulan eserlere bakıldığında, ihata tekeffül ses rengi işitildiği görünüyordu. Türkçeye çevirilerinde hiçbir yabancılığın hissedilmediğinin altını çizerek durum değerlendirmelere katılmamak mümkün olmadığını altı çiziliyordu. Yabancılığını kültüre eğittirerek özelliklerin benzerliğe yaklaştırmaları, aynı grup edebiyatı içinde bulunmaları, dolayısıyla Türk edebiyatına renk katmaları, neticede Türk edebiyatıyla renklenmeleri hakkında akıl yürütmeye devam ediyordu, neticeye varmak niyetiyle, öngörüye sunak ereğiyle. Özde kaynaşma olduğu inancıyla barışmaya uygun, öpüşmeye yatkın olduğu inancı ihtimallere yönlendiriyordu.

Kültür değerleri yaşatmakta çizilen sınırları aşmak gereği gönül bağına geçiş, bütüne renk katmakla gerçekleştiği denilebilir. Tarihi gelişme sonucu kopukluklara direniş örneği aranırsa, aynı uygarlığın gövdesine bağlı dalların birinden gerçekleştiği söylenebilir. Kültürün ağı olan dil, yaratıcı biçimde toplumsal birliğe en dokunaklı türdür. Dile karışan duygular kültürün belirtisi olur. Dil kültürün arkeolojisidir, etimolojisine uzandığında, köklerine inildiğinde, katların arası kazındığında unutulmuş bağlamlar aydınlar, kültür cevheri parlar. Clive Staples Lewis (1898- 1963) dilin kültür yanını betimlerken "Dil, yalnızca nesnelere işaret eden bir gösterge sistemine indirgenirse, insan da duygu ve diğer üretme kapasitesini yitirir" ("The Abolition of Man- İnsanın Yok Edilmesi") sözleri, kültür- dil bitişikliklerini pekiştirir. Devenin önünde yürüyen merkepten ipek yolunu tarif etmesi beklenilmez. Gerçeklik zemine oturtmak gerekirse, farklı dilde aynı kültürün paylaşıldığı tespit edilebilir. Yıkım algısını üreten toprak bölümlere gönül köprüleri örülmekle kültür birliğini yaşatmaya yönelik atılan adımlara ve elde edilen sonuçlara doğru teşhis koymak lazım gelir. Türk- İslam kaynaşılığıyla oluşan kültürü dile getiren edebiyatta özellik tanımı önem kazandırmaktadır. Bunun örnekleri çoktur lakin beni en çok etkileyen, Ali Aslan'ın (Asllani olarak geçer) "Hanko Hala" eseri olur. Türk kültürüyle yetişmiş, Arnavut asıllı yazarın ana dilinde yazdığı kitabı, Hafız Nusret'in Türkçeye çevirisi ile bir dostuma vermişim, zamanın birinde. Yakın bir geçmişte, konuya değinirken, adamı 'Türkçeleşmiş' değil, Arnavutçadan Türkçeye çevrildiğini ikna etmeye epey zorlandım. İkna ettiğime inanayım mı inanmayayım mı bilmiyorum, günbugün emin değilim. İlla da eski Türkçeyle yazılmış olduğuna kandırmaya çalışıyor, ısrarından vazgeçmiyordu. Çevirmenin önsözü yazısından alıntılarla ayıltmaya çalışıyorduk.

Konu dil olduğunda, dilin canlı varlık vurgusu ardından, kısa zaman içinde derin değişikliklerle kendine yabancılaştığı, nesiller arasında anlaşma kopukluğu yaşadığını sohbet katmayı hedefliyoruz. Geçmiş gelecekle kucaklaştırmak, eskiiyi yeniyile barıştırmak, değişerler üzerinde hareket etmek, akibeti rağbet göreceklere tanımak, faydaya yarayacakları taramak, gereği giderecekleri önermek, lazımı karşılayacak anlamında değerlendirilmek, ardından: zamana ayak uydurma mecburiyetini mercek altına alarak ömür biçme girişiminde bulunurken, yenilere kucak açmakla dilin bütünleşmesine gidilmesi öneriye geldi. İngiliz filozofunu (yazar, şair, Owen Barfield /1898- 1997) edebiyat eleştirmeni sıfatıyla tanımaya koyulduk, dilin tarihi üzerinden derin çalışmalarına sunduğu bilgiler arasında, eski dillerde kelimelerin bugünkünden daha nazik, daha anlamlı, bütünlük içeriğini taşıdıklarını idea ettiğiyile tanışa geldik. Artı, dilin yenilenmesi kısıtla-

maları getirdiğini, daralmaya sıkıştırıldığı, fakirliğe uğradığı görüşünü öne sürdüğünü bilgimizi yeniliyor, kıyaslamaya tazeliyorduk. Yeni tarz ve üsluplar yaratmayı moda eden zamanın dilcileri ve edebiyatçıları, kaş alırken göz çıkardıkları anlamında tenkit yağmuruna tuttuğu hissediliyordu. Önceden programlanmış sokak lambaları gibi geceye yanıp sabaha söndükleri misali sözlük kültür verisi, kültüre vereceği toplumsal varlık olmayacağı sonucu ortaya çıkıyordu. Kelimelerin kavramlarından ruh çıkarıldığı, nesneyi anlamlandırmaya kurutulduğu, cansızlaştığı hissediliyordu, acı yarattığı gerçek olarak önümüze çıkıyordu. Bir şeyin görüntüsünde, göze gelmeyen fitratın tanınması, oluşumun çekirdeği, gerçekliğini görülme kökleri nerede? Bir şeyin bağlantılı unsurlarını parçalamadan dile getirilmesi, o şeyin gerçek derinliklerine inerek doğruları tanımaktır dilin hüneri. Yapay ve kopyacılıktan çıkarmak milli ödevdir, görev bilinmesini gerektirir. Kelimelerin işlevselliği, soyutu somutlaştırır, maddeyi maneviyata anlamlaştırır. Eski çağrışım zenginliğini yitirdikçe, anlayış kopuşları, anlatım manası kaçtığı anlaşılıyor gibi geliyor.

Biraz geriye yürüdük, görüş belirtilerine delil arayış içinde. Türk Dil Kurumu'nun ilk başkanı, şair, dilbilimci, siyasetçi Samih Rifat (1875- 1932) ve Milli Şair Mehmet Akif (1873- 1936) beraberliğinde gerçekleşen 'Divani Lügati't Türk' eserini Türkçeye çevirme gereği bundan böyle yaşanacak mı? Zamanın yaşam gerekçelerini tamamlayacak gelişmeleri karşılayacak dilin canlılığı, zamana ayak uydurma bağlamında iş görmesi önerisi doğru tespit gibi görünüyordu. Geçmiş geleceğe yaşatacak olasılıkları nazari itibara alarak lüğatin kalıcılığı daha çok tartışılacak gibi algılanıyordu. Buna rağmen masaya yatırma gereği ön plana çıkıyordu. Dilin tarihi gelişmeleri seyre alındı. Miguel de Cervantes tarafından 1605'te, ikinci cildi 1615'te yazılan ve tek adıyla anılan Don Kişot romanını, İspanyol dilini bilenler rahatlıkla okuyabildikleri lafta gezdiği aslının inkârı bilinmiyordu. Romanın kahramanı Don Kihote gibi, hayalden gerçeğe doğru açılmaya yer var mı acaba? diye soruyoruz kendimize. Türkçenin Türkçeye çeviri mecburiyetine dilimizin düşmemesi için nelerin yapılması dilbilimcilerine sorulmalıdır diyoruz tartışmamızda, tekrar tekrar tekrarlanırcısına. Türk kültürü etkisiyle yazılan eserleri de aynı edebiyatın içine alma gereğini hatırlatarak.

Yeni oluşumlara parmak basan, icatlara imza atanların dille-riyle adlandırmaları ve tanımını karşılayacak dille betimleme yeteneği sonucu sözlük oluşumu çizgisinde yürüyüşü, dil tarihinde seyredelim dediydik. Aydan Çelik "Bisiklet Manifestosu" eserin kapağında oltayla Stevens'in bisikletini derin suların çıkarmayı seçmesi, Michaux kardeşlerin 1862, Velocipede tipi ilk bisikleti devrim olarak değerlendirilmesinde, edebiyata bisiklet kültürünü yaşatmaktadır. 280 sayfaya sığdırdı 2021 yayın tarihi kitabında 'Bi (r-RT) Tur Versene' cümlesini Mamuşa lehçesi Türkçeden kokusunu aldığını düşünmüştüm, benim yerel fikri kafam biçimiyle. Sonra. Mamuşa'nın derin köklü kültürü dibine yürüdüm, İbnülce-mal Ahmet Tevfik'in kaleme aldığı eserin Türkçe çevirisine odaklandım (hatırlatıyorum) velosipet ile bir cevelan, 1900'e doğru İstanbul'dan Bursa'ya, halk diliyle "Şeytan arabasıyla" bir geziden bahsettiğini tamamıyla kafama yerleştirdim, bisiklete Mamuşa'da "Vesepit" denildiğiyle şeytan gururuna az kalsın kapılacaktım. "Hariç olsa bile, bir kültürü kaynağından alır, yabancılığını şeytanla lanetler, buluşa saygı duyar" görüşüyle böbürlenmeye hazırlanıyordum. 'Lev Tolstoy bisiklet hikayesini (67 yaşında bisiklet sürmeyi öğrenen yazarın bu girişimi dillere destan olmuş, hikayesi özel bir kültürün oluşumuna vesile olduğu bilinir) düşünceme ekleyerek, yaradılış kültürünü uygularcasına riayet edildiğine vurgu yaparak, göbeği kesildiğinde verilen ismiyle kaşesini koymuş, dil kültüründe hak ettiği yerin tanınmasını isteyecektim, "Acele işe şeytan karışır" nasihatine uyanın yararı, Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan iki cilt "Türkçe Sözlük" eseriyile uğurlandım, "Vesepit" kelimesinin Türkçe karşılığı "Çiftteker" olduğunu yeni öğrendim.

GÖZLER VE BAKIŞLAR

İbrahim HANEDANOĞLU

Gözlerdeki bakışlar, gönüllere kurulmuş köprülerdir. En güzel duygular bu köprülerle gönüllere ulaşır.

Gözler, gönüllerin dünyaya açılan pencereleridir. Gözler olmasaydı, gönüller dünyayı nasıl görür, nasıl severdi?..

Şâir: "Senin en güzel yerin, kahverengi gözlerin" nasıl derdi?..

Gözlerdeki bu nasıl güçtür ki, gözgöze gelenler uzun süre öylece kalamazlar vebakışlarını birbirlerinden kaçırmazlar. Bilirler ki, daha fazla bakışmak gönüllere zarar verir... Güneşe uzun süre bakılamaz ki!..

Hangi gönül tatlı bir bakışın sevgi oklarından yara almadan kurtulabilir?.. Hangi âşık bir bakışın kurbanı değildir?

"Şîrler pençe-i kahrımda olurken lerzan

Beni bir gözleri âhûya zebûn etdi felek"

diyen şâir, gözlerin ve gözlerdeki bakışların, tarih boyunca nice yiğitleri, zaferler kazanmış nice kahramanları, ülkelere hükmetmiş nice padişahları kendine esir ettiğini itiraf etmiyor mu?..

Güzelin kalbine bakışlarla, önce gözlerden girilmiyor mu? Gönüllerdeki sevgi kaleleri gözlerdeki bakışlarla fethedilmiyor mu?..

"Kapat gözlerini kimse görmesin

Yalnız benim için bak yeşil yeşil"

diyen şâir bunu, sevgilinin yabancı bir bakışa tutulmasından, yabancı bir bakışın gönlüne girmesinden korktuğu için söylemiyor mu?.. Kaşlar ve göz kapakları, gözleri bu tehlikelerden korumak için yaratılmadı mı?.. Vücudumuzun hangi organı böylesine bir koruma altına alınmıştır, gözlerden ve kalplerden başka?..

Gözlerdeki bakışların etkisi, gücü çok olmasaydı başına felaket gelen, beklenmedik bir zarar gören güzeller için "Göze geldi." denir miydi?..

Gözlerde nasıl bir güç var ki, "nazar değmesin" diye korunmak için insanlar neler yapmadılar ki dünya kuralları beri...

Hangi güzel etkili, yakıcı bir bakışın esaretinden kurtulabilir ki?.. Hangi güzel bir bakışıyla gönülleri alev alev yakmaz ki?.. Eğer böyle olmasaydı şâir:

"Bir bakış baktın, kalbimi yaktın

Aşkın kemendin boynuma taktın"

diye feryat eder miydi?.. Sevgilinin bakışları yüzünden kalbinin alev alev yandığını, aşkın öldüren bir kement gibi boynuna dolandığını haykırır mıydı?

"Gözlerime bir baktın, yaktın ah kalbimi yaktın!"

diye feryat eden şâiri yakan hangi ateştir? Bu ateşi yakan nedir?..

Sen ey vefasız sevgili! Gözlerini yabancı bakışlara esir etme, çek!

Bilmez misin ki, gözlerdeki bakışlar en etkili, en güçlü sözlerden daha samimi, daha etkili ve daha gerçek... Çünkü

diller yalan söyler ama, gözler asla yalan söylemez!..

Güzellik bir cazibe alanıdır. Hangi göz, hangi bakış o alana girerse tıpkı bir mıknatıs gibi güzellik onu çeker... Işığa koşan kelebeğin ışıktaki yanması gibi... Peki, güzelliği meydana getiren, güzeli güzel yapan bir çift göz değil midir?.. Gözleri çekip alın yerlerinden, geriye ne kalır ki güzelden, güzellikten?..

"Gözden irak olanlar gönülden de irak olur." diyenler, gözlerdeki bakışların sevgiliye bir bağ olduğunu, göz gördüğü sürece sevenlerin ayrılmayacağını eğer gözden ayrılırsa unutulacağını itiraf etmiyor mu?..

"Göz gördü, gönül sevdi

Benim ne günahım var?"

diyen şâir, gözlerin esareti altında olduğunu söylemiyor mu? Sevmek bir suçmuş gibi bu suçu gözlerle yüklemiyor mu?.. Bir başka şâir de aynı duygularla:

"Değildim ben sana mâil, sen ettin aklımı zâil

Beni tân eyleyen gâfil, seni görgeç utanmaz mı"

diye seslenirken, başına ne geldiyse sevdiğini görmesi yüzünden geldiğini itiraf etmiyor mu?..

"Gözlerin bir içim su

İçim yandı doğrusu"

diyen şâir, hangi gözden bahsediyor?.. Bu nasıl gözdür ki, hem bir içim su olsun, hem de su olmasına rağmen yangını söndürmesi gerekirken, gönülleri yaksın!.. Acaba şairin "bir içim su" dediği nedir ki?.. Gözler ve bakışlar değil midir?..

Gözler ve gözlerdeki bakışlar olmasaydı, ömrü boyunca elinde sazıyla diyar diyar gezen ve her sevdiği güzele söylediği şiirlerinin birçoğuna:

"Ala gözlerini sevdiğim dilber

Göster cemalini görmeye geldim"

Veya...

"Ala gözlerine kurban olduğum"

diye başlar mıydı?..

Gurbete giden, sevdiğine kavuşma hasretiyle yanan, sevdiğini "Kara Gözlüm" diye anan şâir:

"Efkârlanma kara gözlüm gül gayri

İbibikler öter ötmez ordayım"

diye seslenir miydi?.. Onu yakan sevdiğinin kara gözleri değil midir?..

"Bir bilsen gözlerin neler söylüyor?." diyenlere, "Gözlerin dili mi var?" diye sormağa gerek yok, sadece bak yeter. Bir anda nasıl bir dünyaya girdiğini hemen fark edersin. Bu yüzden şâir:

"Mehtap gece sessiz süzülüp gökte giderken

Gönlüm yeniden gözlerinin rengine daldı"

demiyor mu?..

Gözlerine perde çekilmiş." diyenler, gönüllerin pencereler-

LEYLA İLE MECNUN

rine perde çekildiğini söylemiyor mu?.. Bu perde yüzünden gönüllerin sevgisiz kaldığını anlatmıyor mu? Ya Rabbim! Gönül evlerinin karanlık olması ne büyük betbahtlık!..

"Yeşil gözlerinden muhabbet kaptım."

diyen şâir, sevgilinin gönlüne gözler sayesinde ulaştığını söylemiyor mu?.. Eğer gözler olmasaydı şâir nasıl sevecekti?.. Bu yüzden değil midir ki şâir:

"Akşam oldu hüznümlendim ben yine
Hasret kaldım gözlerinin rengine"

diyerek sevgilinin gözlerinden ayrı olmasının, onun dünyasını bir akşam gibi nasıl kararttığını ve hüznümlendirdiğini haykırıyor mu?..

Gözlere gerçek güzelliği veren ne rengi ne şeklidir, sadece bakışlardır. Işıksız bir ampul gibi, gözlerdeki bakış olmadıktan sonra, gözler yeşil olmuş, ela olmuş, kara olmuş ne fark eder?... Dipsiz, bomboş, karanlık bir kuyudan başka ne anlamı var?..

Bakışlar, gözlerden kalplere ışınlanmış mesajlar değil midir?.. Şâir ne diyor:

"Gülünce gözlerin içi gülüyor
Kendimi senden alamıyorum"

Bazen bu bakışlar öylesine etkili olmuş ki, gökten düşen bir yıldırım gibi düştüğü yeri yakıp kül etmiş. Bazen bir kıvılcım olmuş, bütün bir gönlü tutuşturmuş..

Öyleyse gözü göz yapan, göze bunca gücü, etkiyi, güzelliği veren gözlerdeki bakışlar değil midir?.. Şâirin de dediği gibi:

"Güzel diye övülen nice güzeller gördüm
Senin bir tek bakışın bin güzele bedeldir."

Ve sen, ey güzel gözlerle sahip olmakla böbürlenen vefasız sevgili!... Bakmasını bilmeseydin, o öldüren bakışların olmasaydı, senin gözlerinin güzelliği neye yarardı?..

Ve o bakışlar olmasaydı ne Mecnun Leyla'yı, ne Ferhat Şirin'i ne de Kerem Aslı'yı arardı.

Ne Habil Kâbil'i öldürdü. Ne de dünyada aşk başlardı...

MAMUŞA'YA RUBÂÎLER

-güzeldir-

Kalplerde yatan tatlı emeldir Mamuşa
Hasret dolu kalplerde özeldir Mamuşa
Uçsuz ve bucaksız O, yeşil bir ovada
Her mevsimi bir başka güzeldir Mamuşa

-Sorunuz-

-Reşit Hanadan'a-

Mahmutşah'a düşün hele bir gün yolunuz
Hep Türkçe kokar her yanınız, her yönünüz
Târîhini, binlerce güzelliklerini
Siz orda, Reşit bir Hanadan'dan sorunuz

-eserdir-

Dünyâlara eştir ve değerdir Mamuşa
Balkan'daki Cennet gibi yerdir Mamuşa
Üç yüz yedi yıl öncesi yazlık olarak
Mahmut Paşa'dan kalma eserdir Mamuşa

-Türk kalacak-

-Cemali Tunalıgil'e-

Çağlar boyu özgür olacaktır Mamuşa
Türkler ile her an dolacaktır Mamuşa
Yıllarca, asırlar boyu hep Türk yaşadı
Türk'tür yine hep Türk kalacaktır Mamuşa

24.08.2025-Salihli

İbrahim HANEDANOĞLU

Değini

GÜLTEKİN SERBEST'İN RENKLERLE DOKUNAN TARİH ve HAYAL GÜCÜ

Dr. Taner Güçlütürk

Gültekin Serbest, Balkanlar'ın kültürel mirasından beslenen, ancak evrensel dile sahip bir ressam. Eserleri, tarihsel katmanlar, insanın varoluşsal sorgulamaları ve coğrafyanın ruhu arasında köprü kuran bir sanat anlayışını yansıtmaktadır. Gültekin Serbest'in resimleri, Osmanlı'nın Balkan izlerini ve modern kentlerin karmaşasını figüratif soyutlama ile harmanlar. Eserlerinde gerçekçi detaylar ile soyut lekeler iç içe geçer. "Galata'da Kuşluk Vakti" (40x40cm) tablosunda, İstanbul'un tarihî silüeti, pastel tonlarla yumuşatılmış bir düşe dönüşür. Bu, izleyiciyi gerçek ile hayal arasına davet eden bir üsluptur. Serbest, renkleri bir duygu dili olarak kullanır. 1955 Prizren doğumlu olan Gültekin Serbest, Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Mustafa Ayaz ve Mürşide İçmeli gibi ustalardan aldığı eğitim, onun teknik mükemmellik arayışını şekillendirdi. Ancak New York'taki çalışmaları, bu disiplini deneysel bir özgürlükle birleştirmesine olanak sağladı. BRHD (Birleşmiş Ressamlar ve Heykeltıraşlar Derneği) başkanlığı ve Çağdaş Sanatlar Vakfı'ndaki rolü, sanatı toplumsal bir diyaloga dönüştürme çabasını gösteriyor. Eserleri, bu aktivist ruhun izlerini taşımaktadır. Tablolarında adeta "Renklerimle konuşurum, çünkü

kelimeler yetmez" diyen Gültekin Serbest'in tabloları, yalnızca şiirlere eşlik etmekle kalmaz; bağımsız bir anlatı oluşturuyor. Bu, onu sınırları aşan bir sanatçı yapıyor. Şiir, resim ve mimariyi aynı potada eriterek, çok katmanlı bir sanat deneyimi sunuyor. Gültekin Serbest, yalnızca bir ressam değil; Balkanlar'ın görsel hafızasını yeniden inşa eden bir kültür elçisi ve resimde "Bir Balkan Rönesansı". Eserleri, bize şunu hatırlatıyor: "Sanat, tarihin yıkıntılarından doğan bir anka kuşudur."

Gültekin Serbest Kimdir?

1955 yılında Kosova'nın Prizren kentinde doğdu. 1978 yılında, Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümünde Mustafa Ayaz ve Mürşide İçmeli atölyesinden mezun oldu. Uzun yıllar boyunca İtalya'da, Yugoslavya'da ve Amerika'da bulunan galeri ve müzelerde araştırmalar ve incelemeler yaptı. Çalışmalarını bir dönem Amerika'nın New York kentinde sürdüren sanatçı, bu kentte kişisel bir sergi açtı. Avrupa'nın ve Asya'nın çeşitli ülkelerinde, kişisel ve karma sergilere katıldı. (Bulgaristan, Moldova, Kırgızistan, Kosova, Arnavutluk, Karadağ, Macaristan, Gürcistan, Pakistan, ABD, Fransa) Bulgaristan, Kosova ve

Karadağ'da, Türkiye'yi temsilen, uluslararası sanat etkinliklerine ve performanslarına katıldı. Türkiye'de ve yurt dışında, resmi ve özel koleksiyonlarda eserleri yer almaktadır. Ayrıca, Kırgızistan'ın Bişkek kenti Ulusal Müzesi'nde eseri sergilenmektedir. Sanatçı, Balkanların önemli kültür sanat ödülllerinden Uluslararası Süleyman Brina Ödülü sahibidir. Bugüne kadar 60 kişisel sergi açmış, çok sayıda grup ve karma sergilere katılmıştır. Birleşmiş Ressamlar ve Heykeltıraşlar Derneği (BRHD) üyesi olan sanatçı, derneğin iki yıl genel sekreterliğini, dört yıl da başkanlığını yapmıştır. Çağdaş Sanatlar Vakfı kurucularındandır ve uzun yıllar bu vakfın yönetim kurulu genel sekreterliğini yapmıştır. Vakfın, 12 yıl boyunca düzenlediği Uluslararası Ankara Sanat Buluşması'nın koordinatörlüğünü de üstlenmiştir. Sanatçı, çalışmalarını Ankara'da ki kendisine ait "6 Sanat Atölyesi"nde sürdürmekte ve resim eğitimleri vermektedir.

İbrahim Arslan,
Pristine/Kosova

BANA SORDULAR

Mesleğim sevmek,
Düşüncem sevgi,
Sevmek, sarılmak,
öpme, koklamak
Vitaminlerim, Abcd.
Hayatımın alfabesi.
Nefret,
nefesimde son ses..

/16.12.2021, Pristine/

Gülan Krüezi,
Mamuşa/Kosova

Minarelerimiz

Minarelerimizin bir tarafı güneşi alır
diğer yarısı da gölgede kalır
bütün bu doğa ezan sesinden tanır
gönüllere yankılanır.
Kubbeleri tacıdır, altında toplananları
sıcak, bağı yanıkları serin tutar
Saat kulemiz zaman tanır
Minarelerin üstündeki hilal ise,
ne olursan ol, yine de gel, diye çağırır.

Belediye Kamu Yönetimi Müdürlüğü'ne bağlı Nüfus Kütük Memurluğu Çalışmalarından Notlar

Yaşamla Ölüm Arasındaki Akışın Kayıt Altında Tutulduğu Sektör

Nazmi Morina

Mamuşa'da yaşayan vatandaşların doğumlarından ölümlerine kadar kimlik bilgileriyle kayıt altında tutuldukları Belediye Kamu Yönetimi Müdürlüğü'ne bağlı Nüfus Kütük Memurluğu yaşamın olağan akışı içerisinde hafta içi her gün mesai saati boyunca yoğun bir çalışma temposu içerisinde bulunuyor. Buna arşivinde 1800'lü yılların ortalarından günümüze kadarki dönemlere ilişkin nüfus kütük defterlerinin muhafaza edildiği söz konusu memurluğa ziyaretimiz esnasında Yönetici konumundaki Nazmi Morina ile Nüfus Memuru Kübra Taç Pajaziti'nin doğum, nikah, evlilik, ölüm belgesi veya herhangi başka bir evrakı çıkarmak amacıyla Mamuşa sakinleriyle birlikte çevre kent ve köylerden gelen vatandaşlara da gerekli hizmeti kendilerini bekletmeden verebilmek için yoğun bir çalışma temposu içerisinde bulduklarına bizzat tanık olduk.

Priştine Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türkoloji Bölümü mezunu Nazmi Morina Belediye Eğitim Kültür Gençlik ve Spor Müdürlüğü'nde uzun yıllar süren başarılı çalışmalarının ardından Belediye yönetimi tarafından buradaki çalışmaların yoluna koyulması amacıyla Nüfus Kütük Memurluğu'nun başına geçen yıl Birim Yöneticisi olarak atanmış. Kendisiyle birlikte vatandaşların söyledikleri bir yana orada bulunduğumuz sürece vatandaşlara yönelik yoğun çalışmalarını izlerken, biz de, Nazmi Morina ile yardımcı Kübra Taç Pajaziti'nin gerçekten de oldukça verimli ve nazikane bir hizmet sunduklarını yerinde gözlemledik.

Başında bulunduğu birimin çalışmalarıyla ilgili bilgisine başvurduğumuz Nazmi Morina şunları söyledi:

-Günlük yaşamın akışı içerisinde bize başvuran vatandaşlarımızın doğum, nikah, evlilik, vb. konularla ilgili bilgileri kayıt altına alırken ofisimize yapılan başvurular çerçevesinde

vatandaşlara bu konularla ilgili gerekli belge edinme hizmeti de sunuyoruz. Bu hizmeti, Bakanlığın talimatı uyarınca Mamuşa sakinlerinin yanı sıra Kosova'nın diğer belediyelerinden gelen başvuru sahiplerine de veriyoruz.

Nazmi Morina sohbetimiz esnasında mesailerinin asıl yoğun ve zor olan kısmını Kosova vatandaşlığından çıkışa veya vatandaşlığa girişe dair başvuruların oluşturduğunu söylüyor. Vatandaşlıktan çıkış talebinde bulunanları öğrendiğimize göre genelde Avrupa'da yaşayıp çalıştıkları ülkelerden birinin vatandaşlığına girmek isteyen Kosovalılar oluşturuyor. Bazı Avrupa ülkelerinin bu arada çifte vatandaşlığı da kabul etmeleri üzerine daha önce vatandaşlıktan çıkan Kosovalıların son yıllarda tekrar vatandaşlığa girme talepleri de artmış. Ama Nazmi Morina'nın belirttiğine göre, vatandaşlık talebinde bulunanların önemli kısmını yıllar önce Yugoslav /Kosova/ vatandaşlığından çıkarak serbest göçmen sıfatıyla Türk vatandaşlığına girenlerle bunların çocukları veya torunları oluşturuyor. Kosova vatandaşlığına girme başvurusunda bulunan Türk vatandaşlarından aranan ölçüt veya şartlarla ilgili bilgisine başvurduğumuz Nazmi Morina bize şunları söyledi:

-Başvuru sahibinin Kosova doğumlu olması gerekiyor. Türkiye'de doğmuş olanların da ebeveynlerinden birinin mutlaka Kosova doğumlu olması gerek. Başvurusunu babaya bağlı olarak yapan başvuru sahibinin Kosova'da adına kayıtlı

ekonomik /şirket, ev, arsa, arazi gibi taşınmaz/ ilişkisinin bulunması şartını da yerine getirmesi gerekiyor. Ana'ya bağlı olarak yapılan başvurulara gelince ise böyle bir şart aranmıyor. Bu arada yukarıda belirtilen ölçütlerin yanı sıra Kosova doğumlu başvuru sahibinin burada kayıtlı kimlik bilgileriyle göç ettiği Türkiye'de kayıtlı kimlik bilgilerinin de /doğum günü, ayı, yılı, yeri, kendi ve ana baba adları vb./ uyuşması önemli bir şartı oluşturuyor.

Kimlik bilgilerinin uyuşmaması veya bilgilerin eksik sunulması halinde vatandaşlığa girme başvurularının konuyla ilgili son kararı alan Kosova İçişleri Bakanlığı tarafından reddedildiğini söyleyen Nazmi Morina Türkiye'de yaşayan Kosova kökenliler tarafından yapılan başvurulardan çoğunun bu yüzden kabul edilmediğini belirtiyor.

"Okurlarımıza ve vatandaşlık başvurusunda bulunanlara son olarak ne söylemek istersiniz?" yolundaki sorumuza Nazmi Morina'nın yanıtı şöyle oldu:

Vatandaşlık başvurusunda bulunmak isteyenlere çabalarının boşa gitmemesi için buraya evraklarını tam olarak hazırladıktan sonra bizzat gelip teslim etmelerini tavsiye ederim. Konuyla ilgili son kararın bize sunulan belgeleri ilettiğimiz Kosova İçişleri Bakanlığı tarafından verildiğini de özellikle belirtmek isterim.

-Bize verdiğiniz bu yararlı bilgiler için teşekkür ederiz.

-Ben de bize verdiğiniz bu fırsat için Mamuşa Dergisi'ne teşekkür ederim.

KAPICIK

Salih OKUMUŞ

Dün, asansörde yaşlı bir kadın bize gülümsedi, merhaba deyip kızımın başını okşadı. Gurbette Türkçe konuşan biriyle karşılaşmak aileden birini görmek gibidir. Gerçi bizim mahallede genellikle Türkçe konuşulurdu. Türkiye’den gelen Türkler de bu bölgeyi seçerlerdi. Burası hem merkeze yakın hem de aradığınız her şeyi bulabileceğiniz bir yerdir. Ayrıca Kosova Türklerinin de yoğun olarak yerleştiği bu bölge, Dört Lüle namıyla anılırdı. Dört Lüle bir zamanlar çeşmeleriyle ünlüydü. Bu çeşmelerin her lülesinden bilek kalınlığında soğuk sular akardı. Ağzını çeşmeye dayayan çocuklar susuzluklarını giderdikten sonra çeşmenin etrafında oyuna dalar, üstleri başları ıslanincaya kadar buradan ayrılmazlardı. Çeşmenin etrafında gezinen güvercinler, yaz aylarında etrafı kokularıyla mühürleyen ıhlamurların altına sığınır, orada serinleyen yaşlıların elleriyle etrafa serpiştirdikleri buğday tanelerini kapmak için yarışırldı.

Yaşlı kadın Dört Lüle'nin yıkık son çeşmesinin etrafındaki tek tük güvercinleri besledikten sonra, akşam ezanının insanı mabede çağıran sesiyle evinin yolunu tuttu. Sırtındaki kamburu yürürken sanki ona yük oluyor, onu her adımda biraz daha yana itiyor ve yükünü fazlasıyla almış eski model bir kamyon gibi bir oyana bir buyana yalpalamasına sebep oluyordu. Neredeyse her gün burada güvercinlere yem veren bu yaşlı kadın öğrendiğimize göre, İpekten gelip buraya yerleşmişti. Adı Pembe idi. Herkes onu “Pembe Teze” diye çağırırdı. Kendisini eski kasabalı sayıyor, bundan da gurur duyuyordu. Şimdilerde eski kasabalılardan pek kimsenin kalmadığını, komşuluğun da öldüğünü söylerdi. Artık gençler kimsenin kapısını çalmıyor, ancak asansörde hâl hatır ediyordu. Asansörün kapısı açılır açılmaz da başları önde, “iyi akşamlar” deyip arkalarına bakmadan sıvışırldı.

Zamanın ona hor davranırken bile cimrilik ettiği bu kadının, adeta çocukluğumuzdaki cam bilyeleri andıran mavi gözleri, zaten zorca konuştuğu Türkçe kelimelerine gerek kalmadan yalnızlığın içine işlediğini gösterir gibiydi. Hayatı tek başına yeniden öğrenmek ve kendine yetebilmenin getirdiği güçlükler, ince parmaklı zarif ellerindeki çizgilerde barınıyor, eşinin ölümünden sonra bir gecede beyazlayan saçlarında kendini gösteriyordu. Sağ yüzük parmağında sakladığı iri, yeşil taşlı yüzüğünün elli senelik olduğunu, eşinden tek yadığâr bu eski ve soluk nişan yüzüğünün kaldığını söyler, titreyen ellerini ve gözlerini çok uzaklara kaçırdı.

Sırtındaki kamburundan olacak, kapıyı açmaya yavaşça gider, yine tüm yıllarının yorgunluğunu taşıdığı o kamburu televizyonunun karşısındaki kanepeye güçlükle getirirdi. Sırtında taşıdığı bu ağırlığa rağmen kendisiyle barışık bir kadın olan Pembe, haftada bir iki gün mahalleden arkadaşı olan kuaförüne gider, kül rengine yakın gri saçlarını kimsede olmayan bir havayla geriye doğru fönlettirirdi. Gür ve kısa saçlarına düşkün olduğundan özel şampuanlarla yıkar, saçlarını gölgede bırakmayacak kadar dudaklarını pembenin tonla-

rında boyardı. Aynı durum titreyen ellerindeki bakımlı tırnakları içinde geçerliydi. ‘Kocakarıyım ben, bana yakışmaz’ diyerek abartılı renkte boyalar sürmezdi. Boynuna bağladığı renkli fularlarıyla görüntüsünü tamamlar, kendine olan özgüveni ikiye katlanırdı. Her sohbetin sonunu yalnızlığına bağlayıp;

___ “Kufçeyim, Kufçe olmak çok zor”. diye dert yanardı. Dört yıl önce üniversitede okuyan bir kız öğrenciyi yanına almıştı. Ondan çok memnundu. Ağzından adını düşürmezdi. Lotta dedin mi, akan sular dururdu. Hala görüşürlerdi. Hatta bir seferinde küçük kızıyla onu ziyarete gelmişlerdi. Çok memnun olmuştu. Onun gibisini bulmak imkânsız diyordu.

Demek ki, insanın hayatını paylaşan sadece eşi değilmiş. Zaman, her derde deva olduğu gibi, tam da tak ettiği yerde, tıpkı bir Hızır gibi, yalnızlığımızı paylaşacak bir gönül gönderiyor, sanki uçurumun başından ayaklarımızı çekip alıyordu. Bu bazen bir öğrenci bazen de başka ülkelerden, başka lisanlardan gelen bir komşu, bir gönül dostu olabiliyor. Bazen akvaryumda bir balık, bazen altın kafeste bir kuş, öldüğünde bile başucundan ayrılmayan cins bir köpek, hayat yolculuğunda sana bir ses, cevap vermese de eleştirmeden dinleyen iyi bir arkadaş olabiliyor.

Yalnızlık, olmayınca özlenen, varlığı çoğu zaman birçoğumuza mutsuzluk veren bir duygudur. Kim bilir hangi mekânda

kendisine yer bulduğunda çiçek açar yalnızlık? Kovulduğu mekânlara tekrar dönmek âdeti var mıdır? İnatçı mıdır, yoksa kaderine razı bir Çingene kızı kadar tahammülkâr mıdır? Kendisini ucu denize dökülen bir nehrin kıyısında bulan insan, yalnızlığından mı kaçır, yoksa kendisiyle mi yüzleşir bilinmez. Belki de kendisine ağır gelen, kimseye anlatamadığı sırlarını, suya atıp ondan kurtulmak için gelmiştir. O sırların akan sularında yok olup gideceğini, yıkanıp temizleneceğini sanıyor. Gerçekten böyle midir bilinmez. Suyun altına girip yıkanınca her türlü deritten, her türlü günahattan kurtulabilir miyiz, hayat bu kadar kolay mıdır?

Bazıları için yalnızlık ölümden beterdir. Azrail görmüş gibi korkarlar ondan. Kaçmak isterler, uzaklara gitmek, ikamet kaydını bozdukça Azrail'i şaşırtmak isterler. Bundan kaçış var mıdır, Azrail'in unuttuğu bir yer bulunur mu? Ne kadar çabalarsan çabala, nafile! Bir kere sevdiklerin sana elveda dedi mi, yüzleşeceğin terk gerçek yalnızlıktır. Ya alışacaksın ya da her gün tekrar tekrar öleceksin. Belki de Pembe Teyze gibi kendine sevecek yeni insanlar, yeni gönüller, yeni canlar bulacaksın. Yeni komşular ve ahbablar edineceksin. O zaman ne yalnızlıktan kaçmak istersin ne de ölmeyi arzularsın. Dünya senin için hala keşfedilmesi gerekli bir mekân olur. Seninki si anlamlı bir bekleyiş olur, vakur, başı dik, sevgiliyi bekleyen derviş gibi tevekküle sabrı dokur, vecd içinde sema edersin. Tıpkı namaz için ezan bekleyen bir mümin gibi, eda ettiği her vakit bir görevden öte huşu içinde bir yalnızlık vaktini hediye eder sana. Ya da gurbetten gelecek yârini gözleyen taze gelin gibi, mahallenin girişinde, tam yolun dereye bakan tarafında, ya da mezarlıkların altında boynuna sarılacağına bir yıla bedel gizli bir anı verir ellerine.

Pembe Teyze kendi yalnızlığına alışalı tam 35 yıl oldu. Sevgili eşine olan hasretini hiç dindiremedi. Yalnızlık bir yel gibi evine sızdığından beri, ürkek tavırları aynada yansıyan görüntüsünün bir parçası haline gelmişti. Yalnızlığa demir atmış, kendisine liman arayan eski bir gemi gibi, sürekli su alıyor ve her dalgada bir oyana bir buyana yalpalayıp duruyordu. Artık yaşlanmıştı, müstakil bir evde yalnız yaşamak zordu. Ama apartman dairesine de bir türlü alışamamıştı. Hele evinden ayrıldığı son günü hiç aklından çıkaramıyordu. Sokak kapısının önünde dakikalarca durup hüzünlü gözlerle evini izlemişti. Bir ara komşunun bahçesinden duvarı aşırıp kendi bahçesine uzanan dut dallarının altında sanki bir şeylerden kendini gizlenmeye çalışan, uzun zamandan beri kullanılmadığı için yıkılmağa yüz tutmuş küçük ahşap dolap kapılarını andıran Kapıcık'a gözünü ilişti. Sonra doğduğu evin bahçesinden komşuya açılan, dedesiyle birlikte boyadıkları iç kapıyı hatırladı. İçi burkuldu. O kapılardan ne kadar komşuya kaçmıştı, çocukluğunun bütün yaramazlıklarını saklayan bu kapıdan en son gelin gittiği gün geçmişti. Komşunun elmalarını bu kapıdan aşırılmış, beyaz atlı prensi de bu kapıdan girip bahçede onu dörtlü kovalamıştı. Çocukluğunun masal dünyasına açılan gizli kapısı da buydu. Sonra bu evden gizlice nasıl gelin çıktığını hatırladı. Anası erken yaşta ölmüştü. Ardından babasının ölümü onu, çocuk yaşta hem yetim hem de öksüz bırakmıştı. Akrabaları tarafından güya ortalarda kalıp da heba olmasın diye apar topar İpek'e evlendirilmiş, doğduğu şehirden de daha gözlerini açmadan kopartılmıştı. Gözleri doldu... O günlerde içine yumruk yumruk oturan acı yeniden tazelandı. Ona her daim adeta bir baba şefkatiyle kol kanat veren eşi gözlerinin önüne geldi. Eşi Arnavut'tu. Evde Türkçe konuşulmazdı. Arnavutçayı öğrenmesi uzun zaman almamıştı fakat etrafında Türkçe konuşacak kimselerin olmaması onu burada da kimsesiz bırakmıştı. Pembe ve eşi bir süre sonra, İpekten

ayrılarak Priştine'ye yerleşmişti. Ama eşinin de erken ölümü onu kendi yalnızlığıyla baş başa bırakmıştı. Bir evladımız olaydı, belki ona sarılır, onunla bu acıya dayanırdım diyordu. Neyse ki yıllar sonra bir evlatlığı oldu. Öz evlattan hiç ayırmadı, can dedi, şükretti. Ama kızının Amerika'ya yerleşmesi onu bir kere daha yalnızlığa gark etti. Hayata küstü, canını kemiren yalnız ölmek korkusu onu eve kapadı. İşi onu hayata bağladı. Kasabadan eski arkadaşları ona yoldaş oldular. Kadın derneklerinin etkinliklerinde hayata tutundu. Nihayet emekli olup, eski evini de satarak bir apartman dairesi aldı. Pembe, nihayet o kaybolan hayallerin ardından yaşlı gözlerle uzun uzun baktığı yarısı yıkılmış olan duvardan gözlerini aldı. Uzun kış gecelerinde adeta yalnızlığa demir atmış soğuk bir mezara dönen bu evden kurtulduğuna memnun bir şekilde, kasabanın en merkezi yerinden satın aldığı kutu gibi bir apartman dairesinin yolunu tuttu. Şimdi asansörde karşılaştığı insanlar, komşular ona bir ses, bir renk oluyorlardı.

İşte pembe Teyze ile böyle bir zamanda karşılaştık. Kendi yalnızlığını bizimle paylaştı. İçinde biriktirdiği, neredeyse bir asırlık yaşanmışlıklarını herkeslerden sakladığı hatıralarını önümüze serdi. Yarım yamalak Türkçesiyle, bizimle sohbet ederken anlatamadığı her kelimeden sonra bir üf çeker, bir süre konuşmazdı. Çocukluğunun Türkçesi zamanla eskimiş, Arnavutça'nın karşısında unutulmaya yüz tutmuştu. Bizimle Türkçeyi yeniden hatırladığını, adeta çocukluk günlerine geri döndüğünü söylerdi. Biz konuşurken o mavi gözleri büyük bir hayranlıkla bizi izler, sanki ağızımızdan çıkan her cümlede anasının Türkçesini dinlediğini anlatırdı. Pembe Teyze aslen Prizren'li idi. Annesine Prizrenka derlerdi. Yani Türk olduğuna işaret ederdi. O da bununla hep gurur duyardı. Şimdi sırf bizimle konuşabilmek için Türk dizilerini izliyordu. Sürekli takip ettiği üç dizisi vardı. Ayrıca İbrahim Tatlıses hayranı idi. Her Türkiye'ye gidişimde benden mutlaka bir CD isterdi. Tatlıses vurulduğunda oturup çocuklar gibi hüngür hüngür ağladığını anlatırdı. Arada "Yallah şofer yallah" diye mırıldanırdı, bir yandan da oturduğu yerden ellerini havaya kaldırır, belini yan bükerek ve oynar gibi yapardı. Gülüşürdük.

Bu yıl, yaz tatilimiz çok uzun sürmüştü. Dönerken eşimin işi nedeniyle çocukları da getirememiştim. Priştine'ye ulaştığımda gece yarısı olmuştu. Eve gelir gelmez, Pembe Teyze'nin kapısına koştum. Geldiğimi bilsin diye haber vermek

istedim. Dakikalar sonra kapı açılmış, Pembe Teyze uyukulu gözlerle ve şaşkın bir halde bana bakıyordu. Boynuma sımsıkı sarılıp öptü. Torunlarımı neden getirmedin diye çıkıştı. Ama gözleri gülüyordu. Sevincinden ne yapacağını şaşırılmıştı. Ayaküstü konuştuk. Sabah gelirim diyerek kendi evime geçtim.

Ertesi gün, Pembe Teyze'yi tekrar ziyarete gittim. Hemen içeri davet etti. En büyük keyfi, karşılıklı kahve içmekti. Ocağa cezveyi koydu, yanına bir gül lokumu koyarak servis etti. Gözlerinde, ağızlarında kırık cam şekerleri bayram sabahını bekleyen çocukların o saf, temiz, özlem, heyecan ve merak dolu bakışlarını gördüm. Kahveyi yudumlarlarken elleri titriyordu. Heyecandan ne yapacağını şaşırıyor, neyi varsa masaya getiriyor, bundan da al, bu da güzel, bunu da sana aldım diyordu. Durmadan soru soruyordu. Yazın ne yaptığımızı sordu, çocukları, eşimi sordu. Bizi çok özlediğini söyledi. Sonra sohbeti yalnızlığa bağladı yine.

"Kufçeyim, kufçe olmak çok zor." diye dert yandı. Sonra bana dönerek,

"Biliyor musun, dün gece korkmadan uyudum. Gelmeyeceksin diye çok korkmuştum. Bir gün bir köşede düşüp kalacağım, beni kimse bulamayacak. En çok bundan korkuyorum. İyi ki geldin. Son günlerimde bana can yoldaşı oldun. Çocukların bana hayat verdi. Ben namaz kılmayı bilmem ama her sabah kalktığımda, ayakta olduğuma şükreder, Tanrının beni koruduğuna inanırım." dedi. Son günlerinde Allah'ın bizi de ona göz kulak olmamız için gönderdiğine inanırdı. Ona göre Türkler Allah'ın merhametini yeryüzüne taşıyan gönül erleri idi.

Anladım ki, Pembe Teyze, hayatında bize başrol vermiş. Anladım ki, Pembe Teyze, bizim hayatımıza sessizce girip, vazgeçilmez olmuş. Bizim için anamın dilindeki Türkçe, kızlarım için babaanne olmuş. O komşudan öte, bize can olmuş, hayat vermiş. Meğer o, "Teyze" değil, bize "Ana" olmuş. Şimdi anlıyorum ki, o yalnız yaşamaya alışmış, hatta yalnızlıkla arkadaş olmuş, hayatına dokunan kim varsa yalnızlık kadar kalıcı olamamıştı. Yalnızlık onu tanıdığından beri, gerçek bir dostu bulmanın sevinciyle dolmuştu. Pembe artık ne yakın dostum dediği yalnızlıktan ne de ölümden korkuyordu. O, elden ayaktan düşmekten, başkasına muhtaç olmaktan korkuyordu. Ölüp de bir köşede kalmaktan, belki de bulunamamaktan korkuyordu. En çok da cesedinin kokmasından ve bir cemaatinin olamayacağı düşüncesi ona acı veriyordu. Yıllar önce kendisini yalnız bırakıp erkenden dünyasını değiştiren kocasına kavuşamamak onu zehirli bir ok yemiş asker gibi kıvrandırıyor. Çoğu zaman kimsesizler mezarlığında unutulup bir Fatiha okuyacak kimsem kalmazsa diye ağlıyordu. Artık büyüyen göz çukurları içerisinde ferah sönmeye yüz tutmuş ve gittikçe küçülen mavi gözlerinden akan yaşlar, hıçkırıklara karışıp büyük damlalar halinde, yüzlerinden aşağıya doğru kıvrımlı bir yolculuk başlatmışlardı. Şimdi kapıcaktan elinde bir tas sıcak çorba ile eski komşunun ayak seslerini bekleyen Pembe Teyze, her gün birkaç sefer bu rüyayı görmekten kendisini alamıyordu. Sanırım ölmekten değil, sevdiklerinden ayrılmak zor geliyor insana.

Priştine, 17 Şubat 2018

¹Kufçe: yalnızlık, yalnız olmak.

Ömer Hayyam, Nişabur / İran

(Mayıs 1048-Aralık 1131)

Gün gelir

Gün gelir
 Hırsızlar zengin,
 Metresler eş,
 Serseriler adam olur.
 Odundan kapı, taştan saray olur.
 Gün gelir,
 Kezbanlar destan,
 Onları destan yapanlar mestan olur.
 Gün gelir,
 Çivisi çıkar dünyanın,
 Konuşamayanlar hatip,
 Şifa veremeyenler tabip,
 Yazamayanlar kâtip olur
 Ama yine öyle bir gün gelir ki,
 İşler ters döner,
 Aldatan, bir gün sadakat için,
 Çalan, bir gün adalet için,
 Döven, bir gün şefkat için yalvarır,
 'Piyon' deyip geçme, gün gelir şâh olur.
 Şâha da fazla güvenme,
 Gün gelir mat olur.
 İnsan yaratıcısına bile nankör iken
 Sana vefalı mı olur?
 Oluruna bırak her şeyi bak neler neler olur.
 Bahar biter kış olur.
 Gün biter gece olur.
 Söz biter sükût olur.
 Zenginlerde metelik,
 Güzellerde cemâl,
 Güçlülerde kuvvet kalmaz olur.
 Hayaller kaybolur,
 Ümitler yok olur
 Hayat bazen
 Boş olur, saçma olur,
 Çekilmez olur, yalan olur.
 Gün gelir ki, sen bakmazken,
 her şey hallolur... Ve,
 Öyle bir gün gelir ki:
 Hayat biter son olur
 Gün artık gelmez olur.

Necati Zekeriya, Üsküp /K. Makedonya

11 Kasım 1928-10 Haziran 1988

Kuşlar

Çocuklar oynuyorlardı. O arada masmavi gökyüzünü kuşlar doldurdu.

-Neden bizim ayaklarımız var da kuşlar gibi kanatlarımız yok, diye sordu Sevil. Sonra da ekledi: Neden uçar kuşlar?

-Gökleri süslemek isterler de ondan, dedi Yeşim.

-Baharı müjdelemek isterler de ondan, dedi Erol.

Orhan bir kenara çekilmiş susuyordu. Çocuklar yanına geldiler, ne düşündüğünü sordular.

-Şey, dedi Orhan, kuşlar özgürlük türküsünü söylemek için göklerde uçarlar.

-Peki neymiş, nasılmış bu türkü? diye sordu Sevim.

Orhan yumuşak sesle türküyü söylemeye başladı:

“Altın kafes verseler de kuşlara
kuşlar ister gökleri
kuşlar sever gökleri.”

Kuşlar bunu anlamışçasına daha güzel uçmaya, uçup göklerde gümüş bir daire çizmeye başladılar.

Çocuklar sonra bu türküyü hep bir ağızdan söylemeye başladılar. Oradan geçen eskici de “eskiler alırım, yeniler satırım” diye bağırarak yerde, çocuklara katıldı, o da türküyü söylemeye başladı.

Elma Ağacı

Elma elma

Hep yerinde durma.

Yürü boyun görünsün

Yaprağını aç yüzün görünsün.

Hele gelince yaz

Elma elma

Orda kalma

Çık çarşığı dolaş biraz.

Dün gittik Ferdane'ye

Sen de ne olur uğra hastaneye

Ona meyvenden ver

O elmayı çok sever.

Elmanın yeri bahçede başta

Naz eylemez yetişir dağda taşta

Hep yerinde kalma.

Necati Zekeriya

Çocukluk

Affan Dede'ye para saydım,
Sattı bana çocukluğumu.
Artık ne yaşıma var, ne adıma;
Bilmiyorum kim olduğumu.
Hiçbir şey sorulmasın benden;
Haberim yok olan bitenden.
Bu bahar havası, bu bahçe;
Havuzda su şırıl şırıldır.
Uçurtmam bulutlardan yüce,
Zıpızıplarım pırıl pırıldır.
Ne güzel dönüyor çemberim;
Hiç bitmese horoz şekerim!

Cahit Sıtkı Tarancı

Nasrettin Hoca Fıkraları

Gönlüm Buna Razi Olmadı

Eşeği ile kasabaya alışverişe giden Nasreddin Hoca; kitap, elma, limon gibi birçok ağır şey almış. Aldıklarını kocaman bir çuvala yerleştirmiş. Çuvalı da sırtına alıp eşeğine binmiş. Yolda giderken Hoca'yı gören köylüler:
– Ey Hoca, çuvalı niye kendi sırtına aldın?, diye sormuşlar.
Hoca:
– Ne yapayım? Zavallı hayvan zaten beni taşıyor, çuvalı da ona taşıtmaya gönlüm razı olmadı, demiş.

Vasiyet Etmış

Nasreddin Hoca bir gün evde otururlarken karısına:
– Hanım iyi dinle, size vasiyetimdir. Ben öldüğümde beni baş aşağı gömün, demiş.
Karısı şaşırılmış:
– Hoca o ne demek? Neden böyle bir şey istiyorsun, demiş.
Hoca ciddi bir şekilde:
– Yarın öbür gün kıyamet koparsa her şey ters düz olacak. O zaman ben de düz olarak ayağa kalkabilirim, demiş.

Heyecan Dolu Türkiye-Kosova Futbol Karşılaşması Ardından

Dostluğun Pekiştiği Heyecan Dolu Bir Maç

Maçı tek golle kazanan Türk Milli Takımı 24 yıl aradan sonra Dünya Kupası'na katılacak

2026 FİFA Dünya Kupası Avrupa Elemeleri play-off turu final karşılaşması çerçevesinde geçenlerde Kosova'nın başkenti Priştine'deki Fadil Vokrri Stadi'nda karşı karşıya gelen Türkiye-Kosova milli takımları arasında oynanan futbol karşılaşması iki ülke futbolseverlerinin yanı sıra dünya genelinde 7'den 70'e her yaşta futbol sevdalılarının da heyecan dolu anlar yaşamalarına neden oldu.

İki dost ülke takımlarının oyuncuları arasında son derece çekişmeli geçen maçı ellerinde Türk, Kosova ve Arnavutluk bayrakları olduğu halde soluklarını keserek izleyen ateşli taraftarların tezahüratları Priştine semalarında yankılandı. Maçı Kerem Türkoğlu'nun attığı tek golle 1-0 sonuçla kazanan Türkiye Milli Takımı bu galibiyetle 24 yıl aradan sonra Dünya kupası'na katılma hakkına sahip oldu.

Söz konusu heyecan dolu maç, yaşanan ufak tefek kimi bir yana tarihe iki ülke arasındaki dostluğun yanı sıra iki takım taraftarları arasındaki kardeşliğin de pekiştiği bir spor buluşması olarak geçti.

Prizrenli futbolseverler maçı Şadırvan'daki dev ekrandan izlediler

